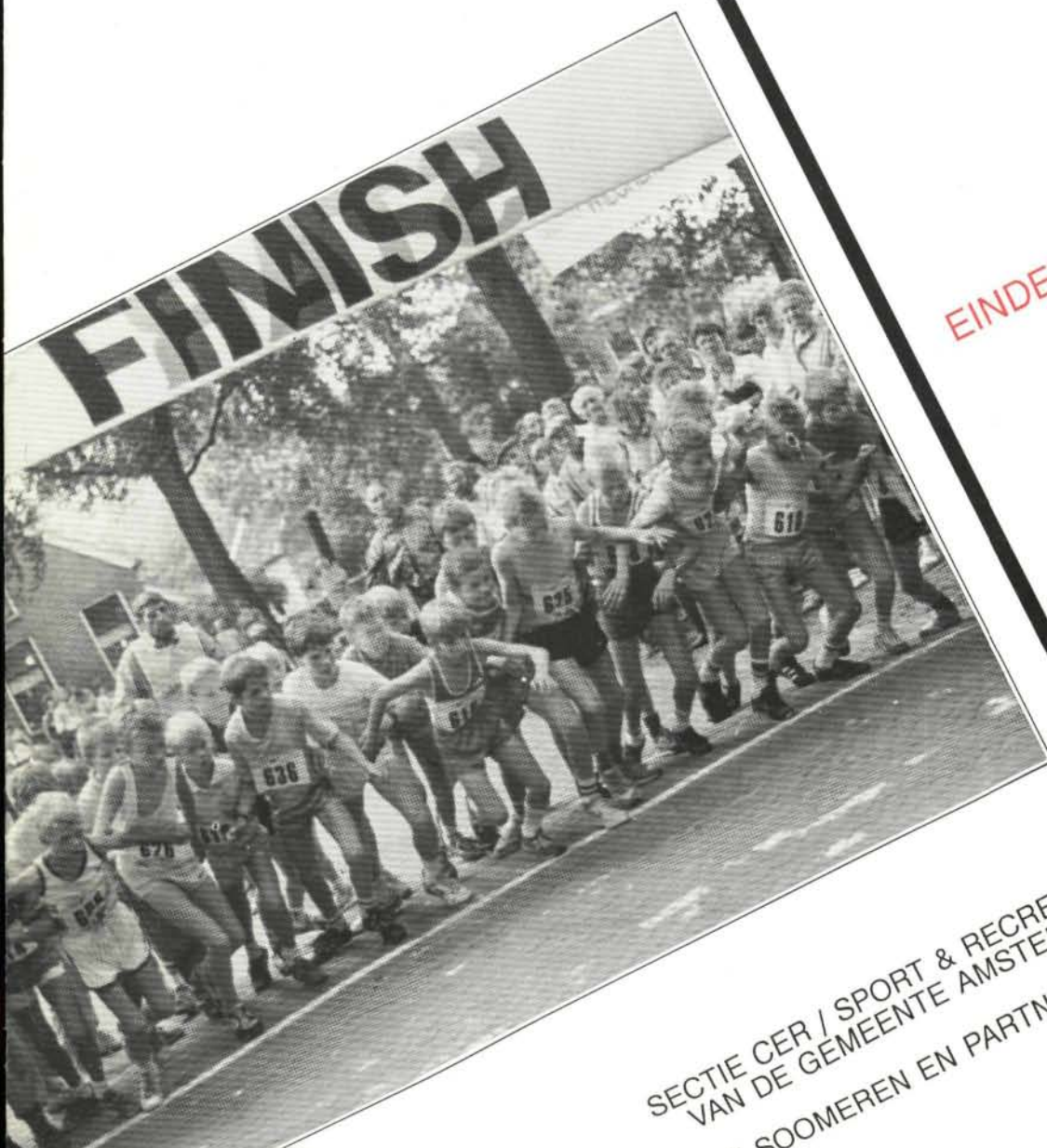

JEUGDSPOORT IN BEWEGING

EINDEVALUATIE

SECTIE CER / SPORT & RECREATIE
VAN DE GEMEENTE AMSTERDAM
VAN DIJK, VAN SOOMEREN EN PARTNERS BV

JEUGDSPORT IN BEWEGING

EINDEVALUATIE

Deze eindrapportage is voorbereid door
Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV in opdracht van de
sectie CER/Sport en Recreatie van de gemeente
Amsterdam en tot stand gekomen in samenwerking met
de Amsterdamse Sportraad, de Dienst Stedelijk Beheer
(afdeling Sport en Recreatie), sectie CER/Onderwijs
en het projectbureau Sociale Vernieuwing

Rapporteurs: drs Agnes van Burik,
drs Martin van der Gugten, drs Wolter Vegter
Vormgeving: Roel Heerema
Omslagfoto: A.W. van de Heil

© 1991 Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV / Gemeente Amsterdam
Overname van gegevens en tekst is uitsluitend
toegestaan met een duidelijke bronvermelding

SECTIE CER / SPORT & RECREATIE
VAN DE GEMEENTE AMSTERDAM
VAN DIJK, VAN SOOMEREN EN PARTNERS BV

Inhoud

	pagina
Voorwoord	v
Samenvatting	vii
 DEEL I: ONDERZOEK	
1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding en doelstelling	3
1.2 Onderzoeksopzet en verantwoording	4
1.3 Uitvoering van het veldwerk	5
1.4 Representativiteit van de gegevens	6
1.5 Leeswijzer	8
 2 Kwantitatief en kwalitatief onderzoek: een vergelijking van kenmerken van jongeren	 9
2.1 Inleiding	9
2.2 Leeftijd en sexe	9
2.3 Schooltype	10
2.4 Bevolkingsgroep	11
2.5 Gezinsamenstelling	12
2.6 Lidmaatschap van een sportvereniging	12
2.7 Sportdeelname buiten verenigingsverband	13
2.8 Sportbeoefening op eigen gelegenheid	14
2.9 Samenvatting en conclusies	14
 3 Achtergronden van sportbeoefening	 15
3.1 Inleiding	15
3.2 Mobiliteit binnen sportverenigingen	15
3.3 Achterstandsgroepen binnen de georganiseerde sport	17
3.4 Samenvatting en conclusies	21
 DEEL II: EVALUATIE	
4 Evaluatie Experiment Basisonderwijs	25
4.1 Inleiding	25
4.2 Interimevaluatie	25
4.3 Activiteitenprogramma schooljaar 1989-1990	26
4.4 Deelname en ervaringen van leerlingen	30
4.5 De ervaringen van de vakdocenten	31
4.6 De ervaringen van de sportverenigingen	33
4.7 De ervaringen van de sportbuurtwerker	35
4.8 Samenvatting en conclusies	36

Inhoud (vervolg)

	pagina
5 Evaluatie Experiment Voortgezet Onderwijs	39
5.1 Inleiding	39
5.2 Interimevaluatie	39
5.3 Activiteitenprogramma schooljaar 1989-1990	39
5.4 Deelname en ervaringen van leerlingen	41
5.5 De ervaringen van de vakdocenten	42
5.6 De ervaringen van de sportverenigingen	43
5.7 De ervaringen van de sportbuurtwerker	44
5.8 Samenvatting en conclusies	44
6 Evaluatie Experiment (Voortgezet) Speciaal Onderwijs	47
6.1 Inleiding	47
6.2 Interimevaluatie	47
6.3 Activiteitenprogramma schooljaar 1989-1990	48
6.4 Deelname en ervaringen van leerlingen	50
6.5 Ervaringen van sportbuurtwerker en vakdocenten	50
6.6 Samenvatting en conclusies	51
DEEL III: BELEIDSKADER	
7 Ontwikkelingsperspectief	57
7.1 Inleiding	57
7.2 Bestuurlijke vernieuwing	57
7.3 Ontwikkelingen binnen het sportbeleid	58
7.3.1 Sportinfrastructuur	58
7.3.2 Doelgroepenbeleid	59
7.3.3 Sportstimuleringsactiviteiten	60
7.4 Ontwikkelingen binnen het onderwijsbeleid	61
7.4.1 Discussienota 'Kwaliteit op Maat'	61
7.4.2 Positie van het vakonderwijs bewegingsonderwijs	62
7.4.3 De Verlengde Schooldag	63
7.5 Sociale Vernieuwing	64
7.6 Samenvatting en conclusies	66
8 Sportstimuleringsmodellen	69
8.1 Inleiding	69
8.2 Sportstimulering in het basisonderwijs	69
8.3 Sportstimulering in het voortgezet onderwijs	70
8.4 Sportstimulering in het speciaal onderwijs	71
8.5 Samenvatting en conclusies	73

Inhoud (vervolg)

	pagina
9 Inrichtingsvoorstel	75
9.1 Inleiding	75
9.2 Doelstelling	75
9.3 Voorwaardenstructuur	75
9.4 Organisatie	77
9.5 Taakstellingen	79
9.6 Meerjarenraming 1991-1993	81
9.7 Implementatie	82
 Literatuur	 85
 Bijlagen	
1 Kennisgeving naar scholen	89
2 Vragenlijst interviews met leerlingen	91
3 Vragenlijst interviews met vakdocenten L.O.	103
4 Vragenlijst interviews met verenigingskader	107
4 Gesprekspartners	111
5 Hoofdstukindeling inventarisatierapport (deel 1, 1988)	113
6 Hoofdstukindeling onderzoeksrapport (deel 2, 1989)	115
7 Hoofdstukindeling interimrapportage (deel 3, 1989)	117

Voorwoord

Sportbeoefening vormt voor veel mensen een aantrekkelijke vorm van vrijetijdsbesteding en levert een positieve bijdrage aan de kwaliteit van het bestaan voor een groot deel van de bevolking. Sport maakt dan ook een belangrijk onderdeel uit van het maatschappelijk leven. De gemeente Amsterdam onderkent dit belang en geeft sedert vele jaren uitvoering aan een voorwaardenscheppend en stimulerend sportbeleid. In hoofdlijnen komt dit neer op het bieden van gelegenheid voor alle Amsterdammers om deel te nemen aan georganiseerde sportactiviteiten en sportieve recreatie en het treffen van extra maatregelen ten behoeve van bevolkingsgroepen die in dit verband een achterstand vertonen. De Amsterdamse jeugd is binnen het sportbeleid altijd een belangrijke aandachtsgroep geweest. Niet alleen omdat de basis voor blijvende sportbeoefening vooral in de jeugd wordt gelegd, maar ook vanwege de positieve invloed die sportbeoefening kan hebben op de fysieke en sociale ontwikkeling van jongeren.

In 1988 is het project 'Jeugdsport in beweging' van start gegaan. Eén van de aanleidingen voor het ontwikkelen van dit project was gelegen in de resultaten van het Gebruikersonderzoek Welzijn uit 1987, waaruit onder meer naar voren kwam dat schoolgaande kinderen uit huishoudens met een lager inkomens- en opleidingsniveau veel minder vaak aan georganiseerde sport deelnemen dan kinderen uit de hogere sociaal-economische bevolkingsgroepen. Bovendien waren er in de praktijk van sportstimulering voor de schoolgaande jeugd allerlei ontwikkelingen gaande, die in het kader van dit project nader uitgewerkt konden worden. Tenslotte gaf het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur te kennen een experimenteel project te willen starten, dat gericht was op sportstimulering in de achterstandswijken van de vier grote steden. Voor de uitvoering van het project 'Jeugdsport in beweging' heeft dit ministerie dan ook een subsidie ter beschikking gesteld.

Gedurende de looptijd van de experimenten zijn reeds drie deelrapporten verschenen. In het inventarisatie-rapport (deel 1, 1988) is een beschrijving gegeven van het gevarieerde aanbod van bestaande jeugdsportactiviteiten in Amsterdam. Tevens is in dat rapport een actieplan opgenomen, dat bestaat uit experimenten en gericht (verkennend en evaluerend) onderzoek. In het onderzoeksrapport (deel 2, 1989) zijn de resultaten beschreven van een verkennend onderzoek onder de schoolgaande jongeren (van 10 t/m 15 jaar) in Amsterdam-Oost/Indische buurt. In de interimrapportage (deel 3, 1989) is een tussenstand gegeven met betrekking tot de uitvoering van de eerste fase van de experimenten en is tevens een aantal voorstellen gepresenteerd met betrekking tot de werkwijze gedurende de tweede fase.

Dit vierde en laatste deelrapport vormt de afsluiting van het experimentele project. In het eerste gedeelte van dit rapport wordt verslag gedaan van het kwalitatieve onderzoek naar de achtergronden van sportbeoefening van schoolgaande jongeren. In het tweede gedeelte wordt vervolgens een beschrijving gegeven van de evaluatie van de experimenten in het basis-onderwijs, het voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs. In het laatste gedeelte wordt tenslotte aandacht besteed aan het beleidskader, waarbinnen de ontwikkelde schoolsportmodellen een plaats zouden kunnen krijgen.

Deze rapportage vormt enerzijds de afsluiting van het experimentele project 'Jeugdsport in beweging', maar anderzijds de start voor de volgende fase, te weten de implementatie van deze aanpak binnen het regulier beleid. Dit vervolg valt onder de verantwoordelijkheid van de stadsdelen. De centrale stad zal echter waar mogelijk ondersteuning bieden bij de implementatie van dit beleid.

De uitvoering van het project 'Jeugdsport in beweging' is nauwgezet gevolgd en aangestuurd vanuit een stedelijke begeleidingsgroep en in de praktijk ondersteund door een projectgroep. Als gevolg van het proces van Binnen Gemeentelijke Decentralisatie (BGD) hebben er in de laatste fase van het project enkele wisselingen plaatsgevonden in de samenstelling van de begeleidings- en projectgroep.

De begeleidingsgroep bestond uit de volgende personen:

De heer J.A. van Meurs (voorzitter - CER/Sport en Recreatie, Amsterdam)

De heer P. van de Berg (CER/Onderwijs, Amsterdam - na 1-1-'90)

De heer W. van Beusekom (Dienst Stedelijk Beheer, afd. S en R)

Mevrouw T. Clerx (Bureau Profijt van de Overheid - tot 1-1-'90)

De heer P.M.A. de Lange (Amsterdamse Sportraad)

De heer J.J.P. van Leeuwen (Dienst Stedelijk Beheer, afd. S en R)

De heer B. Mirck (Gem. Inspectie Lichamelijke Opvoeding - tot 1-1-'90)

De heer H. Oosterbaan (Bureau Sociale Vernieuwing - na 1-1-'90)

De heer M. van der Gugten (Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV)

De projectgroep was als volgt samengesteld:

De heer T. Bruijnen (sportbuurtwerker Binnenstad)

De heer E. Degenkamp (Amsterdamse Sportraad)

De heer H. Hilgers (sportbuurtwerker stadsdeel Zeeburg)

De heer R. Lagendijk (Dienst voor de Sport - tot 1-1-'90)

De heer G. Melis (Sectie CER/Onderwijs na 1-1-'90)

De heer A. Start (sportmedewerker stadsdeel Oost)

De heer W. Vegter (Gem. Inspectie Lichamelijke Opvoeding - tot 1-1-'90)

De heer H. de Vries (Dienst voor de Sport - tot 1-1-'90)

Tenslotte dient onderstreept te worden, dat het uitstekende verloop van het experimentele project vooral te danken is aan de gezamenlijke inzet van sportbuurtwerkers, vakdocenten en verenigingskader, alsmede de inhoudelijke en organisatorische ondersteuning van begeleidingsgroep en projectgroep. Hun deskundigheid en enthousiasme heeft ertoe geleid dat leerlingen van de betrokken scholen op een plezierige en verantwoorde wijze kennis hebben kunnen maken met verschillende takken van sport.

Amsterdam, april 1991

Samenvatting

Deze vierde rapportage vormt de afsluiting van het experimentele project 'Jeugdsport in beweging' binnen de gemeente Amsterdam. Dit project is gericht op het bieden van een hoogwaardige en gevarieerde introductie in de buitenschoolse sport- en bewegingscultuur voor schoolgaande jongeren. Hierbij is in diverse buurten een gestructureerde samenwerking tussen de scholen, de sportverenigingen en het sportbuurtwerk tot stand gekomen. Het project is echter niet uitsluitend gericht op het stimuleren van jongeren om lid te worden van een sportvereniging. Het activiteitenaanbod heeft primair als doelstelling om 'life-time' sportbeoefening door de deelnemende jongeren te bevorderen, juist ook na de schoolgaande leeftijd. Binnen het activiteitenaanbod wordt dan ook aandacht besteed aan zowel de mogelijkheden binnen de georganiseerde sport, als de meer ongebonden vormen van sportbeoefening. Dit eindrapport geeft een redelijk volledig beeld van de inhoud en reikwijdte van de uitgevoerde experimenten. Voor meer informatie over de achtergronden en tussentijdse ervaringen wordt verwezen naar de eerder verschenen rapporten.

In het eerste gedeelte van dit rapport wordt nader ingegaan op de opzet en uitvoering van het (kwalitatieve) onderzoek, de achtergrondkenmerken van de geïnterviewde leerlingen en de onderzoeksresultaten. Deze kwalitatieve gegevens over de motieven, drempels en wensen van schoolgaande jongeren met betrekking tot sportdeelname vormen een verdieping van het eerder uitgevoerde kwantitatieve onderzoek onder de leerlingen van de betrokken scholen in de stadsdelen Oost en Zeeburg (zie deelrapport 2: Onderzoek).

In het tweede gedeelte van dit rapport staat de evaluatie van de experimenten centraal. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de ervaringen die zijn opgedaan binnen het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs. De evaluatie maakt duidelijk dat het experiment in het basisonderwijs succesvol is geweest. Het realiseren van een buurtgericht sportstimuleringsaanbod, alsmede de samenwerking tussen scholen, sportverenigingen en sportbuurtwerk zijn in de tweede fase (schooljaar 1989-1990) duidelijk verder ontwikkeld. Aan de activiteiten hebben naast 'sportieve' leerlingen ook veel kinderen meegedaan, die voordien niet of nauwelijks aan buitenschoolse sportactiviteiten hebben deelgenomen. Toch is het aanbod binnen een aantal basisscholen duidelijk beter van de grond gekomen dan bij enkele andere scholen. Dit illustreert dat een grote inzet van alle betrokken partijen noodzakelijk is om deze aanpak tot een succes te maken. De positieve ervaringen van geïnterviewde leerlingen en betrokkenen ondersteunen echter de waarde van dit experiment.

De uitvoering van het experiment voor de leerlingen van het voortgezet onderwijs is minder goed uit de verf gekomen. Het is duidelijk geworden, dat hier om een aantal redenen een andere benadering nodig is dan binnen het basisonderwijs. Allereerst zijn de leerlingen afkomstig uit een grotere regio, zodat de buurtgerichte benadering minder wenselijk cq. noodzakelijk is. Bovendien zijn de verschillen tussen de leerlingen met betrekking tot diverse aspecten van sportdeelname binnen het voortgezet onderwijs groter dan binnen het basisonderwijs. Tenslotte is de schoolorganisatie binnen het voortgezet onderwijs duidelijk anders dan binnen het basisonderwijs (wisselende schooltijden, verschillende vakkenpakketten, meerdere leerkrachten). De positieve

ervaringen op één van de betrokken scholen, waarbij de sportactiviteiten op een middag zijn ingeroosterd binnen het vak 'Vrijtijdsopvoeding' maken duidelijk dat er wel degelijk goede mogelijkheden bestaan. Daarbij kan echter geen uniform aanbod worden geboden, maar zal meer maatwerk moeten worden geleverd, waarbij wordt uitgegaan van de specifieke situatie en mogelijkheden van de school.

Uit de evaluatie van het experiment binnen het speciaal onderwijs blijkt dat er onder de leerlingen grote behoefte bestaat aan aangepaste sportactiviteiten binnen of buiten de school. Dit wordt mede ondersteund door de ervaringen van de consulent gehandicaptensport en de stichting Sportstimulering Speciaal Onderwijs (st. SSSO). Gezien de grote verschillen tussen de leerlingen van diverse schooltypen binnen het speciaal onderwijs zal er ook bij de aangeboden sportactiviteiten sprake moeten zijn van een gedifferentieerde aanpak, waarbij de doelstelling, vorm en inhoud wordt afgestemd op de specifieke wensen en (on-)mogelijkheden van de leerlingen. Hierbij kunnen in algemene zin drie varianten worden gehanteerd, te weten de activiteiten die een brug kunnen vormen naar de algemene sportverenigingen, de activiteiten die een brug kunnen vormen naar de sportverenigingen voor gehandicapten en de activiteiten die als eindstation voor de leerlingen fungeren.

De experimenten in het kader van het project 'Jeugdsport in beweging' bieden geen panklaar sportstimuleringsaanbod, maar vormen een eerste stap op weg naar een gestructureerde kennismaking van Amsterdamse scholieren met de buitenschoolse sport- en bewegingscultuur. Samen met de uitkomsten van de onderzoeken naar deelnamepatronen en achtergronden van het sportgedrag en vergelijkbare ervaringen met betrekking tot sportstimulering in Amsterdam en andere grote steden, kunnen deze experimenten een aanzet geven tot verdere beleidsontwikkeling op het terrein van de schoolsport.

In het derde gedeelte van dit rapport wordt nader ingegaan op het beleidskader, waarbinnen deze experimenten een meer structurele plaats kunnen krijgen. Uit het evaluatie-onderzoek wordt geconcludeerd dat het aanbeveling verdient om deze sportstimuleringsaanpak binnen het gemeentelijk beleid te verankeren. Allereerst is een beschrijving gegeven van enkele ontwikkelingen binnen het sport- en onderwijsbeleid, die van belang zijn voor de implementatie van deze aanpak. Vervolgens wordt een drietal sportstimuleringsmodellen weergegeven, die van toepassing zijn op de drie bovengenoemde onderwijstypen (basisonderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs). Tenslotte wordt een inrichtingsvoorstel gepresenteerd, waarbij achtereenvolgens doelstelling, voorwaardenstructuur, taakstellingen, organisatie en financiering aan de orde komen. Daarbij wordt extra nadruk gelegd op die aspecten, die een succesvolle implementatie van de sportstimuleringsaanpak binnen de stadsdelen kunnen versterken.

Deel I: Onderzoek

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van de gemeente Amsterdam werd in 1987 een onderzoek uitgevoerd naar het gebruik van (veelal gesubsidieerde) voorzieningen op het gebied van welzijn. In dit eerste Gebruikersonderzoek Welzijn werd onder andere geconcludeerd dat kinderen uit huishoudens met een laag inkomen over het algemeen veel minder in georganiseerd verband aan sport doen dan kinderen uit huishoudens met een hoger inkomen. Binnen het kader van het gemeentelijk profijtprogramma is vervolgens een experimenteel project ontwikkeld, dat werd gericht op het stimuleren van de sportdeelname van schoolgaande kinderen in de lagere sociaal-economische buurten van Amsterdam. Dit project heeft de titel 'Jeugdsport in beweging' meegekregen.

De experimenten hebben plaatsgevonden in de periode 1988-1990 en werden ondersteund door de uitkomsten van verkennend en evaluerend onderzoek. De uitvoering van activiteiten is gecoördineerd door een projectgroep en de opzet, voortgang en evaluatie werd aangestuurd vanuit een stedelijke begeleidingscommissie. Zowel binnen de projectgroep als de begeleidingsgroep hebben vertegenwoordigers van de Amsterdamse Sportraad, de Dienst voor de Sport en het onderwijs gefunctioneerd.

Dit vierde rapport vormt de afsluiting van het experimentele project. In eerdere fasen van dit project zijn de volgende drie rapporten verschenen:

- in het inventarisatierapport (deel 1, 1988) zijn de bestaande jeugdsportactiviteiten in Amsterdam geïnventariseerd en werd een actieplan gepresenteerd van experimenten en (verkennend en evaluerend) onderzoek;
- in het onderzoeksrapport (deel 2, 1989) werd verslag gedaan van het verkennend onderzoek onder schoolgaande kinderen in de experimentbuurt: Amsterdam-Oost/Indische Buurt;
- in de interimrapportage (deel 3, 1989) is het verloop van de eerste fase van de experimenten in de periode januari tot juni 1989 beschreven.

Ter voorbereiding van de experimenten is een verkennend onderzoek uitgevoerd, waarbij circa 500 schoolgaande jongeren tussen 10 en 15 jaar in Amsterdam-Oost/Indische buurt schriftelijk geënquêteerd zijn over hun deelname aan bestaande jeugdsportactiviteiten. Op basis van deze kwantitatieve gegevens werd geconcludeerd dat motieven en drempels van sportbeoefening voor deze groep onvoldoende konden worden beschreven. Het bleek dan ook wenselijk om, zoals reeds in het actieplan was opgenomen, een kwalitatief vervolgonderzoek uit te voeren. Uit efficiëncy-overweging is besloten om dit aanvullende onderzoek niet direct in aansluiting op het kwantitatief onderzoek uit te voeren, maar in combinatie met de eindevaluatie van het project.

In dit vierde rapport wordt onder meer verslag gedaan van dit onderzoek, waarbij de volgende twee doelstellingen centraal hebben gestaan:

- het verkrijgen van inzicht in de achtergronden (motieven en drempels) van sportbeoefening door schoolgaande jongeren uit lagere sociaal-economische huishoudens;
- het analyseren van de uitvoering en effectiviteit van de gehanteerde sportstimuleringsaanpak binnen het experimentele project.

1.2 Onderzoeksopzet en verantwoording

Gezien de aard van het onderzoek heeft de verzameling van gegevens langs verschillende wegen plaatsgevonden. Allereerst zijn er na afloop van het project semi-gestructureerde interviews gehouden met in totaal zestig leerlingen van de betrokken scholen. Tevens is bij de activiteiten een deelnameregistratie bijgehouden. Bovendien zijn er gesprekken gevoerd met de mensen, die nauw bij de opzet en uitvoering van de activiteiten betrokken zijn geweest, te weten sportbuurtwerkers, vakdocenten bewegingsonderwijs en verenigingskader. Tenslotte hebben nog enkele aanvullende gesprekken plaatsgevonden met beleidsmedewerkers van de gemeente en een tweetal stadsdelen.

De *interviews met de leerlingen* waren enerzijds gericht op de vorm en achtergronden van de sportbeoefening en anderzijds op de deelname aan en beleving van de activiteiten in het kader van het project. In de oorspronkelijke opzet voor het kwalitatief onderzoek was het de bedoeling, dat de leerlingen op basis van achtergrondkenmerken geselecteerd zouden worden uit de totale onderzoeksgroep van het voorafgaande kwantitatief onderzoek. Voor het evaluatie-onderzoek was het echter van belang om zowel deelnemers als niet-deelnemers in de selectie op te nemen. De beslissing om de uitvoering van het kwalitatief onderzoek te verschuiven naar het einde van het project en een koppeling te leggen met het evaluatie-onderzoek heeft geleid tot de volgende onderzoeksopzet:

- Allereerst werden alle betrokken scholen¹ schriftelijk benaderd met een verzoek om medewerking te verlenen aan het onderzoek (zie bijlage 1);
- Op basis van gesprekken met de sportbuurtwerkers zijn vervolgens tien scholen geselecteerd waar het sportstimuleringsproject goed is verlopen;
- In een telefonisch contact met de vakdocenten bewegingsonderwijs van deze scholen is hen gevraagd om zorg te dragen voor de organisatie van de interviews en tevens zes leerlingen te selecteren voor het onderzoek. Hierbij werden de volgende criteria gehanteerd:
 - de zes leerlingen moesten zoveel mogelijk een afspiegeling vormen van de doelgroep van het sportstimuleringsproject, te weten kinderen uit lagere sociaal-economische huishoudens, die weinig of niet aan sport doen;
 - de geselecteerde leerlingen moesten allemaal op de hoogte zijn geweest van het sportstimuleringsproject;
 - van de geselecteerde leerlingen moesten drie leerlingen regelmatig en drie leerlingen niet of nauwelijks hebben deelgenomen aan sportactiviteiten in het kader van het sportstimuleringsproject;
 - er moest zoveel mogelijk een evenredige vertegenwoordiging bestaan naar sexe en bevolkingsgroep (nederlands/turks/marokkaans/surinaams);
 - om praktische redenen moesten de (allochtone) leerlingen zich mondeling voldoende in de Nederlandse taal kunnen uitdrukken.

Bij de interviews met de leerlingen werd een semi-gestructureerde vragenlijst gehanteerd (zie bijlage 2). Deze vragenlijst was opgebouwd rond een aantal kernvragen over motieven en drempels en bestond uit 4 blokken, te weten:

¹ In totaal hebben 20 scholen aan het project meegedaan, te weten tien basisscholen, zes scholen voor voortgezet onderwijs, twee scholen voor speciaal onderwijs en twee scholen voor voortgezet speciaal onderwijs. Ten tijde van het project zijn twee scholen voor voortgezet onderwijs gefuseerd.

- lidmaatschap van sportverenigingen;
- deelname aan en oordeel over het sportstimuleringsproject²;
- sportbeoefening buiten school en vereniging;
- algemene achtergrondgegevens.

De interviews met de sportbuurtwerkers, de vakdocenten bewegingsonderwijs en het verenigingskader waren met name gericht op de uitvoering en effectiviteit van de gehanteerde sportstimuleringsaanpak. Toch hebben deze interviews tevens aanvullende informatie opgeleverd over de achtergronden van sportdeelname van schoolgaande kinderen. Bij de gesprekken met de vakdocenten en de kaderleden van de betrokken sportverenigingen is een semi-gestructureerde vragenlijst gehanteerd (zie bijlage 3 en 4), waarbij de volgende onderwerpen aan de orde zijn gekomen:

- uitvoering en bereik van de sportactiviteiten;
- rol van het sportbuurtwerk bij de opzet en begeleiding van het sportstimuleringsproject;
- rol van de georganiseerde sport bij het project;
- rol van de school bij het project;
- oordeel over het sportstimuleringsproject als geheel wat betreft bereik, samenwerking en effectiviteit.

Tijdens de gesprekken met de beleidsmedewerkers van gemeente/stadsdelen is vooral aandacht besteed aan de samenhang met andere sportstimuleringsprojecten, de mogelijkheden tot een bredere implementatie van deze aanpak en de daarvoor noodzakelijke voorwaardenstructuur. Deze gesprekken waren met name bedoeld om het beleidskader, zoals in het laatste gedeelte van dit rapport is omschreven, te kunnen ontwikkelen.

1.3 Uitvoering van het veldwerk

De afname van de interviews vond plaats in juni 1990. De bereidheid tot deelname aan het onderzoek onder leerlingen, vakdocenten en verenigingskader was over het algemeen bijzonder groot. In een aantal gevallen was het niet eenvoudig om in het interview met de jongeren duidelijk zicht te krijgen op achterliggende motieven en drempels bij sportbeoefening. Factoren als een gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal (bij sommige allochtone jongeren) en het feit dat velen niet gewend zijn om reflectief te denken over het eigen gedrag zijn daar mede debet aan geweest. Dit betekende dat het antwoord op een vraag als 'Waarom vond je die activiteit niet leuk?' soms stagneerde bij 'Nou gewoon', of 'Dat weet ik niet' en 'Daar heb ik nooit over nagedacht'. Daar staat tegenover dat veel leerlingen heel openhartig en met opmerkelijke zelfkennis spraken over hun gevoelens, motieven en aarzelingen bij sportbeoefening.

De interviews met de leerlingen hebben over het algemeen tussen 20 en 30 minuten in beslag genomen. In totaal zijn er zestig interviews gehouden met leerlingen van de volgende tien scholen:

- 1e Eltheto, Valentijn, De Dapper, 8-Mussen en De Smaragd (basisscholen);
- De Winkler (Speciaal Onderwijs);

² Van het tweede blok zijn drie verschillende versies ontwikkeld, die specifiek gericht waren op de activiteiten voor leerlingen van achtereenvolgens het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs.

- De Atlant (Voortgezet Speciaal Onderwijs);
- Don Bosco (LTO), School voor Mode en Kleding (LHNO), Montessori Lyceum (LHNO/MAVO).

De gesprekken met de drie sportbuurtwerkers en tien vakdocenten bewegings-onderwijs³ hebben mondeling plaatsgevonden. Bij de vakdocenten van de overige scholen en de kaderleden van alle betrokken sportverenigingen zijn telefonische interviews afgenomen. In twee gevallen heeft bovendien een aanvullend interview plaatsgevonden met een bestuurslid van de desbetreffende vereniging. De gesprekken met de sportbuurtwerkers droegen een open karakter en hebben de vele facetten van de sportstimuleringsaanpak belicht. Mede op basis van deze informatie zijn de semi-gestructureerde vragenlijsten ontwikkeld, die werden gehanteerd bij de interviews met de leerlingen, de vakdocenten en het verenigingskader. In bijlage 5 is een overzicht opgenomen van de personen waarmee in het kader van de evaluatie een gesprek is gevoerd.

1.4 Representativiteit van de gegevens

Aangezien aan dit kwalitatieve onderzoek een tweetal doelstellingen ten grondslag ligt, wordt de mate van representativiteit van de gegevens voor beide doelstellingen afzonderlijk nagegaan. In hoofdstuk 2 zullen vervolgens de kenmerken van de leerlingen uit het kwantitatief en het kwalitatief onderzoek met elkaar worden vergeleken. Daarbij is het overigens van belang dat bij dit laatste onderzoek niet gestreefd is om een representatieve steekproef te trekken uit alle leerlingen van de betrokken scholen. In het licht van de doelstellingen is uitgegaan van een semi-gestratificeerde steekproef, zodat bepaalde groepen in voldoende mate binnen de steekproef vertegenwoordigd waren om hierover (kwalitatieve) uitspraken te kunnen doen. De hierbij gehanteerde criteria zijn weergegeven in paragraaf 1.2.

Doelstelling 1: Achtergronden van de sportbeoefening

In het kader van deze doelstelling zijn de volgende selectiecriteria gehanteerd:

- De leerlingen moesten zoveel mogelijk behoren tot de doelgroep van het project, hetgeen betekent dat ze afkomstig zijn uit lagere sociaal-economische huishoudens, alsmede niet of nauwelijks aan sport doen.
- Indien mogelijk moest een gelijke vertegenwoordiging van jongens/meisjes en autochtone/allochtone leerlingen gerealiseerd worden, teneinde een zo breed mogelijk samengestelde onderzoeksgroep te verkrijgen.

Met betrekking tot de bovenstaande criteria kan de onderzoeksgroep als volgt gekenmerkt worden:

- Het werkloosheidspercentage onder de vaders van de geïnterviewde jongeren ligt op ongeveer 20%.
- De beroepen van de vader wijzen in veel gevallen in de richting van lagere sociaal-economische huishoudens.
- Tweederde deel van de jongeren is van allochtone afkomst (dat wil zeggen beide ouders zijn niet in Nederland geboren).

3 Dit zijn de vakdocenten van de scholen, waar tevens de interviews met de leerlingen hebben plaatsgevonden.

- Eenderde deel van de leerlingen (33%) is lid van een sportvereniging. Van de niet-leden is ongeveer de helft vroeger wel lid geweest en de helft nooit lid geweest van een sportvereniging.
- Ongeveer de helft van de leerlingen (49%) heeft in het afgelopen jaar meegedaan aan een sportactiviteit buiten verenigingsverband. Bijna een kwart van de leerlingen (22%) heeft aan geen enkele georganiseerde sportactiviteit deelgenomen en ruim een kwart (29%) heeft het afgelopen jaar aan meerdere activiteiten meegedaan.
- Een relatief kleine groep leerlingen (13%) geeft aan nooit op eigen houtje aan sport te doen.
- De verdeling naar sexe is optimaal gerealiseerd: de onderzoeksgroep bestaat uit precies evenveel meisjes als jongens.
- Omdat een aantal scholen vrijwel uitsluitend allochtone leerlingen heeft, is de verdeling naar bevolkingsgroep niet gelijk geworden: slechts eenderde van de onderzoeksgroep is autochtoon.

Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat de jongeren uit de onderzoeksgroep ten dele behoren tot de specifieke doelgroep van het project. De meeste leerlingen zijn - mede gezien de buurt waarin de betrokken scholen liggen - afkomstig uit de lagere sociale klasse. Het merendeel van de jongeren (67%) is geen lid (meer) van een sportvereniging, maar neemt wel deel aan een of meerdere georganiseerde sportactiviteiten buiten verenigingsverband (78%). De selectie van leerlingen, die niet of nauwelijks aan sport doen, blijkt dan ook in beperkte mate gerealiseerd. Gezien de totale omvang van de onderzoeksgroep is de doelgroep 'niet-sporters' nog groot genoeg om zinvolle kwalitatieve informatie over de achtergronden hiervan te verkrijgen.

Doelstelling 2: Evaluatie van de gehanteerde sportstimuleringsaanpak

Ten behoeve van de eindevaluatie van het project 'Jeugdsport in beweging' zijn interviews afgenomen met vrijwel alle personen, die bij de opzet en uitvoering van de activiteiten betrokken zijn geweest, te weten de sportbuurtwerkers (3), de vakdocenten (19) en de externe lesgevers uit de georganiseerde sport (10). Dit betekent dat de onderzoeksgegevens een representatief beeld geven van de wijze waarop het project wordt beoordeeld door alle bij de opzet en uitvoering betrokken partijen.

Bovendien zijn de ervaringen van de leerlingen in de evaluatie van de aanpak meegenomen. In dit kader zijn de volgende selectiecriteria gehanteerd:

- de leerlingen zijn geselecteerd binnen de scholen waar het project - naar inzicht van de sportbuurtwerker - goed heeft gedraaid;
- de onderzoeksgroep moest voor de ene helft bestaan uit jongeren die frequent hebben meegedaan aan de (niet verplichte) buitenschoolse activiteiten en voor de andere helft uit jongeren die niet of nauwelijks hebben meegedaan.

Aan het eerstgenoemde selectie criterium ligt de volgende argumentatie ten grondslag. Teneinde op een zinvolle wijze de ervaringen van kinderen binnen een dergelijke aanpak te kunnen inventariseren, dient aan de gestelde projectvoorwaarden voldaan te zijn (gestructureerd activiteiten aanbod, goede organisatie, samenwerking en participatie van sportbuurtwerk, scholen en

sportverenigingen). Alleen in een dergelijke situatie kan een goed beeld worden verkregen van de effectiviteit van het project⁴.

De tweede selectie is gehanteerd om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de mening over en de beleving van de buitenschoolse activiteiten. Ongeveer 60% van de geïnterviewde leerlingen heeft regelmatig meegedaan aan dergelijke activiteiten en 40% heeft hieraan niet of nauwelijk deelgenomen. Aangezien het in dit onderzoek om kwalitatieve gegevens gaat, zijn beide groepen groot genoeg om het scala van meningen en ervaringen van de leerlingen in beeld te brengen.

Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat de onderzoeksgegevens over de eindevaluatie representatief zijn voor het verloop van het gehele project, met dien verstande dat de mening van de leerlingen is gebaseerd op die situaties waarin het project goed is verlopen en op een min of meer gelijke vertegenwoordiging van deelnemers en niet-deelnemers.

1.5 Leeswijzer

Deze rapportage is opgebouwd uit drie delen, waarbinnen achtereenvolgens aandacht wordt besteed aan het onderzoek (deel I), de evaluatie van de experimenten (deel II) en het beleidskader (deel III).

In het volgende hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de geïnterviewde jongeren, waarbij een vergelijking wordt gemaakt met de onderzoeksgroep van het eerder uitgevoerde kwantitatieve onderzoek. In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de achtergronden (motieven en drempels) van sportbeoefening door jongeren.

In het tweede deel van dit rapport wordt een evaluatie weergegeven van de experimenten binnen achtereenvolgens het basisonderwijs (hoofdstuk 4), het voortgezet onderwijs (hoofdstuk 5) en het (voortgezet) speciaal onderwijs (hoofdstuk 6). In elk van deze hoofdstukken wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan de conclusies uit de interimrapportage (1e fase van de experimenten), de uitvoering van het programma in het schooljaar 1989-1990, alsmede de ervaringen van leerlingen, vakdocenten, sportbuurtwerkers en verenigingskader.

In het derde deel van deze rapportage wordt het beleidskader geschetst. Allereerst wordt in hoofdstuk 7 ingegaan op een aantal ontwikkelingen binnen de gemeente Amsterdam, die van invloed (kunnen) zijn op de implementatie van het project. Vervolgens worden in hoofdstuk 8 de verschillende sportstimuleringsmodellen weergegeven voor het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs. Ten slotte wordt de rapportage afgesloten met een inrichtingsvoorstel voor het project 'Jeugdsport in beweging'.

4 Voor de procesevaluatie zijn de minder goede ervaringen op scholen uiteraard wel van belang. Om deze reden zijn wel interviews gehouden met de vakdocenten van deze scholen.

2 Kwantitatief en kwalitatief onderzoek: een vergelijking van kenmerken van jongeren

2.1 Inleiding

In hoofdstuk 3 zal nader worden ingegaan op de achtergronden van sportbeoefening bij schoolgaande jongeren, die in het reeds eerder uitgevoerde kwantitatieve onderzoek onvoldoende in kaart gebracht konden worden. Hierbij zal gebruik gemaakt worden van de kwalitatieve gegevens, die binnen het onderhavige onderzoek zijn verzameld.

In dit hoofdstuk zal echter eerst aangegeven worden op welke kenmerken beide onderzoeksgroepen van elkaar verschillen dan wel overeenkomen. Het is daarbij van belang om te beseffen, dat de selectie van respondenten op een verschillende wijze heeft plaatsgevonden. In het kwantitatieve onderzoek is gestreefd naar het verkrijgen van een representatief beeld van de sportdeelname van de leerlingen op scholen in de stadsdelen Oost en Zeeburg⁵. In het kwalitatieve onderzoek is uitgegaan van een semi-gestratificeerde steekproef, waarbij verschillende subgroepen voldoende vertegenwoordigd zijn om hierover uitspraken te kunnen doen. In het voorgaande hoofdstuk zijn de gehanteerde selectiecriteria weergegeven (zie 1.2) en is nagegaan in hoeverre de gerealiseerde steekproef aan deze selectiecriteria beantwoordt (zie 1.3).

2.2 Leeftijd en sexe

In onderstaande tabellen is de verdeling naar sexe en naar leeftijd van beide onderzoeksgroepen weergegeven.

Tabel 1: Verdeling naar sexe

Sexe	Kwantitatief onderzoek (n = 442)	Kwalitatief onderzoek (n = 60)
Jongen	246 (56%)	30 (50%)
Meisje	196 (44%)	30 (50%)
Totaal	442 (100%)	60 (100%)

De verdeling naar sexe komt binnen de beide onderzoeksgroepen goed met elkaar overeen. Bij het kwantitatief onderzoek zijn de jongens iets beter vertegenwoordigd dan de meisjes. Bij het kwalitatieve onderzoek is er sprake van een exact gelijke verdeling naar sexe.

⁵ Op 1 januari 1990 zijn in het kader van de binnengemeentelijke decentralisatie de stadsdelen Oost en Zeeburg ingesteld. In de eerdere rapportages werd nog gesproken over respectievelijk Amsterdam-Oost en Indische buurt.

Tabel 2: Verdeling naar leeftijd

Leeftijd	Kwantitatief onderzoek (n = 442)	Kwalitatief onderzoek (n = 60)
10 jaar	78 (18%)	6 (10%)
11 jaar	141 (31%)	16 (27%)
12 jaar	101 (23%)	12 (20%)
13 jaar	40 (9%)	9 (15%)
14 jaar	57 (13%)	8 (13%)
15 jaar	25 (6%)	8 (13%)
16 jaar	-	1 (2%)
Totaal	442 (100%)	60 (100%)

In zowel het kwantitatieve als het kwalitatieve onderzoek vormen de 11-jarigen en de 12-jarigen de grootste groepen. Het belangrijkste verschil tussen beide groepen ligt bij de jongste (10 jaar) en de oudste leeftijdsgroepen (15 en 16 jaar). Bij het kwantitatief onderzoek zijn de 10-jarigen sterker vertegenwoordigd; bij het kwalitatief onderzoek de 15- en 16-jarigen. De gemiddelde leeftijd is respectievelijk 11,8 jaar (kwantitatief onderzoek) en 12,4 jaar (kwalitatief onderzoek). Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat de populatie van het eerdere onderzoek iets jonger is dan bij het onderhavige onderzoek.

2.3 Schooltype

Bij het kwalitatieve onderzoek zijn ook leerlingen geïnterviewd van het speciaal onderwijs (6 leerlingen van groep 6 en 7 van het SO en 6 leerlingen van groep 1 en 2 van het VSO). Bij het kwantitatief onderzoek is het speciaal onderwijs buiten beschouwing gelaten. De verdeling naar schooltype (BO en VO) voor beide groepen is opgenomen in tabel 3⁶.

6 De leerlingen van het speciaal onderwijs (20% van de kwalitatieve onderzoeksgroep) zijn buiten deze vergelijking gelaten.

Tabel 3: Verdeling naar schooltype (BO en VO)

Schooltype/klas	Kwantitatief onderzoek (n = 442)	Kwalitatief onderzoek (n = 48)
5e groep BO	2 (0%)	-
6e groep BO	6 (1%)	3 (6%)
7e groep BO	172 (39%)	19 (40%)
8e groep BO	142 (32%)	8 (17%)
1e klas VO	91 (21%)	5 (10%)
2e klas VO	22 (5%)	13 (27%)
Onbekend	8 (2%)	-
Totaal	443 (100%)	48 (100%)

In beide onderzoeken zijn de leerlingen uit groep 7 van het basisonderwijs het sterkst vertegenwoordigd. Het grootste verschil tussen beide onderzoeksgroepen ligt bij de 2e klas van het voortgezet onderwijs. Leerlingen uit deze klas zijn in het kwalitatief onderzoek (27%) sterker vertegenwoordigd dan in het kwantitatief onderzoek (5%).

2.4 Bevolkingsgroep

Er is vervolgens nagegaan in welke verhouding de verschillende etnische groepen binnen het onderzoek vertegenwoordigd zijn. In tabel 4 is de verdeling naar bevolkingsgroepen weergegeven van de respondenten binnen het kwantitatief en het kwalitatief onderzoek, waarbij is uitgegaan van het land van herkomst van de moeder.

Tabel 4: Verdeling naar bevolkingsgroep

Land van herkomst	Kwantitatief onderzoek (n = 443)	Kwalitatief onderzoek (n = 60)
Nederland	111 (25%)	15 (25%)
Suriname	99 (22%)	13 (22%)
Nederlandse Antillen	11 (3%)	2 (3%)
Marokko	84 (19%)	9 (15%)
Turkije	72 (16%)	9 (15%)
China/Hong Kong	15 (3%)	2 (3%)
Overig	43 (10%)	10 (17%)
Onbekend	8 (2%)	-
Totaal	443 (100%)	60 (100%)

Uit tabel 4 blijkt dat de beide onderzoeken een sterke overeenkomst vertonen met betrekking tot de verdeling naar bevolkingsgroep. Tevens blijkt uit het onderzoek dat:

- tweederde van de leerlingen uit beide onderzoeksgroepen is zelf in Nederland geboren;
- respectievelijk 20% (kwantitatief onderzoek) en 18% (kwalitatief onderzoek) van de leerlingen heeft ouders, die beide in Nederland zijn geboren.

2.5 Gezinsamenstelling

Tenslotte is nagegaan in hoeverre er verschillen bestaan in de gezinssituatie van de respondenten in de beide onderzoeken. In onderstaande tabel 5 is weergegeven hoeveel broers en zussen de leerlingen hebben.

Tabel 5: Gezinsamenstelling

Aantal broers/zussen	Kwantitatief onderzoek (n = 443)	Kwalitatief onderzoek (n = 60)
Enig kind	39 (9%)	4 (7%)
1 of 2 broers/zussen	221 (50%)	30 (50%)
3 of meer	183 (41%)	26 (43%)
Totaal	443 (100%)	60 (100%)

De gezinsamenstelling van de jongeren blijkt in beide onderzoeksgroepen goed overeen te komen. Gemiddeld bestaan de gezinnen waartoe de jongeren behoren uit respectievelijk 4 kinderen (kwantitatief onderzoek) en 3,6 kinderen (kwalitatief onderzoek).

2.6 Lidmaatschap van een sportvereniging

Naast de achtergrondkenmerken van de respondenten, zijn tevens enkele gegevens over de sportdeelname van de leerlingen met elkaar vergeleken. De participatie binnen een sportvereniging is weergegeven in tabel 6.

Tabel 6: Lidmaatschap sportvereniging

Lidmaatschap	Kwantitatief onderzoek (n = 443)	Kwalitatief onderzoek (n = 60)
Ja, wel lid	173 (39%)	20 (33%)
Nee, maar wel geweest	115 (26%)	19 (32%)
Nee, nooit geweest	155 (35%)	21 (35%)
Totaal	443 (100%)	60 (100%)

De participatie binnen sportverenigingen bij beide groepen komt sterk overeen. Het speciaal onderwijs geeft geen afwijkend beeld te zien: van de 12 geïnterviewde leerlingen zijn er 5 lid van een sportvereniging, 4 zijn er lid geweest en 3 zijn er nooit lid geweest⁷. De duur van het lidmaatschap ontloopt elkaar binnen de beide onderzoeken nauwelijks: respectievelijk 63% en 61% van de scholieren is ongeveer 1 jaar of minder lid (geweest).

2.7 Sportdeelname buiten verenigingsverband

Naast het lidmaatschap van een sportvereniging is er in beide onderzoeken tevens geïnformeerd naar de deelname aan sportactiviteiten buiten verenigingsverband, te weten:

- wekelijkse sportinstuiven binnen een sporthal;
- sportactiviteiten georganiseerd in een buurthuis;
- sport/spelactiviteiten in de vakantie (in sporthallen en buurthuizen);
- schoolsporttoernooien.

In tabel 7 is weergegeven aan hoeveel verschillende sportactiviteiten buiten de verenigingen de respondenten in het afgelopen jaar hebben deelgenomen.

Tabel 7: Spreiding sportdeelname buiten verenigingsverband

Deelname aan	Kwantitatief onderzoek (n = 443)	Kwalitatief onderzoek (n = 60)
Geen der activiteiten	165 (37%)	13 (22%)
1 soort activiteit	137 (31%)	29 (49%)
2 soorten activiteiten	87 (20%)	8 (13%)
3 soorten activiteiten	54 (12%)	8 (13%)
Alle 4 activiteiten	-	2 (3%)
Totaal	443 (100%)	60 (100%)

Uit bovenstaande tabel blijkt dat ruim driekwart van de respondenten uit het kwalitatief onderzoek (78%) in het afgelopen jaar aan één of meerdere sportactiviteiten buiten verenigingsverband heeft deelgenomen. Tevens kan geconstateerd worden, dat de groep niet-deelnemers binnen het kwalitatief onderzoek kleiner is dan binnen het kwantitatief onderzoek. In paragraaf 1.4 is dan ook de conclusie getrokken, dat de selectie van leerlingen, die niet of nauwelijks aan sport doen, met betrekking tot de activiteiten buiten verenigingsverband slechts ten dele gerealiseerd is.

⁷ Gezien de gebanteerde selectie en de geringe omvang van de steekproef kan geen representatieve uitspraak worden gedaan over de werkelijke participatie van jongeren van het (V)SO binnen sportverenigingen. Bovendien zijn de interviews met leerlingen alleen binnen een specifiek type speciaal onderwijs gehouden, te weten MLK- en LOM-scholen.

2.8 Sportbeoefening op eigen gelegenheid

Binnen de beide onderzoeken is tevens gevraagd naar de mate, waarin leerlingen op eigen houtje aan sport doen. Bij ongeorganiseerde sportbeoefening gaat het bijvoorbeeld om activiteiten als voetballen op straat of vrij zwemmen in het zwembad. Het percentage leerlingen dat aangeeft nooit dergelijke activiteiten te beoefenen ligt bij het kwalitatief onderzoek (13%) iets hoger dan bij het kwantitatief onderzoek (9%).

2.9 Samenvatting en conclusies

Uit dit hoofdstuk blijkt dat de leerlingengroepen van het kwalitatief en het kwantitatief onderzoek vergelijkbaar zijn wat betreft sexeverdeling, etnische afkomst, gezinssamenstelling en de mate van sportbeoefening. De belangrijkste verschillen tussen de beide onderzoeksgroepen hebben betrekking op de leeftijdsopbouw en het schooltype: leerlingen van het voortgezet onderwijs zijn binnen het kwalitatief onderzoek sterker vertegenwoordigd dan binnen het kwantitatief onderzoek. Daarnaast bezoekt 20% van de respondenten het (voortgezet) speciaal onderwijs, terwijl dit type onderwijs niet in het kwantitatief onderzoek was betrokken.

Op basis van het voorgaande kunnen de volgende conclusies getrokken worden.

- Met inachtneming van de beperkte verschillen is een inhoudelijke koppeling tussen de resultaten van de beide onderzoeken zeker verantwoord. De uitkomsten van het kwalitatief onderzoek kunnen beschouwd worden als een verdieping van het kwantitatief onderzoek.
- Een specifieke selectie - uit de totale deelnemersgroep van het sportstimuleringsproject - van jongeren die niet of weinig aan sport doen, is slechts in beperkte mate gerealiseerd (zie paragraaf 1.4). De jongeren uit de kwalitatieve onderzoeksgroep doen over het algemeen niet minder vaak aan sport dan de grote groep van jongeren uit het kwantitatieve onderzoek.
- De uitkomsten van dit onderzoek kan in ieder geval voor het basisonderwijs beschouwd worden als representatief voor de scholen, die betrokken bij het sportstimuleringsproject. Voor het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs moeten de resultaten meer als indicatief worden aangemerkt.

3 Achtergronden van sportbeoefening

3.1 Inleiding

In het onderzoeksrapport (deel 2, 1989) is op een aantal plaatsen aangegeven dat geen bevredigende verklaring kon worden gegeven voor onderzoeksresultaten die op basis van de schriftelijke enquête werden geconstateerd. Een aantal vragen omtrent achterliggende oorzaken voor het achterblijven van deelname van bepaalde groepen aan georganiseerde sportbeoefening moest aldus grotendeels onbeantwoord blijven.

In dit hoofdstuk wordt getracht om de resultaten over sportdeelname onder jongeren in Amsterdam-Oost/Indische Buurt aan te vullen met kwalitatieve gegevens over motieven en drempels. De ontbrekende gegevens betreffen vooral het lidmaatschap van sportverenigingen. Zijdelings komt ook de deelname aan andere georganiseerde sportactiviteiten aan de orde. De deelname aan activiteiten in het kader van het sportstimuleringsproject wordt weergegeven bij de evaluatie van de experimenten (hoofdstuk 4, 5 en 6).

3.2 Mobiliteit binnen sportverenigingen

Uit het kwantitatief onderzoek blijkt dat meer dan de helft van de geënquêteerde jongeren pas maximaal één jaar lid is van de huidige sportvereniging. Ook een eventueel vroeger lidmaatschap is vaak niet van lange duur geweest: tweederde van deze lidmaatschappen duurden eveneens ten hoogste één jaar. Uit de kwantitatieve gegevens is onder meer geconcludeerd dat:

- de jongeren over het algemeen goed te spreken zijn over de huidige sportvereniging;
- de belangrijkste reden om het lidmaatschap op te zeggen is 'ik vond het er niet gezellig meer'. Bovendien noemen de ouderen (14- en 15-jarigen) ook vaak het argument dat er niet geluisterd werd naar jeugdleden.

Deze inhoudelijke achtergronden zijn zeer algemeen en bovendien ontleend aan voorgecodeerde antwoordcategorieën. Gezien de positieve waardering voor de huidige sportvereniging ontstaat de indruk dat externe factoren slechts ten dele van invloed zijn op de hoge mobiliteit. Dit leidde tot de veronderstelling dat er vooral sprake is van een behoefte aan 'weer eens iets anders'. Een behoefte die begrijpelijk is bij een groepering die immers nog aan het ontdekken is wat men wel en wat men niet leuk vindt.

In het kwalitatief onderzoek zijn de achterliggende factoren voor de hoge mobiliteit onder jeugdleden nader gepreciseerd.

Van de 60 geïnterviewde leerlingen hebben er 39 ervaring binnen één of meerdere sportverenigingen (65%), terwijl 20 jongeren op dit moment lid zijn van een vereniging (33%). Meestal gaat het om een voetbalclub (13 keer genoemd). De overige sporten zijn handbal en judo (2 keer genoemd) en schaatsen, jazzballet, fitnessstraining, bowling en volleybal (1 keer genoemd). De kwalitatieve gegevens laten eveneens een beeld zien van hoge mobiliteit: 60% van de jongeren is maximaal 1 jaar lid (geweest) van een sportvereniging. De gegevens laten ook zien dat er meer aan de hand is dan de veronderstelling dat jongeren na verloop van tijd wel weer eens wat anders willen. Dit argument

kwam slechts incidenteel naar voren en dan nog bij oudere kinderen (13 en 14 jaar), die reeds verscheidene jaren lid geweest waren van eenzelfde vereniging.

De redenen die geleid hebben tot het opzeggen⁸ van het lidmaatschap zijn in een aantal categorieën ingedeeld. De uiteindelijke beslissing ten opzichte van opzegging is echter vaak gebaseerd op een samenspel van redenen. Allereerst wordt een overzicht gegeven van de door de leerlingen opgegeven redenen:

De inhoud van de training

- 'Het was saai, er werd te veel gepraat en te weinig getraind';
- 'Wij moesten een uur lang trainen, terwijl ze in een ander team een kwartier trainden en daarna 'n partijtje speelden';
- 'Je moest steeds weer dezelfde dingen doen';
- 'Je moest teveel oefenen';
- 'Het trainen ging veel te hard';
- 'Driemaal per week trainen was teveel'.

De indeling van de teams/de opbouw van het ledenbestand

- 'Sommige meiden konden het gewoon niet goed, maar ik mocht niet hoger, want dan bleven er te weinig over';
- 'De andere jongens waren veel ouder en daarom was het vechten (kickboxen) heel moeilijk';
- 'We verloren altijd'.

De organisatie binnen de vereniging

- 'De organisatie is erg slecht: de trainer is vaak afwezig en er is vaak geen duidelijkheid over tijden';
- 'Er waren problemen met het vervoer van de jeugd naar wedstrijden'.

Het contact met teamgenoten

- 'ik werd getreiterd';
- 'nieuwe meisjes konden moeilijk integreren, de oude kern wilde bij voorbeeld altijd de bal';
- 'ik kon geen contact krijgen met andere kinderen'.

Het oordeel over de trainer

- 'de trainer was slecht';
- 'de trainer sloeg als je een oefening verkeerd deed';
- 'alle vriendinnen gingen eraf, want de trainer was heel streng'.

De sportvorm

- 'het deed pijn aan je handen en het was ook moeilijk' (judo);
- 'het was een harde sport, je kreeg veel klappen, dat kan ik niet aan' (maar de sport trekt wel, vooral het gevoel sterk te zijn....)';
- 'de training deed zeer' (karate);
- 'het was een moeilijke sport; ik kon niet goed schaatsen' (ijshockey).

⁸ Hierbij zijn eveneens de redenen meegenomen van jongeren, die aangaven binnenkort hun lidmaatschap te zullen beëindigen.

Factoren gelegen buiten de vereniging

- 'Mijn moeder vond het te ver weg';
- 'Ik ben gestopt omdat ik ging verhuizen';
- 'Je moest zaterdagmorgen zo vroeg op voor de wedstrijden';
- 'Vrijdag kwam slecht uit';
- 'Ik ben uiteindelijk weggegaan, omdat mijn vrienden ook stopten';
- 'Ik kreeg hoofdpijn van het turnen';
- 'Ik had gewoon geen zin meer'.

Een dergelijke opsomming van negatieve ervaringen binnen sportverenigingen betekent niet zonder meer dat sportverenigingen op deze terreinen falen. Het functioneren van een sportvereniging wordt hier immers vanuit een specifieke groep ('de afhakers') belicht. De andere zijde van de medaille is dat een grote groep kinderen met veel plezier naar de sportvereniging gaan. Bovendien zullen er altijd verschillen in waardering zijn: wat de één te veel trainen vindt, is voor een ander juist te weinig.

Er lijkt echter voldoende aanleiding te bestaan voor sportverenigingen om meer aandacht te besteden aan de mobiliteit van de eigen jeugdleden en mogelijke punten van onvrede die bij deze groep leven. Het is niet onwaarschijnlijk dat het vertrek van een aantal jeugdleden op een dergelijke manier voorkomen had kunnen worden. Een signaal voor dreigend afhaken is gelegen in het minder frequent verschijnen op de training. Uit diverse reacties van de geïnterviewde jongeren wordt duidelijk dat ze eerst een periode steeds vaker wegblijven alvorens het lidmaatschap daadwerkelijk op te zeggen.

Tot slot van deze paragraaf wordt weergegeven wat wel en wat niet leuk wordt gevonden aan een sportvereniging. Hierbij gaat het om de mening van de (19) jongeren die op dit moment lid zijn van een vereniging.

Leuk is:

- goed presteren of merken dat je vooruit gaat;
- dat vriendjes/vriendinnen ook lid zijn;
- een trainer die aardig is;
- een trainer die deskundig is;
- partijtjes spelen;
- toernooien met prijzen;
- ouders die komen kijken;

Niet leuk is:

- ruzie en vechtpartijen tussen grotere kinderen of tussen ploegen;
- teamgenoten die pesten;
- als er geen wedstrijden gespeeld kunnen worden;
- veel zware oefeningen (zoals hardlopen, elke week opdrukken etc.);
- te weinig vrijheid (als je aan alle oefeningen tot aan het eind moet meedoen).

3.3 Achterstandsgroepen binnen de georganiseerde sport

In het kwantitatief onderzoek werd geconstateerd dat het lidmaatschap van een sportvereniging onder allochtone meisjes (20%) sterk achterblijft bij de georganiseerde sportdeelname door autochtone meisjes (62%) en allochtone en autochtone jongens (respectievelijk 46% en 48%). Voor de oudere allochtone meisjes zijn de verschillen nog veel groter: slechts 7% van hen blijkt lid te zijn

van een sportvereniging. Verder blijkt dat jongeren uit een gezin met een lager inkomen minder vaak lid zijn van een sportvereniging (35%) dan degenen uit een gezin met een hoger inkomen (62%).

Niet in alle gevallen is het tijdens de interviews met leerlingen gelukt om een duidelijk beeld te verkrijgen van de werkelijke reden(en) dat jongeren nooit lid zijn geworden van een sportvereniging. (In totaal betreft dit 21 jongeren). Zo leveren bijvoorbeeld de interviews met drie leerlingen uit het speciaal onderwijs in dit verband geen bevredigend antwoord op. Alledrie geven ze aan graag lid te willen worden en welke sport ze willen gaan doen, maar men krijgt de indruk dat er bij de ouders een bepaalde terughoudendheid bestaat. Overigens melden 2 van de 9 jongeren van het (V)SO, die lid zijn (geweest) van een sportvereniging, dat ze weg zijn gegaan of willen gaan omdat ze gepest werden. Wellicht dient de aarzeling van ouders voor mogelijke lidmaatschap hiermee in verband te worden gebracht.

De antwoorden van de jongeren op de vraag waarom ze nooit lid waren geworden van een sportvereniging zijn tot 4 factoren herleid. Bij de verwerking is vooral gekeken naar mogelijke extra belemmeringen voor allochtone meisjes en voor jongeren uit de lagere inkomensgroepen.

Bekendheid met een sportvereniging

In de interviews is duidelijk geworden hoe belangrijk het is dat de directe omgeving van de jongeren bekend is met een sportvereniging. Dit komt bijvoorbeeld naar voren bij de jongens die lid zijn geworden van een bepaalde voetbalclub, omdat zijn oom hem meenam, of omdat twee neefjes of een vriendje er ook opzitten. De geïnterviewde jongeren nemen slechts bij uitzondering duidelijk zelf het initiatief om lid van een sportvereniging te worden. Meestal zijn het de ouders of volwassen familieleden die het lidmaatschap regelen of ze gaan met een neefje, nichtje, vriendje of vriendinnetje mee.

Allochtone ouders zijn meestal van oudsher niet bekend met het fenomeen sportvereniging⁹. Juist bij allochtone kinderen lijkt het van cruciaal belang te zijn dat er al een familielid lid is van een sportclub. Dit overbruggt de onbekendheid en het eventueel wantrouwen. Ook het functioneren van allochtone kaderleden binnen een sportvereniging kan de drempel voor allochtone kinderen (en hun ouders) verlagen om lid te worden van die vereniging¹⁰.

Op basis van de interviews is de indruk ontstaan dat de invloed van vriendinnen op meisjes belangrijker is dan de invloed van vrienden op jongens¹¹. Meisjes lijken zich in dat opzicht wat afhankelijker op te stellen. Dat maakt het voor een meisje extra belangrijk of haar vriendin(nen) ook aan sport doen en of dat een sport is die zij zelf ook aantrekkelijk vindt.

Voor allochtone (Marokkaanse en Turkse) meisjes ligt hier een extra drempel. Zij lijken het minst gemakkelijk in contact te komen met 'de wereld van de sportverenigingen'. Hun familie is er van oudsher niet mee bekend en andere Marokkaanse en Turkse meisjes zitten vaak niet op een sportvereniging (zie 'belemmeringen vanuit het ouderlijk huis'). Dit komt bijvoorbeeld naar voren in een interview met een Turks meisje, die zegt 'ik vind (bijvoorbeeld) voetbal wel

⁹ Zie ook: J. Hooft, 'We willen wel, maar ...', Amsterdam, 1987.

¹⁰ Zie ook: H. Bruinink e.a. 'Sportverenigingen in Amsterdam: zwart-wit of kleurrijk?', Van Dijk & Van Soomeren bv, Amsterdam, 1990.

¹¹ Het kan echter ook of mede zo zijn dat meisjes dit gemakkelijker verwoorden dan jongens.

heel leuk, maar ik weet niet waar een voetbalclub is, wanneer het is, hoeveel het kost en ook niet wat ik ervan vind'. De voetbalvereniging valt buiten haar directe leefwereld. Ze heeft dan ook nooit gevraagd aan haar ouders of ze lid mocht worden, terwijl ze er in beginsel wel belangstelling voor heeft.

Belemmeringen vanuit het ouderlijk huis

In de interviews kwamen drie concrete belemmeringen vanuit ouders en cultuur naar voren die het op zijn minst moeilijk maken voor allochtone jongeren om lid te worden van een sportvereniging:

- ouders die geen toestemming geven voor dergelijk lidmaatschap;
- de verplichting om meerdere dagen per week naar de moskee of koranschool te gaan;
- de verplichting om mee te gaan op familiebezoek, naar traditionele feesten en dergelijke.

Zowel bij allochtone jongens als bij allochtone meisjes kwam het voor dat ouders geen toestemming geven. Meer dan eens gaven vooral de meisjes in eerste instantie aan dat ze dachten dat hun ouders geen bezwaar zouden maken. In het verdere verloop van het interview werd vervolgens duidelijk dat dergelijke bezwaren wel degelijk te verwachten waren (ouders hadden bij voorbeeld deelname aan het sportstimuleringsproject verboden). Vaak is de vraag thuis gewoon nooit aan de orde geweest. Daardoor kon het in een aantal interviews ook onduidelijk blijven of ouders toestemming zouden geven.

In het algemeen konden de jongeren maar weinig informatie verschaffen over achterliggende redenen bij ouders. Vermoedelijk gaat het enerzijds om de rol en cultuurgebonden opvoeding van meisjes ('Marokkaanse meisjes doen zo iets niet') en anderzijds om een sterke bescherming en afscherming van de bedreigende en/of onbekende buitenwereld (de Chinese jongen van 12 jaar die altijd om 17.00 uur thuis moet zijn en niet uit de directe woonbuurt weg mag). De weigering van ouders (vooral de vader is hierin belangrijk) hoeft niet absoluut te zijn, zoals een Marokkaans meisje aangaf dat wel op aerobics mocht maar niet op karate. Een Turks meisje verwoordde de mogelijkheid tot verandering van haar vaders houding aldus: "Als mijn Turkse vriendin van haar vader zou mogen dan zou ik misschien ook wel mogen".

Het verbod vanuit de Islamitische achtergrond kan een zeer concrete vorm aannemen wanneer een jongere elke dag van 17.00 uur tot 19.00 uur naar de moskee moet (of zoals sommigen zeiden: "ik hoef niet, maar ik wil zelf"). Ook deze verplichting blijkt echter niet altijd absoluut te zijn: een Turkse jongen hoeft niet naar de moskee als hij naar karate moet.

Vaste familieverplichtingen maken het lastig voor jongeren om op vaste tijden in de week aan sport te doen. Deze factor speelt waarschijnlijk vooral bij laagdrempelige sportactiviteiten. Bij het al dan niet toestemming verlenen voor lidmaatschap van een sportvereniging zal deze belemmering vermoedelijk niet van doorslaggevend belang zijn.

Extra belemmeringen voor allochtone (Turkse en Marokkaanse) meisjes zijn af te leiden uit de volgende gegevens:

- Allochtone ouders die geen toestemming geven voor lidmaatschap van hun dochter, terwijl hun zonen wel lid zijn van een sportvereniging.
- Een allochtone vader die zegt 'je mag wel aan sport doen maar karate (een sport die het meisje leuk vindt) is geen sport voor meisjes'.
- Een traditioneel opgevoed Turks meisje dat zegt 'als Turkse meisjes ouder worden, dan spelen ze niet meer buiten maar blijven binnen'.

- Daar tegenover staat de Marokkaanse jongen die zegt dat hij weliswaar geen lid mag worden van een sportvereniging maar als hij buiten speelt kan doen en laten wat hij wil. Daarom deed hij wel mee aan sportactiviteiten in het buurthuis.

Financiële belemmeringen

Een verband tussen de hoogte van het gezinsinkomen en het al dan niet lid zijn van een sportvereniging is aan de hand van de kwalitatieve gegevens niet vast te stellen. Meestal gaven jongeren aan - als ze al wisten wat de hoogte van de contributie was - dat dit vermoedelijk geen probleem was voor hun ouders. Dit bevestigt de gegevens uit het kwantitatief onderzoek waarin de meeste jongeren ook geen financiële belemmeringen zagen. Er zijn enkele uitzonderingen, zoals:

- De jongen die met zijn ouders gevlucht is uit Pakistan en die samen met zijn broers een krantenwijk loopt en denkt dat zijn ouders de contributie voor hem en zijn broers nooit kunnen betalen.
- De Nederlandse jongen die lid is van een voetbalclub voor f 50,- per jaar. Hoewel het hem daar goed bevalt, zou hij liever lid worden van een andere voetbalvereniging. De contributie van f 180,- per jaar is echter te hoog.

De interviews wijzen in de richting van een samenspel van sociale, culturele en financiële factoren dat er toe leidt dat de lagere inkomensgroepen minder vaak lid zijn van een sportvereniging dan de hogere sociaal-economische huishoudens. Hoewel de financiële speelruimte voor de eerstgenoemde groep uiteraard beduidend kleiner is, lijkt sportbeoefening voor deze groep tevens een lagere prioriteit te krijgen in vergelijking met andere bestedingsmogelijkheden. Dit zou echter alleen bevestigd kunnen worden aan de hand van de mening van de ouders van de geïnterviewde leerlingen.

Persoonsgebonden redenen

Tenslotte is er een restcategorie van redenen die als 'persoonsgebonden' kunnen worden aangemerkt. In de eerste plaats komen dan de jongeren in beeld, die absoluut niet van sport houden, zoals het meisje dat op de muziekschool zit, ook eens ballet heeft gedaan maar zelfs de gymles op school niet leuk vindt. Ze heeft ook geen vriendjes of vriendinnetjes in de buurt om mee te spelen.

Dan is er ook nog de Nederlandse jongen van 11 jaar die heel precies weet aan te geven waarom hij niet op een sportvereniging gaat:

- "de anderen zullen wel veel beter zijn dan ik (net als met tafeltennis in het buurthuis)";
- "in het begin word je geplaagd en moet je erg wennen en na een tijdje hoor je er pas bij";
- "ik wil liever gewoon buiten spelen";
- "mijn ouders moeten ervoor betalen".

Deze jongen kon uitstekend verwoorden welke drempels er kunnen bestaan om lid te worden van een vereniging.

3.4 Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk is een beeld geschetst van de achtergronden van de sportbeoefening door jongeren. Allereerst is getracht inzicht te krijgen in de redenen waarom jongeren vaak maar zo kort lid zijn van een bepaalde sportvereniging. Op basis van het kwantitatieve onderzoek is de indruk gewekt dat het vooral gaat om een behoefte aan weer eens iets anders. Het kwalitatieve onderzoek laat zien dat dit slechts ten dele een juiste voorstelling van zaken is. Het opzeggen van het lidmaatschap heeft meestal wel degelijk te maken met het oordeel over de sportvereniging. Onvrede over de training, de organisatie of het beleid van een sportvereniging zet vaak een proces in gang waarbij een jongere steeds vaker wegblijft van de training en tenslotte definitief afhaakt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het voor sportverenigingen van belang is om (meer) open te staan voor klachten en wensen van jeugdleden, teneinde de hoge mobiliteit van jeugdleden tegen te gaan. Hierbij dient echter wel opgemerkt te worden, dat het in dit geval gaat om de beoordeling van de sportvereniging door een specifieke groep jongeren, te weten degenen die hun lidmaatschap hebben beëindigd of binnenkort gaan stoppen.

In paragraaf 2.3 werden enkele verklaringen gegeven voor het achterblijven van allochtone meisjes wat betreft het lidmaatschap van de sportvereniging. Het kwalitatieve onderzoek laat zien dat er drempels zijn voor dit lidmaatschap, bij allochtone meisjes maar ook bij allochtone jongens. Een bevinding die niet geheel strookt met de resultaten van het kwantitatief onderzoek¹².

In het algemeen is er sprake van een duidelijke drempel voor lidmaatschap als er in de leefwereld van de jongere geen sportvereniging voorkomt. Met andere woorden als er geen enkel vertrouwd persoon is (ouder, oom, tante, neefje, nichtje, vriendje, vriendinnetje) die een sportvereniging van nabij kent. Het ontbreken van een dergelijk aanknopingspunt lijkt het meest voor te komen bij allochtone (Turkse en Marokkaanse) meisjes. Hun ouders zijn vanuit hun eigen culturele achtergrond meestal niet bekend met deze vorm van georganiseerde sportbeoefening. Bovendien lijken meisjes zich meer nog dan jongens te richten op wat hun vriendinnen wel of niet doen.

Een tweede drempel tot lidmaatschap is gelegen in het verbod van (allochtone) ouders om lid te worden. Dit heeft vermoedelijk twee achterliggende oorzaken. Enerzijds een cultuurbepaalde opvatting over wat een meisje wel of niet hoort te doen, anderzijds een afschermende houding van allochtone ouders ten opzichte van de bedreigende buitenwereld. Allochtone meisjes krijgen waarschijnlijk dus het meest te maken met een dergelijke verbodssituatie. Uit de interviews werd echter ook duidelijk dat dit verbod niet absoluut hoeft te zijn. Wanneer een andere Turkse vader zijn dochter wél toestemming geeft dan kan dit de verbodssituatie doorbreken. In hoeverre sportbeoefening onder bepaalde voorwaarden (zoals geen mannen aanwezig, e.d.) wel acceptabel zou zijn is uit de interviews niet duidelijk geworden. Een extra belemmering vormt het feit dat kinderen van Islamitische ouders vaak meerdere dagen per week naar de moskee of koranschool moeten gaan voor godsdienstige en culturele vorming.

Welke specifieke drempels voor deelname aan sportverenigingen er bestaan voor de lagere inkomensgroepen is uit de interviews niet geheel duidelijk geworden. Zoals in het kwantitatieve onderzoek reeds werd geconstateerd blijkt ook nu weer dat de jongeren zelf de financiële kant meestal niet als struikel-

¹² Het lidmaatschap bij allochtone jongens ligt op 46% en bij autochtone jongens op 48%.

blok zien. De interviews wijzen in de richting van een samenspel van sociale, culturele en financiële factoren dat er toe leidt dat de lagere inkomensgroepen minder vaak lid zijn van een sportvereniging dan de hogere sociaal-economische huishoudens. Voor nadere informatie zouden in feite de ouders zelf aan het woord moeten komen. Een kwalitatief onderzoek onder ouders zou ook zeker nuttig zijn om meer zicht te krijgen op mogelijkheden en onmogelijkheden van sportbeoefening voor allochtone meisjes met een traditioneel Islamitische achtergrond.

Op basis van de geconstateerde drempels kan wel worden geconcludeerd (c.q. bevestigd) dat het belangrijk is om bij de werving voor georganiseerde sportbeoefening van meisjes met een sterk traditioneel Islamitische achtergrond, personen in te schakelen die een zeker vertrouwen of gezag genieten, in de Turkse/Marokkaanse gemeenschap. Bovendien zullen juist ook deze allochtone meisjes door positieve ervaringen met sportbeoefening op jongere leeftijd in toenemende mate gestimuleerd worden om ook op latere leeftijd aan sport te blijven deelnemen. Gezien het vertrouwen dat de school over het algemeen geniet onder de allochtone ouders, lijkt dit een goede ingang om juist ook de allochtone meisjes positieve ervaringen te laten opdoen met de sport- en bewegingscultuur.

Deel II: Evaluatie

4 Evaluatie Experiment Basisonderwijs

4.1 Inleiding

Het sportstimuleringsproject in het stadsdeel Zeeburg gaat uit van een gestructureerde samenwerking tussen scholen, sportbuurtwerk en sportverenigingen. Het project laat kinderen kennismaken met diverse takken van sport en vervuld daarmee een brugfunctie tussen het bewegingsonderwijs op school en zelfstandige sportdeelname in de vrije tijd. De kennismaking met verschillende takken van sport gebeurt via een modulair aanbod. Een sportmodule bestaat meestal uit twee lessen binnen de gymnastiekuren, vervolgens drie of vier lessen/trainingen direct aansluitend op de schooltijden en daarna de mogelijkheid om (gratis) een paar trainingen binnen een sportvereniging te volgen. Op deze wijze maken de scholieren niet alleen gefaseerd kennis met diverse takken van sport maar ook met de mensen waarmee ze binnen een sportvereniging te maken kunnen krijgen. De doelgroep van het project binnen het basisonderwijs wordt gevormd door de leerlingen van de groepen 7 en 8 van tien basisscholen in stadsdeel Zeeburg.

De eindevaluatie heeft met name betrekking op de tweede periode van het experiment (schooljaar 1989-1990). In paragraaf 4.2 zijn de belangrijkste resultaten van de interimrapportage samengevat, waardoor een beeld wordt geschetst van de gang van zaken in de eerste periode. In paragraaf 4.3 wordt een beschrijving gegeven van het activiteitenprogramma voor de verschillende clusters van basisscholen, waarna in paragraaf 4.4 de ervaringen van leerlingen uit groep 7 en 8 worden beschreven. Vervolgens worden de ervaringen van de betrokkenen bij het experiment weergegeven, te weten de vakdocenten bewegingsonderwijs (paragraaf 4.5), de lesgevers/trainers van de sportverenigingen (paragraaf 4.6) en de sportbuurtwerker (paragraaf 4.7). Het hoofdstuk wordt afgesloten met de samenvatting en conclusies (paragraaf 4.8).

4.2 Interimevaluatie

In de interimrapportage (deel 3, 1989) is een tussentijdse evaluatie beschreven met betrekking tot de eerste fase van het sportstimuleringsproject (januari-juni 1989). Dit is gebeurd op basis van gesprekken die gevoerd zijn met betrokken sportbuurtwerkers, vakdocenten en lesgevers van het buitenschools aanbod. De belangrijkste bevinding voor het basisonderwijs was dat het experiment over het geheel genomen positief is verlopen. Dit komt onder meer naar voren in de volgende conclusies:

- Het starten van de sportmodules binnen de lessen bewegingsonderwijs met daarop aansluitend een vervolg na schooltijd vinden alle betrokkenen een goede aanpak.
- De samenwerking tussen vakdocenten bewegingsonderwijs, sportbuurtwerker en trainers van verenigingen stemt tot hoopvolle verwachtingen voor de toekomst.
- De opzet van het project lijkt voldoende aanknopingspunten te bieden om alle betrokken leerlingen ervaring te laten opdoen met buitenschoolse sportbeoefening.

De wensen en aanbevelingen voor het vervolg van het experiment binnen het basisonderwijs zijn in de interimrapportage als volgt geformuleerd:

- de trainers van sportverenigingen zouden het prettig vinden om vooraf meer te weten te komen over de groep leerlingen die komt zodat ze hierop het programma kunnen afstemmen;
- de doorstroming van leerlingen naar de sportverenigingen zou wellicht verbeterd kunnen worden door aansluitend op het buitenschools aanbod een speciale kennismaking binnen de vereniging te organiseren;
- aan het begin van het nieuwe schooljaar dient een - niet al te vol - programma van modules gepresenteerd te worden;
- door meer ruimte te creëren voor onderling overleg kan de ad-hoc organisatie, kenmerkend voor een experimenteel project, in de tweede fase verminderd worden.

4.3 Activiteitenprogramma schooljaar 1989-1990

Bij de uitvoering van het experiment in het schooljaar 1989-1990 is de indeling van scholen in clusters dezelfde gebleven. Uitgangspunt bij deze indeling is geweest dat de scholen dicht bij elkaar lagen en dat minstens één van de scholen een geschikte sportzaal heeft. In de eerste periode van het schooljaar (november 1989) is voor elk cluster van scholen een sportmodule georganiseerd (zie tabel 8). Voorafgaande aan het buitenschools aanbod van vier lessen werden meestal twee reguliere gymnastieklessen besteed aan een eerste kennismaking met de betreffende sport.

Tabel 8: Eerste periode van het buitenschools sportaanbod voor de 3 clusters van basisscholen (schooljaar 1989-1990)

Cluster 1:	De Dapper, De Evenaar en De Waaier
Sportmodule:	Handbal.
Accommodatie:	Gymzalen De Dapper.
Data:	dinsdag 07-11, 14-11, 21-11, 28-11-1989.
Docent:	2 vrijwilligsters (TOG Handbalvereniging).
Deelname:	30 tot 40 leerlingen (circa 26 van De Dapper).
Bijzonderheden:	De leerlingen van De Evenaar hebben niet meegedaan aan het buitenschoolse aanbod in De Dapper. De groep is gesplitst vanwege het grote aantal en de leerlingen van de beide deelnemende scholen hebben apart gesport.
Cluster 2:	De J.P. Coen, De 8 Mussen en De 1e Eltheto
Sportmodule:	Judo.
Accommodatie:	Gymzaal 8 Mussen.
Data:	donderdag 16-11, 19-11, 23-11, 30-11-1989.
Docent:	Dhr. Jongsma (Judovereniging 'Staatslieden').
Deelname:	14 tot 25 leerlingen (11-15 van 1e Eltheto en 3-10 van 8 Mussen).
Bijzonderheden:	De leerlingen van de J.P. Coen hebben slechts 1 keer meegedaan aan het buitenschoolse aanbod.
Cluster 3:	De Flevopark, De Valentijn en De Smaragd
Sportmodule:	Badminton.
Accommodatie:	Sporthal Zeeburg.
Data:	dinsdag 07-11, 14-11, 21-11, 28-11-1989.
Docent:	Dhr. Vlietman (lesgever via de Badmintonbond).
Deelname:	17-29 leerlingen (2-3 van De Flevopark, 5-8 van De Smaragd, 9-19 van De Valentijn).
Bijzonderheden:	Aangezien er in de buurt geen badmintonvereniging is, werd de lesgever ingeschakeld via de badmintonbond.

In tabel 9 is het buitenschoolse aanbod voor de tweede periode (februari 1990) weergegeven.

Tabel 9: Tweede periode van het buitenschools sportaanbod voor de drie clusters van basisscholen (schooljaar 1989-1990)

Cluster 1:	De Dapper, De Evenaar en De Waaier
Sportmodule:	Schaatsen.
Accommodatie:	Jaap Eden IJsbaan.
Data:	februari 1990 (3x)
Docent:	De heer M. Hakkeling.
Deelname:	achtereenvolgens 60, 90 en 25 leerlingen.
Bijzonderheden:	Aangezien de geplande turnmodule wegens een blessure van de verenigingstrainer van Turn-Ace niet kon doorgaan, is deze op het laatste moment vervangen door een schaatsmodule. Tijdens de beide eerste keren kwamen verschillende (allochtone) ouders kijken en enkele hebben zelfs voor het eerst op schaatsen gestaan. Ondanks harde regen hebben ook de laatste keer toch nog 25 leerlingen meegedaan.
Cluster 2:	De J.P. Coen, De 8 Mussen en De 1e Eltheto
Sportmodule:	Volleybal.
Accommodatie:	Gymzaal 8-Mussen.
Data:	08-02, 15-02, 22-02 en 08-03-1990.
Docent:	Mevr. Hogenhout (Volleybalvereniging Albatros).
Deelname:	15-25 leerlingen.
Bijzonderheden:	Geen leerlingen van de J.P. Coen.
Cluster 3:	De Flevopark, De Valentijn en De Smaragd
Sportmodule:	Korfbal.
Accommodatie:	Sporthal De Zeeburg.
Data:	februari 1990.
Docent:	Mevr. Melchers (Korfbalvereniging Victoria).
Deelname:	25 tot 30 leerlingen.
Bijzonderheden:	Slechts 3 leerlingen van De Flevopark. Na afloop is een toernooi georganiseerd bij de korfbalvereniging.

In de derde en laatste periode (april/mei 1990) stond voor cluster 2 (J.P. Coen, 8 Mussen en 1e Eltheto) atletiek op het programma. Deze module kon echter op het laatste moment geen doorgang vinden. Aangezien er grote belangstelling bestond voor deze atletiekmodules, is besloten deze te verschuiven naar het nieuwe schooljaar (september 1990). De beide andere clusters hebben voetbal en softbal aangeboden gekregen (zie tabel 10).

Tabel 10: Derde periode van het buitenschoolse sportaanbod voor de 3 clusters van basisscholen (schooljaar 1989-1990)

Cluster 1:	De Dapper, De Evenaar en De Waaier
Sportmodule:	Voetbal.
Accommodatie:	Sportvelden Voorland.
Data:	dinsdag 08-05, 15-05, 22-05 en 29-05-1990
Docent:	Dhr. Van Dijk (voetbalvereniging Voorland).
Deelname:	Circa 30-50 leerlingen.
Bijzonderheden:	Het aanbod was bedoeld voor de scholen uit cluster 1 en de Smaragd. In werkelijkheid hebben vooral leerlingen van de Dapper meegedaan. Dit kwam met name door de sterke stimulering van de vakdocent van deze school, die tevens coördinator van de jeugdafdeling van deze vereniging is.
Cluster 2:	De J.P. Coen, De 8-Mussen en De 1e Eltheto
Deze sportmodule kon door organisatorische problemen in de maanden april/mei 1990 geen doorgang vinden en is verschoven naar het begin van het nieuwe schooljaar.	
Cluster 3:	De Flevopark, De Valentijn en De Smaragd
Sportmodule:	Softbal.
Accommodatie:	Sporthal Zeeburg.
Data:	donderdag 26-04, 03-05, 10-05 en 17-05-1990.
Docent:	Dhr. Drost (OVVO, Honk- en Softbalvereniging).
Deelname:	Circa 20-30 leerlingen.
Bijzonderheden:	Het organiseren van (indoor) softbal in de sporthal leverde in eerste instantie enige problemen op, die echter in samenwerking tussen de verenigingstrainer en de sportbuurtwerker snel opgelost konden worden.

Naast de reguliere sportmodules, zijn er de volgende extra sportactiviteiten georganiseerd:

- Van alle basisscholen hebben de leerlingen van groep 7 en 8 twee keer geschaatst tijdens de gymnastiekles. De belangstelling hiervoor was groot. Ook de Tweesprong (de enige basisschool uit de buurt die vanaf de start van het experiment niet heeft meegedaan) heeft deelgenomen aan deze schaatsactiviteit.
- De Smaragd heeft op verzoek een extra judoproject plaatsgevonden.
- Vanuit het project zijn diverse sportmaterialen uitgeleend aan basisscholen.

Uit het voorgaande kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- het aanbod van sportmodules is tijdens de tweede periode heel gevarieerd geweest;
- aan de verschillende sportmodules hebben gemiddeld circa 25 leerlingen deelgenomen (tussen 14 en 90 leerlingen).
- de deelname vanuit de verschillende scholen loopt nog al uiteen:
 - . de Waaier en de J.P. Coen hebben niet of nauwelijks meegedaan aan het buitenschools aanbod;

- de Flevoparkschool en de Evenaar hebben slechts in beperkte mate meegedaan (circa 3-5 leerlingen per keer);
- Scholen als De Dapper en 1e Eltheto hebben sterk geparticipeerd (circa 15-20 leerlingen).
- de gezamenlijke deelname van leerlingen van de drie scholen binnen de clusters is dan ook niet altijd gerealiseerd.

4.4 Deelname en ervaringen van leerlingen

De interviews met jongeren zijn afgenomen op scholen die actief hebben deelgenomen aan het buitenschoolse sportaanbod¹³. De beschreven ervaringen zijn dan ook representatief voor de situatie waarin de organisatie voor het project volgens de opzet is uitgevoerd. Van de 30 geïnterviewde leerlingen uit het basisonderwijs hebben er 19 meegedaan aan de buitenschoolse activiteiten, waarbij de deelname varieert van één keer tot alle keren.

De beoordeling van het buitenschoolse sportaanbod door de leerlingen is over het algemeen positief. Een uitzondering vormt het feit dat de leerlingen van één basisschool de aanwezigheid van de kinderen van een andere basisschool niet leuk hebben gevonden¹⁴. De waardering voor specifieke kenmerken van het aanbod lijkt sterk individueel gekleurd. Aspecten die leuk gevonden worden zijn: de sportsoort, het professionele karakter van de materialen, andere instructeurs dan op school, het competitieve element, het sporten samen met kinderen van andere scholen. Zaken die niet leuk worden gevonden liggen meestal in dezelfde lijn: de sportsoort, de moeilijkheidsgraad van een sport, het feit dat er weinig of vervelende kinderen bij waren, dat er geen kinderen van andere scholen bij waren of juist wel.

Omdat de ervaringen over het algemeen positief zijn, bestaat er onder de leerlingen grote belangstelling om volgend jaar weer mee te doen. Voor een deel van de leerlingen hangt deelname af van de sportmodules die aangeboden zullen worden. Vaak is er sprake van een duidelijke voorkeur voor of afkeer van bepaalde sporten. Maar ook hier geldt: wat de een leuk vindt, vindt een ander juist (stom)vervelend.

Van de 30 geïnterviewde leerlingen uit het basisonderwijs hebben er 11 niet deelgenomen aan het buitenschoolse aanbod. Wanneer leerlingen gedeeltelijk of in het geheel niet deelnamen dan kan dat voortkomen uit vrij neutrale oorzaken als andere bezigheden (vaak training van een sportvereniging) of de sportsoort die niet leuk gevonden wordt. Uit de interviews blijkt echter dat er ook andere drempels optreden, die in belangrijke mate overeenkomen met hetgeen in paragraaf 3.3 is beschreven met betrekking tot de georganiseerde sport (met uitzondering van de categorie 'financiële drempels').

In het algemeen gesproken is het buitenschools sportaanbod zeker laag-drempeliger dan het lidmaatschap van een sportvereniging. Dit blijkt onder meer uit het feit dat van de 14 geïnterviewde leerlingen, die nooit lid zijn geweest van een sportvereniging er 7 wel hebben deelgenomen aan het buitenschoolse sportaanbod. Wanneer het gaat om een verbodssituatie dan is het verschil tussen lidmaatschap sportvereniging en deelname buitenschools aanbod beperkt: bij sportverenigingen gaat het om 6 jongeren die niet en 3 die vermoedelijk niet lid mogen worden. Bij het buitenschools aanbod gaat het om

¹³ Binnen het basisonderwijs zijn dat: de Dapper, De 8-Mussen, De 1e Eltheto, De Valentijn en De Smaragd.

¹⁴ Beide scholen hebben overigens maar één keer gezamenlijk aan een activiteit deelgenomen. Er blijkt hier sprake van een duidelijke nawerking van een incident dat plaatsvond tussen de leerlingen van de twee scholen.

4 jongeren die niet en 3 die vermoedelijk of gedeeltelijk niet mochten deelnemen.

Soms blijkt de communicatie naar de ouders via het toestemmingsformulier dat ingevuld diende te worden onvoldoende te zijn. Zoals een jongere zei: 'Mijn vader was ertegen, want hij wist niet waar het omging en hij vond sporthal Zeeburg te ver weg'. Wanneer bijvoorbeeld een schoonzus een nadere toelichting en/of vertaling kan geven, kan dat uitkomst bieden.

Andere verbodssituaties zijn: 'Ik moest op mijn neefje passen' en 'Eén keer mocht ik niet, want toen ging mijn broertje ook niet' of 'Mijn moeder vond het te ver weg'. In een aantal gevallen lukte het leerlingen uiteindelijk toch om toestemming te krijgen: 'Bij handbal mocht ik niet, maar bij schaatsen heb ik veel gezeurd, en mocht het wel!'. Voor islamitische jongeren die aan het einde van de middag naar de moskee gaan is deelname aan het buitenschoolse aanbod uit praktisch oogpunt meestal onmogelijk.

Een deel van de scholieren heeft aangegeven belangstelling te hebben voor het lidmaatschap van een sportvereniging. Ten tijde van de interviews (die vrij snel na beëindiging van het experiment zijn afgenomen), waren er onder de geïnterviewde leerlingen nog geen daadwerkelijk lid geworden. Hiervoor worden onder andere de volgende redenen genoemd:

- 'Ik doe al zoveel aan sport';
- 'De tijden komen niet goed uit';
- 'Ik wil al lid worden van een andere sportvereniging';
- 'Ik vind de sport te moeilijk';
- 'Het is te ver weg';
- 'Hierna kwam weer een andere sport' (in het buitenschoolse aanbod);
- 'Het is te duur'.

Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat de geïnterviewde leerlingen van de scholen waar het project volgens opzet is verlopen over het algemeen enthousiast zijn over het buitenschoolse programma-aanbod. Hun deelname heeft (nog) niet geleid tot lidmaatschap van een sportvereniging.

Het feit dat het om een buitenschools aanbod gaat en dat toestemming van de ouders dient te worden verkregen impliceert dat er drempels bestaan wat betreft deelname van allochtone kinderen. Meer aandacht voor de communicatie met de ouders kan vermoedelijk ten dele een verbetering brengen in deze situatie.

4.5 De ervaringen van de vakdocenten

De vakdocenten van 8 van de 9 basisscholen zijn mondeling of telefonisch geïnterviewd. Eén school (De Waaier) is buiten het onderzoek gebleven omdat de betrokken vakleerkracht met zwangerschapsverlof was. Uit paragraaf 4.3 blijkt dat de deelname van leerlingen per school nogal uiteenliep.

Alle geïnterviewde vakdocenten hebben voorafgaand aan het buitenschoolse aanbod in hun eigen les aandacht besteed aan de betreffende tak van sport. Zoals reeds eerder vermeld is het gezamenlijk sporten van kinderen van diverse scholen niet altijd vlekkeloos verlopen. Door het samenbrengen van verschillende groepen leerlingen (c.q. scholen) is in enkele gevallen een conflict ontstaan. Zo konden leerlingen van de ene school tegenover die van een andere school komen staan met de opmerking: 'Wat moeten jullie op onze school!' De verdwijning van een gouden kettinkje was ook aanleiding voor een incident

tussen de leerlingen van twee scholen. Ook wordt in de interviews met de vakleerkrachten melding gemaakt van het feit dat twee scholen niet goed bij elkaar zouden passen. Deze incidenten zijn volgens de betrokken vakdocenten zeker van invloed geweest op het enthousiasme en de deelname van leerlingen en begeleiders. Eén school heeft zich teruggetrokken en als voorwaarde voor verdere deelname gesteld dat de activiteiten op neutraal gebied dienden plaats te vinden.

Uit groepsdynamisch oogpunt bekeken is het ontstaan van dergelijke conflict-situaties niet uitzonderlijk. In het algemeen dient men hierop bedacht te zijn wanneer (grotere) groepen ieder met een eigen identiteit gaan 'samenwerken'. Het is dan ook aan te bevelen dat zeker in het begin iedere vakleerkracht zijn/haar eigen leerlingen begeleidt. Ook bij de keuze van de accommodatie, de sportsoort, de opbouw van de training (de samenstelling van subgroepen, het maken van partijen) dient hiermee serieus rekening te worden gehouden.

Volgens de meeste vakleerkrachten is de doelgroep (kinderen uit de lagere inkomensgroepen die niet of nauwelijks aan sport doen) slechts ten dele bereikt. De indruk bestaat dat met name de 'sportieve' kinderen aan het buitenschoolse aanbod hebben meegedaan. Voor een aantal kinderen (met name allochtone meisjes) blijven er drempels bestaan, die veroorzaakt worden door de instelling van de ouders, de eigen motivatie en de verplichting tot deelname aan onderwijs in de eigen cultuur en religie. Sommige leerkrachten pleiten er dan ook voor om het project meer onder schooltijd te laten plaatsvinden. Anderen vinden het buitenschools gebeuren (op een andere lokatie met andere kinderen) juist van centraal belang omdat dit de ervaringswereld van de kinderen verbreedt. Duidelijk is echter dat bij de overgang van activiteiten binnen naar buiten de school juist de minder sportieve leerlingen gestimuleerd en goed begeleid moeten worden, teneinde te voorkomen dat ze op dat moment afhaken.

Alle geïnterviewde leerkrachten zijn voorstander van een versterking van de binding tussen school en project door het project op te nemen in een schoolwerkplan. Een verbreding van het contact tussen project en school zou plaats kunnen vinden door de groepsleerkracht (meer) in te schakelen bij de werving van deelnemers en bij een nabespreking van de buitenschoolse activiteiten. De docenten erkennen hun centrale rol bij het stimuleren van de leerlingen om deel te nemen aan de buitenschoolse activiteiten. Een enkeling beschouwt dit tevens als de zwakke schakel. De afhankelijkheid van de vakdocent is te groot: het buitenschools aanbod staat of valt met het enthousiasme van de vakdocent. Dit zou, volgens één van de vakdocenten, ondervangen kunnen worden door buurthuiswerk ook een rol te laten vervullen binnen het project. Er blijkt vaak een hechte relatie te bestaan tussen het buurthuis en de leerlingen van een basisschool.

De vakleerkrachten zijn niet altijd aanwezig geweest bij de buitenschoolse activiteiten. Hiervoor worden de volgende redenen gegeven:

- het feit dat een school niet (meer) meedeelde aan een of meerdere modules;
- het maken van afspraken tussen leerkrachten van twee verschillende scholen om afwisselend mee te gaan;
- het feit dat leerkrachten reeds andere afspraken hadden.

De waardering voor de diverse sportmodules loopt nogal uiteen. Sommige modules worden door de vakdocenten heel positief beoordeeld, voor enkele andere geldt dat in mindere mate. Het oordeel van de vakdocenten over de uitvoering van de modules blijkt nauw samen te hangen met de kwaliteit en het enthousiasme van de betreffende lesgever. Over één activiteit is iedereen

bijzonder enthousiast: het schaatsen was - ondanks enige organisatorische tegenslag - een groot succes. Vooral het feit dat veel kinderen voor het eerst op het ijs stonden wordt als een sterk pluspunt gezien. Verder wordt ook het gebruik van de sporthal wordt als zeer positief ervaren.

Ondanks enkele kritische opmerkingen wordt het project over het algemeen positief beoordeeld door de vakdocenten. Slechts enkele twijfelen of dit wel de juiste aanpak is. (Zij komen met alternatieven als 'Het accent moet verlegd worden van de school naar het buurthuis' en 'De activiteiten moeten volledig binnen schooltijd plaatsvinden').

De kennismaking met de sporten, het les krijgen van een andere lesgever en de samenwerking van verschillende partijen worden als de sterke kanten gezien. De meeste vakdocenten hebben geen al te hoge verwachtingen van de doorstroming van leerlingen naar de sportverenigingen, waarbij vooral de hoogte van de contributie en de reisafstand als een drempel worden gezien. Wel constateert een aantal vakdocenten dat de belangstelling voor diverse takken van sport tijdens en na de betreffende sportmodules sterk is toegenomen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit opmerkingen als 'Badminton is wel razend populair geworden!'

4.6 De ervaringen van de sportverenigingen

In het schooljaar 1989-1990 zijn voor de leerlingen van de basisschool acht verschillende sportmodules georganiseerd. In alle gevallen is de lesgever van het buitenschools aanbod geïnterviewd¹⁵. Meestal zijn dat trainers van sportverenigingen, in één geval een lesgever via de (badminton)bond.

De betreffende sportverenigingen lopen sterk uiteen wat betreft het aantal jeugdleden en de deelname van allochtone jeugd. Het aantal jeugdleden kan variëren van circa 20 tot circa 350. Soms zijn de Marokkaanse, Surinaamse en Turkse jongeren al sterk vertegenwoordigd (bijvoorbeeld bij voetbal), vaker zijn deze minderheidsgroepen (nog) nauwelijks lid van een vereniging (bijvoorbeeld bij korfbal en handbal).

Hoewel de verenigingen meestal met enthousiasme hebben meegewerkt aan het project, bestaat er met name bij de kleine verenigingen een zekere spanningsveld tussen enerzijds de bereidheid tot medewerking en anderzijds het feit dat het project (nog) geen nieuwe leden heeft opgeleverd. Voor de meeste verenigingen is de aansluiting tussen experiment en sportvereniging gelegen in de ledenwerving. Voor sommige (bloeiende) verenigingen gaat het in de eerste plaats om het promoten van de sport en de aandacht voor de jeugd als toekomstig talent.

Het blijkt dat er bij voetbalvereniging Voorland zes jongens van De Dapper lid zijn geworden. Ook is er een jongen lid geworden van de honk- en softbalvereniging OVVO. Aangezien de interviews direct na afloop van het experiment (en vlak voor de zomervakantie) hebben plaatsgevonden, bestaat er geen inzicht in de aanloop van nieuwe leden bij de start van het nieuwe seizoen. Toch is het van belang dat sportverenigingen, die een sportmodule verzorgen, beseffen dat de toestroom van nieuwe jeugdleden op korte termijn meestal beperkt zal zijn. Wanneer dit niet duidelijk wordt gemaakt, bestaat het gevaar, dat de hoop op nieuwe leden tot teleurstelling en demotivatie bij de sportverenigingen leidt. In één geval wordt door een vereniging nu al melding

¹⁵ Twee keer werd een aanvullend interview met een bestuurslid gehouden.

gemaakt van een teleurstellende ervaring op dit punt. Waar nodig zal dan ook een bijstelling van verwachtingen moeten plaatsvinden.

In de interimrapportage werd aanbevolen om een overgang te creëren tussen buitenschools aanbod en vereniging, teneinde het lid worden van een vereniging te bevorderen. Eén van de zes sportverenigingen heeft in aansluiting op het buitenschools aanbod een toernooi op eigen verenigingsveld georganiseerd waarbij ook eigen jeugdleden en vriendjes aanwezig waren. Toch zijn er geen kinderen vanuit het project lid geworden, wel enkele vriendjes van jeugdleden, zo blijkt uit het betreffende interview. Eén andere vereniging had een dergelijke toernooi gepland, waarbij bovendien ook ouders uitgenodigd zouden worden. Helaas kreeg deze vereniging op het laatste moment vanuit de scholen te horen dat het niet door kon gaan. Bij de vier andere verenigingen heeft zo'n vervolgactiviteit ontbroken of bleef deze beperkt tot het aanbod om enkele keren gratis te komen trainen.

De doelgroep van kinderen onderscheidt zich voor de meeste lesgevers duidelijk van hun eigen jeugdleden. In de eerste plaats omdat het overwegend allochtone kinderen waren die meededen. Wat betreft de houding ten opzichte van de sport bestaan er ook zeker verschillen hetgeen geïllustreerd wordt door opmerkingen als: 'Ze vinden het leuk om mee te doen, maar verder ook niet...'. Het feit dat het om een anderssoortige groep van kinderen ging leverde geen echte problemen op voor de lesgevers. De ondersteuning van de vakdocenten werd daarbij wel als heel waardevol ervaren. Soms vond men het wel een beetje moeilijk, één lesgever was van plan om daarom een volgende keer meer begeleiders vanuit de sportvereniging mee te nemen. De trainers van sportverenigingen geven aan dat door het buitenschoolse aanbod een contact tot stand gebracht is tussen sportvereniging en (een deel van) de beoogde doelgroep.

Hoewel de organisatie van het totale aanbod duidelijk verbeterd is in vergelijking met de eerste fase van het project, zijn er nog wel enkele misverstanden en schoonheidsfoutjes opgetreden. Dit komt onder meer tot uiting in de volgende opmerking: 'Na het eerste contact hoorden we een hele tijd niets en pas twee weken voor de start werden we benaderd voor de uitvoering'. Andere opmerkingen wat betreft de organisatie zijn: 'Ik had graag van te voren de zaal en de hulpmiddelen bekeken' en 'De ruimte was niet geschikt'. Met betrekking tot de opzet van de activiteiten kwamen er van de zijde van de betrokken sportverenigingen de volgende opmerkingen:

- 'Groep 5 en 6 hadden ook mee moeten doen';
- 'De docent zou het project moeten kunnen voortzetten, maar heeft daarvoor geen materiaal';
- 'Het project is te kort van duur'.

Als sterke kanten van het project worden door de verenigingen het meest genoemd:

- het grote bereik van het project waardoor je veel kinderen kunt laten kennismaken met een sport;
- de opzet waarin sprake is van samenwerking tussen school, sportvereniging en sportbuurtwerk.

Vijf (van de zes) sportverenigingen zijn zeker bereid om volgend jaar weer mee te doen. De medewerker van de badmintonbond stelt deelname afhankelijk van medewerking van een badmintonvereniging: 'Er moet iemand van een vereniging bij zijn als voorlichter, waardoor de mogelijkheid tot doorstroming

ontstaat'. Eén lesgever is alleen bereid om volgend jaar weer mee te doen als het project binnen schooltijd of per school wordt georganiseerd. Hij heeft negatieve ervaringen opgedaan met het samen sporten door leerlingen van verschillende scholen. Andere trainers beschouwen de clustering van meerdere basisscholen daarentegen juist als een sterke kant, aangezien de leerlingen op die manier leren ook met andere kinderen op een positieve manier om te gaan.

4.7 De ervaringen van de sportbuurtwerker

De sportbuurtwerker wordt zowel door de vakdocenten als de verenigingstrainers beschouwd als de centrale spil van het project. Hij is verantwoordelijk voor het leggen van onderlinge contacten, de coördinatie van het totale aanbod en de onderlinge afspraken. Bovendien is zijn aanwezigheid van groot belang om in te springen waar nodig. Eén van de geïnterviewden omschrijft zijn taak als: een *makelaarsfunctie*.

Over het algemeen lijkt de sportbuurtwerker heel goed geslaagd te zijn in deze werkzaamheden. Hierbij dient wel te worden opgemerkt, dat medewerkers van de Amsterdamse Sportraad (in de richting van verenigingen) en de Gemeentelijke Inspectie Lichamelijke Opvoeding (in de richting van de scholen) hierbij een belangrijke ondersteunende taak hebben vervuld. Wanneer de sportbuurtwerker in de toekomst dit takenpakket alleen moet uitvoeren dan betekent dit dus een duidelijke verzwaring van zijn werkzaamheden.

Zwakke punten in de organisatie van het project zijn volgens de sportbuurtwerker het feit dat de uitbetaling aan de verenigingen slecht is verlopen en het feit dat de lesgevers lang moeten wachten (soms wel een half jaar) tot definitieve afspraken gemaakt konden worden. De sportbuurtwerker is van mening dat er sprake is van een elkaar aanvullende taakverdeling tussen vakdocenten en lesgevers. De vakdocent beschouwt de trainer van een sportvereniging als specialist in de tak van sport. De lesgever ziet de vakdocent als specialist in het werken met kinderen. Deze specifieke kennis en achtergrond van beide partijen kan echter gemakkelijk leiden tot wrijvingen over de doelstellingen en organisatie. Enkele vakdocenten zijn van mening dat: 'De kinderen zoveel mogelijk een reëel beeld moeten krijgen van een vereniging'. Het komt echter vaker voor dat de vakdocenten moeite hebben met de aanpak van de lesgevers. Hun aanpak zou te prestatiegericht zijn en te veel gericht op het leren van technieken.

De lesgevers daarentegen vinden de betrokkenheid (c.q. aanwezigheid) van de leerkracht niet optimaal en hebben soms de kritiek dat de kinderen op school een verkeerde techniek wordt aangeleerd. Tijdens de buitenschoolse activiteiten zien zij het motiveren en begeleiden van subgroepjes als de belangrijkste taken van de vakdocent. Omdat er meestal van te voren geen concrete afspraken zijn gemaakt over de rol van de vakdocent kan teleurstelling ontstaan over diens bijdrage. Zo kan het gebeuren dat een trainer van een vereniging vindt dat een leerkracht zich soms iets te veel wil bemoeien met het programma, maar ook dat een trainer verwacht had dat een docent vanuit zijn pedagogische achtergrond meer inbreng zou hebben bij de opzet van het buitenschoolse aanbod. Ook de sportbuurtwerker is van mening dat de opstelling van de vakdocenten, als één van de samenwerkingspartners binnen het project, soms nog te consumptief is. De meest soepele samenwerking ontstond daar waar trainers samenwerkten met vakdocenten die dezelfde sport beoefenden en tussen vakdocenten en trainers met didactische ervaring.

Hoewel er geen sprake is van grote problemen in de onderlinge samenwerking tussen vakdocenten en verenigingstrainers ligt hier een belangrijke taak voor de

sportbuurtwerker. Het is van belang dat hij/zij in de toekomst extra aandacht besteedt aan de onderlinge afstemming door beide partijen tevoren met elkaar in gesprek te brengen over de concrete opzet van het programma en de onderlinge taakverdeling (zo concreet mogelijk uitgewerkt). Wanneer de communicatie tussen beide partijen geïntensiveerd wordt dan kunnen ook zaken als de veiligheid van de kinderen tijdens de sportbeoefening (een zorg van de leerkrachten) en de reden van afwezigheid van bepaalde scholen (een vraag bij de lesgevers) makkelijker worden uitgewisseld. Hoewel de sportbuurtwerker over het algemeen uitermate positief is over de wijze, waarop de samenwerking binnen het project is verlopen, wijst hij er nadrukkelijk op dat deze samenwerking ook in de toekomst zorgvuldige aandacht vereist.

De sportbuurtwerker is van mening dat door de activiteiten de sportverenigingen dichterbij de leefwereld van de leerlingen zijn komen te staan. Na de zomervakantie is de sportbuurtwerker door verschillende leerlingen benaderd met vragen over sportverenigingen, die aan het sportstimuleringsproject hebben meegedaan. Uit gesprekken van de sportbuurtwerker met een aantal judo-clubs in het Stadsdeel Zeeburg is gebleken dat deze een grote aanwas van nieuwe jeugdleden hebben gekregen. Volgens een schatting gaat het om tien leerlingen, die in de eerste of tweede periode aan een judomodule hebben meegedaan. Tevens zijn er zes leerlingen van de Dapper lid geworden van voetbalvereniging Voorland. Verder is een jongen door de sportbuurtwerker doorverwezen naar een badmintonvereniging in Stadsdeel De Pijp en zijn diverse kinderen lid geworden van een voetbalvereniging. Eén jongen, die naar aanleiding van de sportmodule een werkstuk wilde schrijven over honk-/softbal is door de sportbuurtwerker doorverwezen naar de betrokken vereniging OVVO.

4.8 Samenvatting en conclusies

In de interimrapportage (deel 3, 1989) is de eerste periode van het sportstimuleringsproject (januari-juni 1989) geëvalueerd. In de voorafgaande paragrafen is de aanvullende evaluatie gegeven van de periode augustus 1989 tot juni 1990. De belangrijkste bevinding voor het basisonderwijs was en is nog steeds dat het experiment over het geheel genomen positief is verlopen:

- leerlingen, vakleerkrachten en trainers van verenigingen zijn in meerderheid tevreden over het project;
- het starten van de sportmodules binnen de lessen bewegingsonderwijs met daarop aansluitend een vervolg buiten school vinden de meesten een goede aanpak;
- de samenwerking tussen vakdocenten, sportbuurtwerker en trainers van verenigingen wordt als waardevol ervaren;
- door de opzet van het project is een doelgroep bereikt die anders niet bij een vereniging binnenkomt;
- het werken met sportmodules geeft leerlingen de gelegenheid om kennis te maken met een specifieke taak van sport en met buitenschoolse sportbeoefening.

De aanbevelingen die werden geformuleerd in de interimrapportage (zie paragraaf 4.1) zijn voor een deel gerealiseerd en dienen voor een deel te worden bijgesteld:

- in het begin van het nieuwe schooljaar is (overeenkomstig de geformuleerde wens) een niet al te vol programma van modules gepresenteerd;
- er is beperkte ervaring opgedaan met het organiseren van een nadere kennismaking met een vereniging aansluitend op het buitenschools aanbod.

Hoewel inmiddels enkele leerlingen lid zijn geworden van diverse sportverenigingen, zijn de verwachtingen op korte termijn in dit verband niet hooggesteld. De betrokkenen zullen dan ook beter geïnformeerd moeten worden over de doelstelling van het project, die duidelijk breder is dan het bevorderen van het lidmaatschap. Dit zal ook bij verenigingen kunnen leiden tot reëlere verwachtingen.

- de wens van de lesgevers om vooraf meer te weten te komen over de groep leerlingen die meedoet aan het buitenschools aanbod (geformuleerd in de interimrapportage) vinden we slechts in beperkte mate nog terug binnen de eindevaluatie. Er blijkt met name behoefte te bestaan aan informatie over het aantal kinderen dat komt;
- de ad hoc organisatie is nog niet geheel verdwenen. Er is vooral behoefte aan overleg in een eerdere stadium, waardoor afspraken met verenigingen eerder bevestigd en schriftelijk vastgelegd kunnen worden. Leerkrachten kunnen wellicht dan ook de betreffende middag vrijhouden. Bovendien wordt de kans groter dat de sporthal gereserveerd kan worden, hetgeen zeer op prijs wordt gesteld.

Met betrekking tot het sportstimuleringsexperiment binnen het basisonderwijs kunnen de volgende (aanvullende) conclusies en aanbevelingen worden geformuleerd:

- de samenwerking tussen de sportvereniging en de school verdient zowel inhoudelijk als organisatorisch nadere aandacht;
- de deelname van leerlingen dient duidelijk te worden gestimuleerd. In vergelijking met de eerste fase is er bij diverse modules sprake van een lichte achteruitgang. Dit kan gebeuren door:
 - de relatie school-buitenschools aanbod te versterken door opname in het schoolwerkplan en inschakeling van de groepsleerkracht;
 - meer aandacht te besteden aan de benadering van ouders van allochtone kinderen. Er zou meer gebruik gemaakt moeten worden van de ervaring die binnen het basisonderwijs op dit gebied reeds is opgedaan;
 - de kans op conflicten tussen leerlingen van verschillende scholen zoveel mogelijk te voorkomen door een zorgvuldige planning en begeleiding van activiteiten. Er kan bijvoorbeeld gekozen worden voor een neutrale accommodatie, een trainer waarmee reeds positieve ervaringen zijn opgedaan en een tak van sport, die geen lichamelijk contact toelaat.
- het maken van bindende afspraken over de aanwezigheid van vakleerkracht (inclusief honorering). Dit bevordert een basis van gelijkwaardige samenwerking. Tevens impliceert dit dat de taak van de vakleerkracht tijdens het buitenschoolse aanbod nader ingevuld wordt;
- de suggestie om het buurthuiswerk een plaats te geven binnen het project verdient nadere aandacht. Tijdens de interviews met de jongeren is gebleken dat er een sterke binding bestaat tussen buurthuis en kinderen van de basisschool. Het lijkt echter niet aan te bevelen om de samenwerking tussen de huidige drie partijen uit te breiden naar vier partijen, omdat dit de onderlinge samenwerking vermoedelijk te complex maakt. Eerder dient gedacht te worden aan een variant op het bestaande project.

5 Evaluatie Experiment Voortgezet Onderwijs

5.1 Inleiding

Het sportstimuleringsexperiment binnen het Voortgezet Onderwijs is gedeeltelijk gebaseerd op dezelfde uitgangspunten als het experiment binnen het basisonderwijs, zoals in het voorgaande hoofdstuk is beschreven. Een meer uitgebreide beschrijving is opgenomen in de interimrapportage (deel 3, 1989).

De belangrijkste kenmerken van dit experimentele project zijn:

- De doelstelling van het project is leerlingen van klas 1 en 2 van scholen voor voortgezet onderwijs te laten kennismaken met verschillende takken van sport via een modulair aanbod.
- Een sportmodule bestaat meestal uit twee lessen binnen de gymnastiekuren vervolgens drie of vier buitenschoolse lessen/trainingen en tenslotte de mogelijkheid om (gratis) enkele trainingen binnen een sportvereniging te volgen.
- De kracht van het project is gelegen in een gestructureerde samenwerking tussen scholen, sportbuurtwerk en sportverenigingen.

Het project had betrekking op de volgende scholen voor voortgezet onderwijs: Montessori College (LHNO, MAVO), Muiderpoort (MDGO), Don Bosco (LTO), 3e Technische School (LTO, ITO) en de School voor Mode en Kleding (LHNO).

5.2 Interimevaluatie

In de interimrapportage (deel 3, 1989) werd geconstateerd dat de variabele lestijden van de leerlingen er mede toe hebben geleid dat het buitenschoolse aanbod in de eerste fase van het experiment niet goed van de grond is gekomen. Op basis hiervan wordt de aanbeveling gedaan een gevarieerd sportaanbod te ontwikkelen op een vaste tijd en plaats voor de leerlingen van het voortgezet onderwijs (in de vorm van een schoolsportclub Zeeburg). Sportverenigingen kunnen binnen deze schoolsportclub gedurende een aantal weken een aanbod in hun tak van sport verzorgen. Door een tijdige planning van het programma kan afstemming plaatsvinden met het bewegingsonderwijs op school (aanbod onder de lessen) en kunnen de leerlingen voldoende worden gestimuleerd tot deelname. De publiciteit rondom de 'schoolsportclub Zeeburg' (SSC Zeeburg) en de aanschaf van deelnemerskaarten (f 2,50 per seizoen) verloopt via de scholen.

5.3 Activiteitenprogramma schooljaar 1989-1990

Overeenkomstig de bovengenoemde aanbeveling is het buitenschoolse aanbod opgezet in de vorm van een schoolsportclub met een lidmaatschapkaart en contributie. In het werkplan voor het schooljaar 1989-1990 werd ruimte gecreëerd voor het organiseren van achtereenvolgens zes sportmodules. Vanwege gebrek aan belangstelling van de leerlingen, zijn er uiteindelijk slechts drie sportmodules uitgevoerd binnen het kader van de schoolsportclub (zie tabel 11).

Tabel 11: Buitenschools aanbod voor het Voortgezet Onderwijs (schooljaar 1989-1990)

Activiteit 1:

Sportmodule: American Football (jongens).
 Accommodatie: Sporthal Zeeburg.
 Data: donderdag 2-11, 9-11, 16-11, 23-11 (17.00-18.00 uur).
 Docent: Dhr. R. Buis (vereniging Crusaders).
 Deelname: circa 20-35 leerlingen (Don Bosco).
 circa 6-8 leerlingen (Montessori College).
 Bijzonderheden: Voorafgaande aan het buitenschoolse aanbod is op de Don Bosco gedurende een week een kennismaking georganiseerd voor alle leerlingen van de hele onderbouw. Circa 15 kinderen (ook enkelen van andere scholen) hebben na afloop van het buitenschoolse aanbod in sporthal Zeeburg nog vier trainingen gevolgd binnen de club gevolgd (afstand: circa 1 uur met de bus).

Activiteit 2:

Sportmodule: Aerobics (meisjes).
 Accommodatie: Sporthal Zeeburg.
 Data: donderdag 2-11, 9-11, 16-11, 23-11 (16.00-17.00 uur).
 Docent: Mevr. P. Verhulst (Internationale Sportvereniging voor Vrouwen).
 Deelname: 1x 50 leerlingen (School voor Mode en Kleding).
 3 leerlingen (Montessori College).
 Bijzonderheden: De vakdocent van de School voor Mode en Kleding had de eerste keer de les bewegingsonderwijs verschoven, zodat de leerlingen verplicht aanwezig moesten zijn. Tijdens de andere keren was dit niet het geval en verschenen er slechts enkele leerlingen.

Activiteit 3:

Sportmodule: Basketbal.
 Accommodatie: Sporthal Zeeburg.
 Data: donderdag 30-11, 7-12, 14-12, 21-12.
 Docent: Dhr. H. Spilker (basketbalvereniging Blue Stars).
 Deelname: circa 5 leerlingen (School voor Mode en Kleding).
 Bijzonderheden: Door gebrek aan belangstelling voor een relatief bekende tak van sport (in vergelijking met American Football) en de negatieve ervaringen tijdens de aerobics-module, heeft slechts een zeer kleine groep leerlingen deelgenomen.

Uit tabel 11 blijkt dat de sportactiviteiten in het kader van de schoolsportclub na drie sportmodules zijn gestaakt. De start met de eerste module 'American Football' voor de jongens verliep uitstekend. Allereerst heeft de uitgebreide introductie op de Don Bosco door de trainer van de vereniging 'Crusaders' een goede basis gelegd voor de buitenschoolse activiteiten in sporthal Zeeburg. Het aantal van 20 deelnemers tijdens de eerste keer, groeide door de van-mond-tot-

mond-reclame al snel tot ongeveer 40 leerlingen. Ook de mogelijkheid om bij de vereniging een aantal trainingen te volgen, sloeg uitstekend aan. Helaas was er binnen deze vereniging geen mogelijkheid voor deze leeftijdsgroep om lid te worden.

Gezien de samenstelling van het leerlingenbestand van het Montessori College, waaronder zich veel allochtone meisjes bevinden, is bij de voorbereidingen van het programma besloten om hiervoor een specifiek aanbod te ontwikkelen. De Internationale Sportvereniging voor Vrouwen (ISVV) werd gevraagd om een aerobics-module voor deze leerlingen te verzorgen. Aangezien de vakdocent de les bewegingsonderwijs had verplaatst naar de sporthal Zeeburg was er tijdens de eerste keer een grote groep leerlingen aanwezig. De activiteit bleek echter onvoldoende aan te sluiten bij de wensen en ideeën van deze leerlingen, waardoor tijdens de vervolgactiviteiten slechts een paar leerlingen overbleven. De basketbal-module, die werd verzorgd door een trainer van de vereniging 'Blue Stars', trok nog maar heel weinig belangstelling. In overleg tussen de vakdocenten en de sportbuurtwerker is vervolgens besloten om de activiteiten in het kader van de schoolsportclub Zeeburg te beëindigen. De 3e Technische School (LTO) en de Muiderpoort (MDGO) hebben in het schooljaar 1989-1990 niet deelgenomen aan het sportstimuleringsproject.

In de loop van het jaar zijn nog wel enkele andere activiteiten opgezet. Zo hebben de leerlingen van de eerste twee klassen van het Montessori College en de School voor Mode en Kleding twee keer onder schooltijd geschaatst op de Jaap Edenbaan. Daarnaast konden de leerlingen van de Don Bosco en het Montessori College deelnemen aan een 'eigen' schoolsportprogramma. Tevens is er voor de jongens van de Don Bosco en de meisjes van het Montessori College een zwemproject¹⁶ opgezet. Dit zwemproject was specifiek gericht op de groep oudere allochtone leerlingen die niet in Nederland het basisonderwijs hebben gevolgd en dus ook niet de gelegenheid zijn geweest om op die wijze een zwemdiploma te behalen. Van de Don Bosco hebben 21 jongens deelgenomen en van het Montessori College 16 meisjes. De belangstelling voor het zwemproject was overweldigend en overtrof het aantal beschikbare plaatsen: het Montessori College had 86 aanvragen voor deelname.

5.4 Deelname en ervaringen van leerlingen

Na afloop van het experimentele project zijn interviews gehouden met 18 leerlingen, waarbij onder andere hun deelname aan en waardering voor de activiteiten aan de orde is gekomen. De leerlingen zijn afkomstig van de Don Bosco (6x), het Montessori College (6x) en de School voor Mode en Kleding (6x). Het merendeel van de interviews betreft allochtone jongeren.

Uit de interviews komen de volgende bevindingen naar voren:

- De module 'American Football' was ook naar de mening van de deelnemers over het algemeen een succes. Een enkeling vond de opdrachten tijdens de activiteiten te moeilijk, soms werd de klacht geuit dat het buiten te koud was.
- De module 'Aerobics' is geen succes geweest. De leerlingen hadden grote moeite met de muziek en met de oefeningen, die naar hun mening anders was dan normaal. De leraressen werden over het algemeen wel aardig

16 Dit zwemproject is in de periode oktober-december 1989 gestart in het Zuiderbad en begin 1990 voortgezet in het Sportfondsenbad Oost.

gevonden, maar de activiteit verliep zeer rommelig. Een aantal van de leerlingen is halverwege weggegaan.

- De negatieve ervaring met aerobics heeft enkele geïnterviewde leerlingen doen besluiten om ook maar niet naar de module 'Basketbal' te gaan. De indruk leefde bij hen, dat dit ook wel niet veel zou voorstellen.
- De waardering van de geïnterviewde leerlingen van de Don Bosco en het Montessori College over het 'eigen' schoolsportaanbod is groot. De door een volleybal- en basketbalvereniging verzorgde clinics blijken een succes te zijn geweest. Eén (geïnterviewde) leerling is later lid geworden van de volleybalvereniging. Over het krachttrainen waren de geïnterviewde leerlingen zeer enthousiast en ook de deskundige begeleiding bij atletiek werd door hen positief beoordeeld.
- De twee geïnterviewde leerlingen van Don Bosco die hebben meegedaan aan het zwemproject en met succes hun A-diploma hebben gehaald, vonden het jammer dan er geen mogelijkheid was om door te gaan voor het B-diploma.

De interviews geven in beperkte mate informatie over drempels om mee te doen aan buitenschoolse activiteiten. Uit de antwoorden op de vraag in hoeverre de leerlingen geïnteresseerd zijn om volgend jaar mee te doen met een buitenschools sportaanbod, blijkt wel dat hier zeer kritisch over gedacht wordt. De alternatieven voor de besteding van de vrije tijd zijn aantrekkelijk, zoals 'rondhangen met vriendinnen bij de jongens uit de buurt, die veel ouder zijn dan de jongens op school' of 'met een groep op de snorfiets naar de binnenstad'. Daarnaast treden er belemmerende factoren op, zoals 'het feit dat de school vaak pas laat uit is', 'het ver van school wonen' en 'het feit dat vriendinnen niet van plan zijn om ook te gaan'.

5.5 De ervaringen van de vakdocenten

Er zijn interviews gehouden met vakdocenten bewegingsonderwijs van alle vijf bij het project betrokken scholen voor voortgezet onderwijs. De vakdocenten van de scholen die in het schooljaar 1989-1990 niet meer hebben meegedaan, geven hiervoor een aantal argumenten:

- 'De Muiderpoortschool heeft oudere leerlingen, die bovendien moeilijk voor deelname aan sportactiviteiten is te motiveren';
- 'Er heerst op onze school geen sportcultuur';
- 'Een dergelijk project is moeilijk te realiseren binnen schooltijd omdat de nodige soepelheid bij collega's ontbreekt';
- 'Activiteiten buiten schooltijd hebben weinig kans van slagen: veel leerlingen wonen te ver weg en Turkse en Marokkaanse meisjes mogen vaak niet';
- 'Je moet leerlingen compleet aan het handje nemen anders komt er niets van de grond'.

De vakdocenten van de scholen waar een eigen programma is uitgevoerd, zijn het meest geporteerd van de eigen aanpak. Het buitenschools aanbod (de schoolsportclub) wordt als niet-geslaagd beschouwd. De vakdocenten zijn unaniem van mening dat continuering hiervan in deze buurt geen zin heeft. Hiervoor worden onder andere de volgende verklaringen aangedragen:

- 'Kinderen tussen 12 en 16 jaar vormen een moeilijke leeftijdsgroep. Ze voelen zich niet lekker in hun lijf, zijn bang om te falen. Zeker de minder sportieve kinderen zal je alleen binnen de beschermde omgeving van de scholen kunnen bereiken en dan nog met veel moeite';

- 'Een vakdocent kan dit soort activiteiten best zelf organiseren, waarbij het sportbuurtwerk een facilitaire rol vervult (accommodatie, materiaal, geld)';
- 'De aanpak vanuit het sportbuurtwerk is rommelig geweest: er was teveel wisseling wat betreft contactpersonen, er kon weinig en er was geen geld';
- 'De aansluiting tussen school en buitenschools aanbod was slecht' ('leerlingen moesten een uur wachten');
- 'De regio waar de kinderen vandaan komen is groot, de aansluiting met een sportvereniging wat betreft afstand blijft dus altijd beperkt'.

Uit de interviews blijkt dat het idee van de schoolsportclub weinig gedragen werd door de vakdocenten. Ook de voorbereiding op het buitenschoolse aanbod binnen de eigen lessen bewegingsonderwijs is maar zeer ten dele gerealiseerd. Wellicht is het feit dat twee van de drie scholen ook een eigen programma en aanpak hadden mede van invloed geweest op de beperkte betrokkenheid van de kant van de vakdocenten.

Bij de geïnterviewde vakdocenten (van het Montessori College en de Don Bosco) bestaat een duidelijke voorkeur voor continuering van de eigen aanpak. De opzet hiervan is om met een veel grotere frequentie dan binnen het sportstimuleringsproject het geval was, één uur binnen schooltijd en één uur buiten schooltijd in te roosteren (aan het einde van een dag). De vakdocent van de Don Bosco is van plan om de samenwerking met verenigingen te intensiveren. Op het Montessori College is een dergelijke samenwerking (op initiatief van de school) ook het afgelopen jaar al gerealiseerd. Binnen de Don Bosco denkt men ook over het aangaan van een samenwerkingsverband met andere scholen (bijvoorbeeld door onderlinge partijtjes te spelen).

5.6 De ervaringen van de sportverenigingen

Van de kant van de sportverenigingen zijn interviews gehouden met de train(st)ers van de Crusaders (American Football) en de Internationale Sportvereniging voor Vrouwen (I.S.V.V.) en met de coördinator/instructeur van de schaatsactiviteiten.

Uit al deze interviews wordt opnieuw duidelijk dat wat de kracht van het project had moeten zijn, namelijk de structurele samenwerking tussen school, sportbuurtwerk en sportvereniging, binnen het voortgezet onderwijs niet van de grond is gekomen. Een uitzondering vormt in dit verband de module 'American Football'. De trainster van de I.S.V.V. heeft vooraf uitsluitend telefonisch contact gehad met de sportbuurtwerker. De uitvoering van de activiteiten werd volgens haar bemoeilijkt door factoren als:

- onbekendheid met de verplichting voor de leerlingen van de School voor Mode en Kleding om aanwezig te zijn in het kader van de les bewegingsonderwijs;
- veel allochtone meisjes die langs de kant bleven zitten, terwijl de trainster niet wist waarom;
- een veel te grote ruimte;
- onduidelijkheid over de aanwezigheid van mannen¹⁷.

Ook bij het schaatsen en het american football is van te voren geen overleg geweest met de vakdocenten. Vooral american football kan zeker als een succes

¹⁷ Dit was door de sportbuurtwerker echter goed geregeld: zelfs de mannelijke balbeheerder is tijdens de activiteiten niet in de sporthal geweest.

beschouwd worden, hetgeen in belangrijke mate toegeschreven kan worden aan de gehanteerde aanpak (eerst een kennismakingsprogramma georganiseerd door de sportvereniging binnen de school) en de persoonlijke verdienste van de trainer die veel ervaring heeft op dit gebied.

Alliedrie de geïnterviewde trainers zijn bereid om volgend jaar weer hun medewerking te verlenen. De I.S.V.V. verbindt daaraan wel de voorwaarde, dat er een goede voorbereiding moet worden getroffen. De schaatsinstructeur wil volgend jaar binnen het voortgezet onderwijs aan de slag met kleinere groepen leerlingen.

5.7 De ervaringen van de sportbuurtwerker

De sportbuurtwerker is van mening dat de buitenschoolse activiteiten in het kader van de schoolsportclub (met uitzondering van american football) slecht hebben gelopen. Hiervoor draagt hij de volgende verklaringen aan:

- Jongeren uit het voortgezet onderwijs zijn na schooltijd moeilijk te bereiken in verband met huiswerk of werk (krantenwijk en dergelijke). Bovendien komen de leerlingen uit een veel grotere regio en kunnen de activiteiten niet voor alle klassen direct aansluitend op de schooltijden worden georganiseerd.
- Op een aantal scholen wordt al een eigen schoolsportaanbod ontwikkeld. Het lijkt dan ook van groot belang om met de activiteiten aan te sluiten bij de structuur, die de school hiervoor heeft opgezet. Voor de Don Bosco en het Montessori College hebben de activiteiten teveel naast in plaats van in het verlengde van het eigen sportaanbod plaatsgevonden.
- De sportbuurtwerker is werkzaam in stadsdeel Zeeburg, terwijl de twee bovengenoemde scholen in stadsdeel Oost liggen. In het vervolg op de situatie in de eerste fase van het project heeft hij het activiteitenprogramma aan het begin van het schooljaar opgesteld. Vervolgens is dit gedurende een half jaar overgenomen door een sportmedewerker van stadsdeel Oost, die echter in het voorjaar elders in de stad aan de slag moest. Tijdens de laatste periode is een aantal taken overgenomen door een op contract aangestelde medewerker, die hierbij ondersteund werd door de sportbuurtwerker uit Zeeburg. Het zal duidelijk zijn dat dergelijke personele wisselingen de uitvoering van het project geen goed hebben gedaan.

De plannen van de sportmedewerker in stadsdeel Oost voor het komende schooljaar sluiten goed aan bij de wensen van de vakdocenten van de Don Bosco en het Montessori College. Het is de bedoeling dat er in nauwe samenwerking tussen sportbuurtwerker en vakdocenten een schoolsportprogramma op maat wordt opgezet in de sporthal 'Wethouder Verhey'.

5.8 Samenvatting en conclusies

In het schooljaar 1989-1990 is maar een beperkt buitenschools sportaanbod (in de vorm van een schoolsportclub) gerealiseerd voor leerlingen uit het Voortgezet Onderwijs. De teneur van de interviews met betrokkenen (vooral vakdocenten en sportbuurtwerker) suggereert dat het verstandig zou zijn om de opzet van het project voor leerlingen van het Voortgezet Onderwijs los te laten. Het zou te moeilijk zijn om deze groep leerlingen te motiveren voor een buitenschools sportproject. De gedachten gaan dan ook uit naar voortzetting van het project met de nadruk op binnen school. Dit betekent dat de enkele centrale elementen van het sportstimuleringsproject - zoals een gelijkwaardige

samenwerking tussen sportbuurtwerk, school en sportvereniging en het bevorderen van een sportbeoefening in de vrije tijd - een andere betekenis zullen krijgen.

Op basis van de interviews met betrokkenen moet echter geconcludeerd worden dat de uitvoering van het project binnen het voortgezet onderwijs geen faikans van slagen heeft gekregen. Vooral het ontbreken van continuïteit en tijd van de kant van het sportbuurtwerk heeft er toe geleid dat het project onvoldoende draagvlak heeft gekregen bij vakdocenten en verenigingen. Bovendien is er onvoldoende aansluiting gerealiseerd met het eigen sportprogramma op de scholen. Dit betekent dat de conclusie dat leerlingen onvoldoende te motiveren zijn voor een buitenschoolse opzet in feite nogal voorbarig is. De ervaringen met het module 'American Football' spreken dat ook tegen. Het verdient dan ook aanbeveling om met de ervaringen van het experimentele project in het achterhoofd, een nadere uitwerking van een schoolsportmodel te maken, waarbij samenwerking tussen vakdocenten, sportverenigingen en sportbuurtwerk tot stand kan komen.

6 Evaluatie Experiment (Voortgezet) Speciaal Onderwijs

6.1 Inleiding

Binnen het sportstimuleringsproject is afzonderlijk aandacht besteed aan de leerlingen van het speciaal onderwijs. Aangezien de indruk bestaat dat de stap naar de georganiseerde sportbeoefening voor deze groep leerlingen extra groot is, werd hiervoor een specifiek experiment opgezet. De doelstelling van dit experiment is om leerlingen via aangepaste sport-instuiven (MLK¹⁸) en kennismakingstrainingen (VSO) daadwerkelijk ervaring te laten opdoen met allerlei sport- en spelactiviteiten in een voor hen vreemde omgeving en in hun vrije tijd.

De activiteiten vonden plaats in de sporthal 'De Stokerij' in de Jordaan. De organisatie en coördinatie van het project was in handen van de sportbuurtwerker in de sporthal 'De Stokerij'. De uitvoering van de activiteiten werd verzorgd door medewerkers van de Dienst voor de Sport. Vanuit het Speciaal Onderwijs hebben De Winklerschool en De Van Voorthuysen school (MLK-scholen) meegedaan, vanuit het Voortgezet Speciaal Onderwijs De Atlant en De Poort. Een derde school binnen het Voortgezet Speciaal Onderwijs (De Rotonde) heeft niet deelgenomen, aangezien er op die school reeds een eigen sportprogramma bestond¹⁹.

6.2 Interimevaluatie

In de interimrapportage (deel 3, 1989) wordt geconcludeerd dat de structuur van het sportaanbod goed aansluit bij de wensen en mogelijkheden van de kinderen. De belangrijkste aandachtspunten voor de tweede fase van het experiment zijn als volgt geformuleerd:

- de deelname aan met name de MLK-instuiven dient vergroot te worden;
- het uitgangspunt blijft gehandhaafd dat de begeleiding van de kinderen naar de buitenschoolse activiteiten een zaak van de ouders is. (zie voor deze principiële discussie de interimrapportage (deel 3, 1989, bladzijde 20);
- gezien de aard van de VSO-trainingen (sporttak gericht) is het wenselijk dat de georganiseerde sport (een deel van) de kennismakingstrainingen gaat verzorgen;
- er zal meer vooroverleg moeten plaatsvinden tussen sportbuurtwerker en vakdocenten bewegingsonderwijs (en eventueel trainers) over de vorm en inhoud van de activiteiten.

18 De deelnemende scholen binnen het speciaal onderwijs zijn scholen voor Moeilijk Lerende Kinderen (MLK).

19 Ook binnen het experiment in Amsterdam-Oost zijn positieve ervaringen opgedaan met sportmodules (judo, schaatsen) binnen het speciaal onderwijs, te weten op de A.H. Gerhardschool (ZMLK).

6.3 Activiteitenprogramma schooljaar 1989-1990

Het programma voor het schooljaar 1989-1990 bestreek drie perioden van vier opeenvolgende woensdagmiddagen. Op deze middagen werden achtereenvolgens de MLK-instuiven (13.00-14.00 uur) en de VSO-trainingen (14.00-15.00 uur) georganiseerd. In tabel 12 is het programma weergegeven.

Tabel 12: Programma 1989-1990

Modules	MLK-instuiven	VSO-trainingen
Module 1: november 1989	judo voetbal rolschaatsen	krachttraining voetbal badminton
Module 2: jan/feb 1990	aerobics tafeltennis turnen	aerobics badminton turnen
Module 3: maart/april 1990	krachttraining basketbal turnen	krachttraining voetbal

Bij de MLK-instuiven konden de leerlingen dit jaar elke keer kiezen uit één van de drie activiteiten die aangeboden werden. Bij de VSO-trainingen moesten de leerlingen in het afgelopen schooljaar een sport kiezen, waarin per blok een volledige training kon worden gevolgd.

Elk blok van VSO-trainingen zou in principe afgesloten worden met een demonstratie in een tak van sport die aan bod was geweest. Door een aantal oorzaken (niet verschijnen van lesgever, onvoldoende deelnemers etc.) is alleen tijdens het tweede blok een badminton-demonstratie gegeven door twee lesgevers van de Badmintonbond.

In tabel 13 is het aantal deelnemers aan MLK-instuiven en VSO-trainingen weergegeven in de eerste (schooljaar 1988-1989) en de tweede fase van het experimentele project (schooljaar 1989-1990).

Tabel 13: Aantal deelnemers MLK-instuiven en VSO-trainingen

1988-1989	Data	MLK	VSO	Totaal
Module 1:	1 maart '89	9	-	9
	8 maart '89	15	-	15
	15 maart '89	15	-	15
Module 2:	12 april '89	8	32	40
	19 april '89	7	30	37
	26 april '89	9	31	40
Module 3:	17 mei '89	10	18	28
	24 mei '89	11	7	18
	31 mei '89	7	5	12
1989-1990	Data	MLK	VSO	Totaal
Module 1:	8 nov. '89	?	?	66
	15 nov. '89	?	?	77
	22 nov. '89	?	?	50
	29 nov. '89	?	?	22
Module 2:	24 jan. '90	-	34	34
	31 jan. '90	9	10	19
	7 febr. '90	9	7	16
	14 febr. '90	7	6	13
Module 3:	27 maart '90	-	8	8
	28 maart '90	20	6	26
	4 april '90	8	6	14
	11 april '90	10	4	14

- = geen aanbod

? = niet afzonderlijk geregistreerd

Wat betreft het aantal deelnemers zijn de activiteiten in het schooljaar 1989-1990 goed van start gegaan. Na de eerste bijeenkomst van de tweede module vindt een omslag plaats in het deelnemersaantal en zakt tot onder het aantal tijdens de tweede module van het schooljaar 1988-1989. Vooral de VSO-trainingen trokken bij de tweede module minder deelnemers dan het voorgaande seizoen. Bij de derde module is het aantal deelnemers gedurende beide schooljaren ongeveer gelijk.

De Van Voorthuissenschool is om een aantal redenen na de eerste module van het schooljaar 1989-1990 afgehaakt:

- de aanvangstijd van de instuif was voor de leerlingen van De Van Voorthuissenschool ongunstig. De leerlingen zijn pas om 12.30 uur vrij en konden gezien de afstand van school naar sporthal niet om 13.00 uur aanwezig zijn. De Winklerschool was al om 12.00 uur vrij;
- het aantal deelnemende leerlingen van De Van Voorthuissenschool was bij de eerste module dan ook zeer laag;

- het reizen tussen school en sporthal werd als een probleem ervaren (drukke tram, onoverzichtelijke gevaarlijke halte op de Rozengracht). Ondanks eerdere afspraken dat uitsluitend die leerlingen zouden kunnen deelnemen die individueel kunnen reizen of door ouders worden begeleid, werd dit door De Van Voorthuissenschool toch als een probleem ervaren.

6.4 Deelname en ervaringen van leerlingen

In totaal zijn interviews gehouden met 12 leerlingen over hun ervaringen met het experiment: 6 leerlingen waren afkomstig van De Winklerschool (MLK) en 6 leerlingen van de Atlant (VSO). Op één na hebben ze allemaal meegedaan aan de MLK-instuiven danwel de VSO-trainingen. De deelname varieert van één keer tot alle keren meegedaan.

De geïnterviewde leerlingen van de MLK-scholen zijn allemaal van allochtone afkomst, te weten Suriname (2x), Turkije (2x), Pakistan (1x) en Marokko (1x). Van de VSO-scholen zijn de geïnterviewde leerlingen afkomstig uit Suriname (4x) en Nederland (2x).

Over het algemeen zijn de MLK-instuiven en VSO-trainingen door de leerlingen als positief ervaren. De meeste kinderen zijn enthousiast over de begeleiders en over de verschillende takken van sport, ook al worden bepaalde sporten (zoals judo en aerobics) soms als een beetje raar of gek ervaren. Het meeste enthousiasme bestaat er voor voetbal.

Wanneer er weinig deelnemers aanwezig zijn dan worden de bijeenkomsten minder leuk gevonden. Dit gegeven heeft een zichzelf versterkend effect omdat de geïnterviewde leerlingen dan geneigd zijn om een volgende keer ook maar niet meer te gaan. Als reden om niet te gaan wordt verder verschillende keren genoemd dat men niet op de hoogte was van het geplande programma. Bij anderen ging het om meer persoonlijke redenen zoals 'ziekte' of 'zat nog niet op deze school' of 'geen interesse voor de betreffende tak van sport'. Eén keer wordt gezegd dat 'moeder geen toestemming gaf om verder mee te doen'. Deze jongere was voor het vervoer van en naar de sporthal afhankelijk van de begeleiding door zijn moeder of broer. De overige leerlingen reisden zelfstandig, alleen of samen met anderen. De leerlingen van de Winklerschool vertrokken direct na schooltijd met elkaar naar de sportzaal. Het vervoer werd door hen nooit als een probleem ervaren.

6.5 Ervaringen van sportbuurtwerker en vakdocenten

In het kader van de eindevaluatie zijn interviews gehouden met de betrokken sportbuurtwerker, de vakdocenten van De Winklerschool en De Van Voorthuissenschool (SO) en van De Atlant en De Poort (VSO).

Voor de sportbuurtwerker betekende het werken met de kinderen van het speciaal onderwijs een nieuwe uitdaging en een boeiende ervaring. De instuiven/trainingen vormen volgens hem een aanvulling op het bewegingsonderwijs, dat een sterk pedagogisch karakter heeft.

De vakdocenten zijn unaniem vol lof over de organisatie en de begeleiding van de activiteiten. De enige kritiek die dienaangaande geuit wordt is het feit dat de inschrijfformulieren soms wat laat, dat wil zeggen te kort voor de start van een programmablok werden aangeleverd.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de instuiven/trainingen wordt (nagenoeg) volledig bij de sportbuurtwerker gelegd. Dit wordt het meest duidelijk verwoord door de vakdocent die op de vraag naar de taak van de

sportbuurtwerker antwoordt: "Het verzorgen van het totale pakket". Van de 3 scholen die gedurende het gehele experiment hebben meegedaan is één vakdocent (SO) altijd aanwezig geweest, één vakdocent (VSO) alleen de eerste keer en één vakdocent (VSO) in het geheel niet.

Het feit dat de verantwoordelijkheid voor het vervoer naar en van de sporthal bij de ouders is gelegd heeft als voordeel gehad dat de betrokkenheid van ouders tijdens de activiteiten vergroot kon worden. Het kwam regelmatig voor dat ouders die hun kind brachten of kwamen halen bleven kijken.

Het vooroverleg tussen sportbuurtwerker en vakdocenten is erg op prijsgesteld. Toch heeft er niet altijd een afstemming plaatsgevonden tussen het schoolprogramma en het sportaanbod tijdens instuiven/trainingen. Er werd niet altijd (extra) aandacht besteed aan dezelfde takken van sport die in het buitenschoolse aanbod gepresenteerd zouden worden. Op één school wordt reeds een eigen sportprogramma uitgevoerd. Verder geeft een vakdocent aan dat er altijd al aandacht geschonken wordt aan dergelijke sportactiviteiten binnen de gymastiekles.

De behoefte aan versterking van het contact met de sportverenigingen - zoals geformuleerd in interimrapportage - bestaat nog steeds. Net als bij het reguliere (basis)onderwijs signaleren de vakdocenten dat in de eerste plaats de sportieve leerlingen meededen aan de instuiven/trainingen. Maar er is ook sprake van een aanzuigende werking, omdat de kinderen in groepjes inschreven trokken de sportieve leerlingen ook anderen mee die daardoor in contact kwamen met sporten buiten schooltijd.

De vakdocenten vinden het zonder meer een goede zaak als het project volgend jaar wordt gecontinueerd. De enige verandering die op prijs zou worden gesteld is een wijziging van de aanvangstijd voor het VSO. Als het tijdstip vervroegd wordt, wordt voorkomen dat leerlingen 1½ uur bij de sporthal rondhangen voordat ze aan de beurt zijn.

De sportbuurtwerker is van plan om bij een vervolg komend schooljaar een aantal veranderingen door te voeren:

- de twee SO-scholen zouden ieder een eigen instuifprogramma moeten krijgen, omdat de scholen wat betreft wensen en gewenste begintijd uiteenlopen;
- de uitgangspunten van het programma-aanbod: **variatie** bij het Speciaal Onderwijs en **uitdieping** bij het Voortgezet Speciaal Onderwijs zouden verder uitgewerkt dienen te worden. Voor het SO zouden twee activiteiten per keer georganiseerd dienen te worden en bij het VSO zou eenzelfde tak van sport tijdens vier lessen aan bod moeten komen;
- de activiteiten zouden begeleid moeten worden door twee begeleiders zodat de sportbuurtwerker zich kan vrijmaken voor de organisatie van het project en de begeleiding van scholen en uitvoerders;
- de instuiven/trainingen zouden 1 uur en 15 minuten moeten gaan duren, aangezien één uur te kort blijkt te zijn voor omkleden en sporten.
- de modules zullen de eerste keer op school tijdens een les bewegingsonderwijs worden geïntroduceerd bij de leerlingen.

6.6 Samenvatting en conclusies

In de interimrapportage (deel 3 1989) wordt geconcludeerd dat de structuur van het sportaanbod voor het (V)SO goed aansluit bij de wensen en mogelijkheden van kinderen. In de eindevaluatie kan deze conclusie onderschreven worden. De geïnterviewde leerlingen die deelnamen zijn overwegend positief over het verloop van de activiteiten. Ook de vakleerkrachten zijn positief over de organi-

satie en uitvoering van het experiment. De buitenschoolse trainingen/instuiven worden beschouwd als aanvulling op de gymnastieklessen en als een zinvolle invulling van de vrije tijd. De bijeenkomsten werden niet alleen bezocht door de zogenaamde sportievelingen maar ook door de minder sportieve kinderen.

Aandachtspunten voor een vervolg van het project zijn:

- De beperkte deelname aan zowel de MLK-instuiven en de VSO-trainingen. Dit aandachtspunt werd na de eerste fase van het experiment reeds gesignaleerd, in de tweede fase kon op dit punt echter geen verbetering geconstateerd worden. Overigens is het zeker voor deze groep leerlingen van belang niet alleen het deelnemersaantal, maar vooral ook de kwaliteit van het sportaanbod centraal te stellen.
- In hoeverre er extra belemmeringen bestaan voor allochtone kinderen met name meisjes kan op basis van de interviews niet worden vastgesteld. Er werden (nagenoeg) alleen interviews gehouden met leerlingen die wél deelnamen. Er zijn echter geen redenen om te veronderstellen dat er dienaangaande sprake is van een gunstigere situatie dan in het basisonderwijs. In een interview met een vakdocent wordt melding gemaakt van een taalprobleem bij allochtone ouders waardoor de deelname van allochtone kinderen bemoeilijkt wordt.
- De aanbeveling uit de interimrapportage over de betrokkenheid van de georganiseerde sport blijft van kracht. Gezien de aard van VSO-trainingen (sporttakgericht) is het wenselijk dat de georganiseerde sport (een deel van) de kennismakingstrainingen gaat verzorgen;
- De deelname van De Van Voorthuissenschool. De aanvangstijd maar ook het reizen tussen school en sporthal wordt door deze school ondanks eerdere afspraken nog steeds als probleem ervaren;
- De actieve betrokkenheid van de vakdocenten. In vergelijking met het experiment binnen het basisonderwijs is veel minder sprake van een samenwerkingsverband tussen uitvoerende partijen. De vakdocenten ervaren dit niet als een gemis, doch het is de vraag of dit een wenselijke situatie is. De aansluiting met de gymnastieklessen op school blijkt niet optimaal en een meer consumptieve instelling van vakdocenten zal niet bevorderend zijn voor een actieve stimulering van leerlingen tot deelname aan de activiteiten.

Uit de ervaringen van het experiment binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs kunnen de volgende aanbevelingen worden geformuleerd:

- De relatie school-buitenschools aanbod versterken door opname in het schoolwerkplan en meer inschakelen van de groepsleerkracht. Tevens dient het buitenschoolse sportaanbod meer expliciet onder de aandacht van de leerlingen te worden gebracht, bijvoorbeeld door een eerste introductie tijdens een les bewegingsonderwijs en publiciteit in de schoolkrant.
- De benadering van ouders van (traditioneel opgevoede) Turkse en Marokkaanse kinderen verdient meer aandacht. Er dient meer gebruik gemaakt te worden van de ervaring die op dit punt reeds is opgedaan. In die situaties waarin er sprake is van contact tussen (groeps)leerkracht en ouders (bijvoorbeeld een voortgangsbespreking) kan het belang van het project onder de aandacht van met name de Turkse en Marokkaanse ouders worden gebracht.
- In de twee afgelopen perioden van het experiment is gebleken dat de belangstelling na de eerste module afneemt. Dit kan ondervangen worden door bijvoorbeeld de tweede module te starten met trekkers als een demonstratie van een 'bekende' voetballer.

- Tenslotte dient opgemerkt te worden, dat dit experiment gericht is geweest op een specifieke groep leerlingen uit het speciaal onderwijs, te weten de leerlingen met een onzichtbare (gedrags-)handicap. De motorische vaardigheden van deze kinderen zijn duidelijk minder ontwikkeld dan die van een vergelijkbare groep kinderen uit het reguliere basisonderwijs. Voor de leerlingen uit het speciaal onderwijs met lichamelijke en verstandelijke handicaps zullen echter anders opgezette activiteiten nodig zijn. Het is dan ook wenselijk, dat er binnen het speciaal onderwijs een gedifferentieerde sportstimuleringsaanpak wordt ontwikkeld, waarbij de doelstelling, vorm en inhoud van de activiteiten kan worden afgestemd op de specifieke wensen en (on-)mogelijkheden van de leerlingen.

Deel III: Beleidskader

7 Ontwikkelingsperspectief

7.1 Inleiding

Uit de ervaringen met jeugdsportstimulering binnen de verschillende onderwijstypen kan geconcludeerd worden dat een structurele verankering van deze aanpak binnen het gemeentelijk beleid aanbeveling verdient. Uit de voorgaande hoofdstukken is duidelijk geworden, dat binnen het project 'Jeugdsport in beweging' positieve ervaringen zijn opgedaan met het gehanteerde model voor het basisonderwijs. De meest geschikte aanpak voor het voortgezet onderwijs zal in de praktijk nader uitgewerkt en geëvalueerd moeten worden. Op basis van de ervaringen met sportstimulering binnen het speciaal onderwijs blijkt dat er diverse varianten voor sportstimulering kunnen worden gehanteerd, waarbij met name een differentiatie naar de wensen en (on-) mogelijkheden van de leerlingen van groot belang is.

Alvorens nader in te gaan op de concrete invulling van deze modellen (hoofdstuk 8) en een inrichtingsvoorstel voor de toekomstige structuur (hoofdstuk 9), worden in dit hoofdstuk enkele ontwikkelingen binnen de gemeente Amsterdam beschreven, die direct of indirect van invloed zijn op de implementatie van dit beleid. In paragraaf 7.2 wordt allereerst aandacht besteed aan de bestuurlijke decentralisatie binnen Amsterdam. De paragrafen 7.3 en 7.4 behandelen achtereenvolgens in hoofdlijnen de ontwikkelingen binnen het sportbeleid en het onderwijsbeleid in Amsterdam. In paragraaf 7.5 wordt vervolgens de samenhang geschetst tussen het project 'Jeugdsport in beweging' en het proces van Sociale Vernieuwing. Tenslotte worden in de laatste paragraaf de gevolgen van deze ontwikkelingen voor de implementatie van deze aanpak binnen de Amsterdamse stadsdelen beschreven.

7.2 Bestuurlijke vernieuwing

In Amsterdam wordt veel aandacht besteed aan het versterken van het bestuurlijk draagvlak binnen de stad en in de regio. Al aan het begin van de jaren zeventig werd gesproken over het delegeren van bepaalde taken en bevoegdheden naar kleinere bestuurlijke eenheden binnen de stad. In het afgelopen jaar is het proces van Binnen Gemeentelijke Decentralisatie (BGD) afgerond met de instelling van tien stadsdelen. Samen met de reeds eerder gevormde stadsdelen is Amsterdam (met uitzondering van de binnenstad) verdeeld in zestien stadsdelen. Tijdens de verkiezingen voor de gemeenteraad in mei 1990 werden tevens de vertegenwoordigers van de zes bestaande en de tien nieuwe stadsdelen verkozen en de (nieuwe) stadsdeelbesturen geïnstalleerd. Een groot aantal taken en bevoegdheden is daarbij overgedragen van het gemeentebestuur aan de stadsdeelbesturen.

Als gevolg van deze bestuurlijke decentralisatie zijn de stadsdeelbesturen (binnen de gestelde randvoorwaarden) onder meer verantwoordelijk voor de besluitvorming over en de uitvoering van het welzijnsbeleid. Aangezien dit tevens een groot deel van het onderwijs- en sportbeleid omvat, behoort ook de invoering van het jeugdsportstimuleringsmodel tot de verantwoordelijkheid van de stadsdeelbesturen. De centrale stad kan hierbij echter wel ontwikkelende en ondersteunende taken vervullen.

7.3 Ontwikkelingen binnen het sportbeleid

7.3.1 Sportinfrastructuur

De sportinfrastructuur wordt onder meer bepaald door de beschikbare sportaccommodaties, de bestaande sportorganisaties, de personele capaciteit (zowel beleidsmatig als uitvoerend), de financiële middelen en de structuren voor samenwerking en overleg. Deze sportinfrastructuur is van grote invloed op de kwaliteit en omvang van het bestaande sportaanbod en de mogelijkheden tot innovaties op dit terrein. Aangezien vormgeving en uitvoering van de in dit rapport weergegeven sportstimuleringsmodellen met name op stadsdeelniveau zal plaatsvinden, is de sportinfrastructuur aldaar van grote betekenis voor de mogelijkheden tot implementatie van deze aanpak.

In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de situatie met betrekking tot diverse sportaccommodaties in de stadsdelen.

Tabel 14: Overzicht van accommodaties in de Amsterdamse stadsdelen

Stadsdelen	Sporthallen	Zwembaden	Voetbalvelden
Westerpark (C)	2 (+1)	1 (bu)	3
Oud-West (D)	-	-	-
De Pijp (E)	2	-	-
Oost (F)	1 (+1)	1 (bi)	-
Zeeburg (G)	1	1 (bu)	-
Bos en Lommer (H)	2	-	6
De Baarsjes (J)	-	2 (bu/bi)	-
Zuid (K)	1	1 (bi)	5
Rivierenbuurt (L)	-	1 (co)	-
Watergraafsmeer (M)	-	-	48
Noord (N)	2	1 (co)	46
Slotermeer/G'veld (P)	1	1 (co)	23
Osdorp (Q)	2	-	32
Slotervaart/O'veld (R)	-	-	22
Buitenveldert (S)	-	-	21
Zuid-Oost (T)	2	1 (co)	13

(+) : in aanbouw
bi : binnenbad
bu : buitenbad
co : combi-bad

De sportinfrastructuur wordt voor een belangrijk deel bepaald door de beschikbaarheid van sportaccommodaties, die een noodzakelijke voorwaarde vormen tot het organiseren van activiteiten. Uit tabel 14 blijkt dat voetbalvelden als gevolg van de ruimtelijke beperkingen in de oudere stadswijken, vooral in de periferie van de stad zijn gelegen. De sporthallen en zwembaden zijn meer verspreid over de stad. Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat er tussen de stadsdelen onderling aanzienlijke verschillen bestaan met betrekking tot de beschikbare sportaccommodaties. Dit heeft uiteraard gevolgen

voor de diversiteit in het aanbod van sportstimuleringsactiviteiten, dat binnen de stadsdelen kan worden georganiseerd.

Ook tussen stadsdelen met een vergelijkbaar aanbod van sportaccommodaties bestaan echter aanzienlijke verschillen in de sportinfrastructuur. Deze verschillen hebben met name te maken met de ambtelijke capaciteit met betrekking tot het sportbeleid, de beschikbaarheid van sportbuurtwerkers en/of sportmedewerkers, de hoogte van activiteitenbudgetten, het aantal sportverenigingen alsmede de aard van samenwerkings- en overlegstructuren. Het gaat in het kader van deze rapportage te ver om een uitgebreide analyse van de sportinfrastructuur op stadsdeelniveau te maken. De verschillen tussen bijvoorbeeld de stadsdelen Noord en Zuid-Oost en de stadsdelen Zeeburg en Bos en Lommer zijn in dit verband echter kenmerkend.

De vormgeving van de sportinfrastructuur valt vrijwel geheel onder verantwoordelijkheid van de stadsdelen, aangezien de bijbehorende kosten in de reguliere middelen van het stadsdeelfonds zijn opgenomen. Een stadsdeel dat bijvoorbeeld in het personeelsbestand een sportbuurtwerker heeft overgedragen gekregen, heeft dan ook geen financieel voordeel ten opzichte van een stadsdeel zonder sportbuurtwerker. Hetzelfde geldt voor de afsplitsing van de activiteitenbudgetten.

7.3.2 Doelgroepenbeleid

Het Amsterdamse sportbeleid heeft onder meer tot doelstelling om zoveel mogelijk inwoners te stimuleren tot sportbeoefening. Daarbij worden extra maatregelen getroffen voor bevolkingsgroepen, die op dit gebied nog een achterstand hebben. Dit vormt de basis voor het doelgroepenbeleid in de sport, zoals dat in de afgelopen jaren vorm heeft gekregen.

Uit diverse onderzoeken is gebleken dat deze achterstanden met name optreden bij vrouwen, ouderen, allochtonen, gehandicapten en lagere sociaal-economische groepen. Uiteraard bestaan er raakvlakken tussen deze doelgroepen. Zo behoren gehandicapten vaak tot de lagere inkomensgroepen en hebben vooral vrouwen en meisjes uit allochtone bevolkingsgroepen een achterstand in sportdeelname. Teneinde de sportparticipatie van deze doelgroepen te vergroten, zijn in de gemeente Amsterdam twee sportconsulenten voor allochtonen, een (tijdelijke) sportopbouwwerker, een sportconsulent voor gehandicapten en een consulente 'Meer Bewegen voor Ouderen' werkzaam. Uit onderzoek blijkt dat met name de allochtone jeugd in toenemende mate de weg naar de georganiseerde sport weet te vinden. Een goede introductie van allochtone kinderen binnen de Amsterdamse sportcultuur kan de (toekomstige) achterstanden van allochtonen op sportgebied verkleinen. Omdat deze kinderen van huis uit meestal minder sterk gestimuleerd worden om aan sport te doen, kan de school juist voor hen hierbij een belangrijke rol spelen. Tegen deze achtergrond sluit de sportstimuleringsaanpak, zoals in dit rapport is beschreven, uitstekend aan bij het huidige sportbeleid voor allochtonen²⁰.

De sportconsulent voor gehandicapten richt zich bij het organiseren van activiteiten op verschillende doelgroepen, te weten verstandelijk, conditioneel, lichamelijk en visueel gehandicapten. In de praktijk is onder meer ervaring opgedaan met sportprojecten op scholen voor speciaal onderwijs. Bij deze projecten wordt nadrukkelijk getracht de georganiseerde sport bij de activiteiten

20 In het onderzoeksrapport "Sportverenigingen in Amsterdam: Zwart-wit of kleurrijk?" (Bureau Van Dijk & Van Soomeren, oktober 1990) wordt onder meer aangegeven dat in het licht van de voortschrijdende integratie met name de werving, scholing en begeleiding van allochtone kaderleden binnen de sportverenigingen extra aandacht verdient.

te betrekken. Ook in dit verband zijn er duidelijke raakvlakken met het sportstimuleringsexperiment in sportzaal 'De Stokerij' (hoofdstuk 6).

7.3.3 Sportstimuleringsactiviteiten

De Amsterdamse afdelingen van sportbonden organiseren jaarlijks een breed pakket aan kennismakingsactiviteiten voor scholieren. Deze activiteiten worden gesubsidieerd door de gemeente. In het inventarisatie-rapport (deel 1, paragraaf 7.6) wordt een uitgebreide beschrijving gegeven de aard en opzet van deze activiteiten. In de praktijk wordt in toenemende mate aansluiting gezocht en samenwerking gerealiseerd met het sportbuurtwerk en de scholen. Het lijkt dan ook wenselijk om deze kennismakingsactiviteiten in de toekomst te laten aansluiten bij de sportstimuleringsaanpak, zoals die in dit rapport is beschreven. Dit betekent onder meer dat het wenselijk is dat de sportverenigingen waar mogelijk een meer centrale rol bij de organisatie van activiteiten krijgen, terwijl de bondsafdelingen in dit kader met name coördinerende en ondersteunende taken vervullen. In dit verband kan de aanpak van de afdeling Noord-Holland van het Koninklijk Nederlands Korfbalverbond (KNKV) als een uitstekend voorbeeld worden beschouwd. Deze aanpak is beschreven in de interimrapportage (deel 3, paragraaf 7.6).

Behalve de kennismakingsactiviteiten van de Amsterdamse afdelingen van sportbonden, worden ook vanuit het sportbuurtwerk initiatieven ontwikkeld, die duidelijke raakvlakken hebben met de in dit rapport gepresenteerde sportstimuleringsaanpak. In de interimrapportage (deel 3, paragrafen 7.2 en 7.3) is een beschrijving gegeven van de sportstimuleringsprojecten in Amsterdam-Noord en de Spaarndammerbuurt.

Bovendien is er in Amsterdam ook een aantal scholen, met name in het voortgezet onderwijs, die in samenwerking met de vroegere Dienst voor de Sport en de sportverenigingen een veelzijdig sportaanbod voor de leerlingen hebben opgezet. De projecten op de Don Bosco en het Marcanti-college zijn eveneens in de interimrapportage beschreven (deel 3, paragrafen 7.4 en 7.5).

In deze beschrijving mogen tenslotte de activiteiten van de Stichting Sportstimulering Speciaal Onderwijs (st. SSSO) niet onvermeld blijven. Deze stichting heeft in de praktijk een grote kennis en ervaring opgebouwd met betrekking tot sportstimulering voor kinderen uit het speciaal onderwijs. Mede in verband met de financieringswijze is de stichting SSSO in de huidige situatie met name werkzaam binnen het stadsdeel Zuid-Oost (Dr. I.C. van Houteschool). Het verdient echter aanbeveling om na te gaan in hoeverre deze stichting in de toekomst ook een ondersteunende functie kan vervullen in de richting van de andere stadsdelen en zodoende (samen met ervaringen van de consulent gehandicaptensport en de sportbuurtwerker in de Stokerij) een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling en organisatie van sportstimuleringsactiviteiten voor leerlingen van het speciaal onderwijs in Amsterdam. Een uitgebreide beschrijving van de werkwijze en activiteiten van de stichting SSSO is opgenomen in de interimrapportage (deel 3, paragraaf 7.7).

Uit deze ontwikkelingen op het gebied van sportstimulering kan geconcludeerd worden, dat de experimenten in het kader van het project 'Jeugdsport in beweging' niet op zichzelf staan. Ook elders in de stad worden immers duidelijke aanzetten gegeven tot een meer gestructureerde samenwerking tussen scholen, sportverenigingen en sportbuurtwerk. Al deze ervaringen bij elkaar versterken de indruk, dat het wenselijk is om deze sportstimuleringsaanpak een structurele plaats binnen het sport- en onderwijsbeleid te geven.

7.4 Ontwikkelingen binnen het onderwijsbeleid

7.4.1 Discussienota 'Kwaliteit op Maat'

In maart 1990 is de discussienota 'Kwaliteit op Maat' uitgebracht, waarin een visie wordt gegeven op het jeugdonderwijs in Amsterdam in de jaren negentig. In deze nota wordt een beeld geschetst van diverse aspecten van de (grootstedelijke) onderwijsproblematiek in Amsterdam, waarbij suggesties worden gedaan om de kwaliteit van het onderwijs en daarmee de onderwijskansen van de leerlingen te verbeteren. Deze nota is ontwikkeld vanuit de centrale stad en doorloopt momenteel de inspraakprocedure. Volgens planning zal de besluitvorming binnen het College van B&W plaatsvinden in mei 1991. Het ligt uiteraard niet binnen de reikwijdte van deze rapportage om een uitgebreide reactie te geven op de inhoud van deze discussienota²¹. De ontwikkelingen binnen het onderwijsveld zullen echter van invloed zijn op de mogelijkheden om de beschreven sportstimuleringsaanpak te kunnen realiseren. Om deze reden wordt in het vervolg van deze paragraaf een summier beschrijving gegeven van de hoofdlijnen in de discussienota. Vanuit het perspectief van sportstimulering wordt vervolgens nader ingegaan op twee belangrijke aspecten, te weten de positie van het vakonderwijs en het voorstel voor een 'verlengde dagschool'²².

In de discussienota staat de kwaliteit van het onderwijs centraal, waarbij de effectiviteit wordt uitgedrukt in 'bedrijfsresultaten' van de scholen. Hierbij wordt verwezen naar objectief meetbare kwaliteitsindicatoren, zoals de mate waarin de leerlingen binnen de afgesproken termijn de gestelde doelen halen, de mate van schoolverzuim/-uitval en het doorstromingspatroon naar vervolgonderwijs en arbeidsmarkt. Dergelijke bedrijfsresultaten zullen in de gepresenteerde visie de grondslag gaan vormen voor analyse van de huidige en normstelling voor de toekomstige gewenste kwaliteit. Met betrekking tot de inhoud van het onderwijsaanbod wordt aangegeven dat het zwaartepunt in het curriculum moet worden gelegd bij het aanleren van basisvaardigheden, zoals taal en rekenen. In dit licht worden vraagtekens gezet bij de effectiviteit van de huidige inzet van extra gemeentelijke middelen binnen het onderwijsveld, in aanvulling op de bestaande rijksvergoedingen.

In de discussienota wordt het onderwijs tevens een belangrijke, zo niet centrale rol toegeschreven bij de bestrijding van achterstanden en het vergroten van de kansen van leerlingen uit kansarme milieus en/of met een andere culturele achtergrond. Het uitgangspunt is hierbij dat de school met name in de achterstandswijken een meer centrale positie gaat innemen. De verlengde schooldag wordt daarbij gezien als: 'het meest ingrijpende voorstel voor de vernieuwing van de school in de jaren negentig'. Vooral voor de scholen met veel kansarme leerlingen wordt gedacht aan uitbreiding van de schooldag tot een 8-urige werk-/leer-/speeldag. Naast de beoogde extra aandacht voor de 'basics', zoals rekenen en taal, ontstaat hierdoor ruimte voor een extra-curriculair aanbod, dat ingevuld kan worden met onder meer kunst, meer-kansen-onderwijs, ontspanning, wetenschap en sportactiviteiten.

Het is de bedoeling dat de basisschool zich daarbij sterk gaat richten op de buurt en haar bewoners en ervoor zorgt dat het onderwijsprogramma (in de brede zin van het woord) aansluit bij de mogelijkheden en behoeften. De

21 In dit kader kan onder andere gewezen worden op de inspraakreactie van de Amsterdamse Sportraad dd. 23 oktober 1990.

22 De term 'Verlengde Dagschool' is in een latere notitie over dit onderwerp veranderd in de 'Verlengde Schooldag'. Deze laatste term wordt in het vervolg van deze rapportage aangehouden.

school voor voortgezet onderwijs zal zich meer gaan onderscheiden in een bepaalde richting, zoals informatica, muziek, dans of bijzondere leerling-begeleiding, met de daarbij behorende onderwijsinhoudelijke en school-organisatorische kenmerken.

Tot hier toe de bespreking van enkele hoofdlijnen van de discussienota 'Kwaliteit op Maat'. Met betrekking tot de gepresenteerde sportstimulerings-aanpak zijn de volgende uitwerkingen van deze nota met name van belang.

7.4.2 De positie van het vakonderwijs bewegingsonderwijs

De gemeente Amsterdam investeert in vergelijking met de andere grote steden relatief veel extra geld in het onderwijs. Zo wordt bijvoorbeeld 7,5 miljoen gulden extra ingezet voor het vakonderwijs bewegingsonderwijs en beeldende vorming, bovenop de rijksbijdragen van ca. 2,8 miljoen gulden. Deze gemeentelijke bijdrage ligt ongeveer 3,7 miljoen gulden hoger dan het gemiddelde in de andere drie grote steden. Dit heeft in 1989 geleid tot een onderzoek naar de effectiviteit van de inzet van gemeentelijke middelen voor het onderwijs. De belangrijkste conclusie uit het rapport 'Onbekend maakt Onbemind' (CEBEON) is dat er in het verleden binnen het onderwijsveld verzuimd is te zorgen voor voldoende sturing vooraf en controle achteraf.

In de discussienota 'Kwaliteit op Maat' wordt gesteld dat met een volume vakonderwijs kan worden volstaan, waarmee elke groep tenminste één les bewegingsonderwijs en één les beeldende vorming per week van een vakleerkracht kan krijgen. In de Amsterdamse situatie betekent dit dat de groepsleerkrachten twee van de drie lessen bewegingsonderwijs zelf moeten gaan geven. De meeste van hen hebben op dit terrein echter nauwelijks ervaring. Voor de vakleerkrachten bewegingsonderwijs met een volledige aanstelling betekent dit dat ze in de toekomst gemiddeld bij meer scholen werkzaam zullen zijn dan momenteel het geval is. Hierdoor zullen vakleerkrachten veel minder dan thans het geval is, volwaardig deel uit kunnen maken van het schoolteam, hetgeen onder andere aanzienlijke gevolgen heeft voor hun inzet bij naschoolse activiteiten. In de discussienota wordt aangegeven dat de hierdoor vrijvallende middelen een bijdrage kunnen leveren aan de bekostiging van de voorstellen tot kwaliteitsverbetering. Hiermee wordt echter voorbijgegaan aan de innovaties binnen het vakonderwijs, waaraan in de afgelopen jaren een groot aantal vakleerkrachten heeft bijgedragen. Voor de in dit rapport beschreven sportstimuleringsaanpak betekent dit bovendien dat het voor een vakleerkracht praktisch onmogelijk zal zijn om op drie of vier scholen een constructieve bijdrage aan de ontwikkeling en bestending van deze aanpak te leveren. Dit heeft uiteraard aanzienlijke gevolgen voor de wijze van implementatie van de in dit rapport geschetste sportstimuleringsaanpak binnen het onderwijs²³. In het perspectief van de onderhavige rapportage is het van groot belang dat het volume vakonderwijs op een zodanig peil in stand wordt gehouden, dat de vakleerkrachten zoveel mogelijk schoolgebonden kunnen werken.

Begin 1990 is de beleidsnotitie 'Perspectief voor de PABO' van het ministerie van O&W verschenen. In deze notitie geeft de staatssecretaris aan dat hij besloten heeft het advies van de ARBO, neergelegd in 'Progressie in professie' (december 1988), te volgen, hetgeen betekent dat het bewegingsonderwijs in de bovenbouw van de basisscholen (groep 5 t/m 8) door een vakleerkracht dient te

²³ Wanneer in de toekomst het formatiebudgetstelsel wordt ingevoerd, zal de school zelf in belangrijke mate verantwoordelijk zijn voor de mate waarin vakdocenten worden aangesteld.

worden verzorgd. Deze koerswijziging op rijksniveau vormt feitelijk een inhoudelijke ondersteuning voor het tot nog toe gevoerde Amsterdamse beleid op dit terrein.

7.4.3 De Verlengde Schooldag

In de discussienota 'Kwaliteit op Maat' wordt het voorstel gedaan om te komen tot een verlengde schooldag. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om vanuit de school een 'naschools educatief aanbod' te ontwikkelen, waardoor de drempel voor met name allochtone kinderen verlaagd kan worden om deel te nemen aan bijvoorbeeld sportactiviteiten, muzieklessen, natuurexcursies, onderwijs in eigen taal en cultuur. In de discussienota wordt aangegeven dat deze activiteiten niet door de school hoeven te worden ontwikkeld, maar dat dit aanbod kan worden georganiseerd door sportverenigingen, schoolwerktuinen, muziekwerkplaatsen, buurthuizen en dergelijke.

De in het kader van het onderhavige project ontwikkelde sportstimuleringsaanpak sluit in beginsel goed aan bij het voorstel voor een verlengde schooldag. Door inkadering binnen dit bredere onderwijsconcept zal de verankering van deze sportstimuleringsaanpak binnen de school zelfs aanzienlijk versterkt kunnen worden en kan een aantal randvoorwaarden voor een dergelijk aanpak in breder verband worden vormgegeven. Hierbij kan gedacht worden aan het opnemen van deze aanpak in het schoolwerkplan, het gebruik van schoolaccommodaties, de betrokkenheid van het onderwijspersoneel en de juridische verantwoordelijkheid voor het buitenschoolse aanbod. In de discussienota wordt aangegeven dat het wenselijk is om de vorm en inhoud van de verlengde dag-school binnen een experimentele opzet nader te onderzoeken.

Toch zijn er vanuit de ontwikkelde sportstimuleringsaanpak enkele belangrijke kanttekeningen te plaatsen met betrekking tot de inkadering binnen het voorstel voor een verlengde schooldag. Allereerst is het noodzakelijk om aan te geven dat een dergelijke aanpak uitstekend aansluit op het huidige bewegingsonderwijs en voor de leerlingen een brug kan vormen naar zelfstandige en 'lifetime' sportbeoefening, maar dat deze activiteiten geen vervanging kunnen vormen voor het curriculaire bewegingsonderwijs. De sportstimuleringsaanpak gaat uit van een gezamenlijke verantwoordelijkheid en inzet van de vakdocenten bewegingsonderwijs, de trainers/lesgevers van sportverenigingen en de sportbuurtwerker bij de organisatie en begeleiding van de sportactiviteiten. Zoals in de voorgaande paragraaf reeds is aangegeven, betekent dit voor de haalbaarheid van deze sportstimuleringsaanpak dat de inzet van vakdocenten binnen het onderwijs in voldoende mate gewaarborgd dient te blijven. Conform het vigerende Amsterdamse beleid, gestoeld op de Nota Vakonderwijs, en de recente wijzigingen in het rijksbeleid is het tevens van groot belang dat het bewegingsonderwijs ook in de toekomst deel blijft uitmaken van de basisvakken binnen het onderwijs.

Bovendien is het van groot belang om bij de opzet en begeleiding van een 'naschools educatief aanbod' rekening te houden met de grote verschillen tussen de inzet van het vrijwillig kader vanuit sportverenigingen en het professionele kader vanuit instellingen als muziekscholen, buurthuizen en stichtingen voor kunstzinnige vorming. Het inschakelen van vrijwilligers vergt een andere benadering met betrekking tot het waarborgen van kwaliteit en continuïteit, alsmede de inzet tijdens de reguliere schooltijden.

Tenslotte zal de uitbreiding van het onderhavige experimentele project naar een meer structurele benadering in het kader van de verlengde schooldag gevol-

gen hebben voor de financiële en organisatorische randvoorwaarden met betrekking tot deze sportstimuleringsaanpak.

Al met al kan geconcludeerd worden dat het voorstel om te komen tot een verlengde schooldag in hoofdlijnen een onderwijskundig kader kan bieden voor de implementatie van de sportstimuleringsaanpak, zoals in dit rapport is beschreven. In hoeverre een dergelijke organisatorische inkadering ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden, zal afhangen van de mate waarin bij de nadere uitwerking van de verlengde schooldag rekening wordt gehouden met de randvoorwaarden van deze sportstimuleringsaanpak.

7.5 Sociale Vernieuwing

Met het uitbrengen van de nota 'Sociale Vernieuwing, opdracht en handreiking' (ministerie van Binnenlandse Zaken, maart 1990) heeft het kabinet de contouren uitgezet voor het beleid, dat een van de hoofdlijnen vormt van het huidige regeerakkoord. In deze nota worden drie cirkels (hoofdvelden) beschreven, waarbinnen en waartussen sociale vernieuwing gestalte zal moeten krijgen, te weten:

- Arbeid, scholing en inkomen;
- Kwaliteit van de dagelijkse leefomgeving;
- Innovaties op sociaal en cultureel terrein.

Vervolgens werden de gemeenten uitgenodigd om op lokaal niveau vorm te geven aan het proces van sociale vernieuwing. In dit verband heeft de rijksoverheid met 37 gemeenten convenanten afgesloten, waarbij een groot aantal specifieke rijksuitkeringen is samengevoegd tot een gebundelde doeluitkering. In mei 1990 is de nota 'Een kwestie van aanpakken' verschenen, waarin het actieprogramma voor sociale vernieuwing in de gemeente Amsterdam is beschreven. In dit actieprogramma worden de volgende *uitgangspunten* voorgesteld:

- a Sociale vernieuwing betreft processen en activiteiten die, gebundeld ingezet, een bijdrage leveren aan het opheffen van achterstanden op het gebied van arbeid, scholing en maatschappelijke deelname.
- b Middelen en instrumenten ten behoeve van deze processen en activiteiten moeten zoveel mogelijk gedereguleerd en gedecentraliseerd worden ingezet, zodat deze zo dicht mogelijk bij het probleem werkzaam zijn. Tevens zullen zij projectmatig moeten worden ingezet, omdat op die manier de effectiviteit van de inzet beïnvloedbaar en controleerbaar is.
- c De taak van de gemeentelijke overheid bij sociale vernieuwing is een proces op gang brengen, waarbij de gemeente enerzijds haar activiteiten voor het opheffen van achterstanden effectiever kan vervullen en anderzijds een stimulerende rol kan vervullen naar initiatieven, die in de stad leven en die een bijdrage leveren aan het opheffen van deze achterstanden. Dit kan mede geschieden door helderheid te verschaffen op het terrein van financiering en het wegnemen van belemmeringen op het terrein van regelgeving.
- d De gemeente zal daarbij in de eerste plaats prioriteit geven aan het scheppen van werk, werkervaring en opleiding, dat zich tevens richt op de publieke dienstverlening. Hierdoor kan tevens een bijdrage worden geleverd aan andere problemen, die zich in de stad voordoen, waarbij gedacht kan worden aan een veilige en goede woon- en leefomgeving, een opvang van de etnische minderheden en een preventief onderwijsbeleid. Tevens zal zij prioriteit geven aan het dusdanig opleiden van werkzoekenden dat aansluiting wordt gevonden op de behoeften van de arbeidsmarkt. De derde prioriteit is het er preventief voor zorg dragen dat mensen niet in een achterstandsituatie

- terechtkomen. Tenslotte wordt prioriteit gegeven aan het verbeteren van de sociale structuren en de maatschappelijke participatie in de stad.
- e De gemeente zal daarbij zoveel mogelijk vanuit een gelijkwaardige positie samenwerken met andere instellingen binnen de gemeente.
 - f Het gaat om maatwerk, waarbij het individu voorop staat, zowel bij de definiëring van het probleem als het vinden van oplossingen.

De beoordeling van projecten op het terrein van de sociale vernieuwing vindt plaats op basis van de volgende criteria.

Inhoudelijke criteria

- Projecten moeten zich richten op het wegnemen van achterstanden op het terrein van werk, scholing en maatschappelijke participatie;
- Prioriteit wordt gelegd bij projecten, die zich richten op
 - het scheppen van werk, werkervaring en scholing met betrekking tot publieke dienstverlening en concrete problemen die in de stad optreden;
 - het dusdanig scholen van werkzoekenden, dat aansluiting kan worden gevonden met de behoeften op de arbeidsmarkt;
 - het realiseren van preventieve zorg, teneinde te voorkomen dat mensen in een achterstandsituatie terecht komen;
 - het verbeteren van de sociale structuren en de maatschappelijke participatie.

Methodische criteria

- Prioriteit zal worden gegeven aan die projecten, die maatwerk verrichten en mensen persoonlijk aanspreken en motiveren zelf aan de oplossing mee te werken;
- Projecten moeten een duidelijke meerwaarde hebben boven de reguliere, nu al goedlopende projecten. Indien mogelijk zal daarbij ook gebruik moeten worden gemaakt van de bestaande infrastructuur;
- Projecten moeten kunnen worden beschreven in termen van te leveren effect (outputnormen) en daarop ook te beoordelen zijn;

Organisatorische criteria

- Projecten die gelden voor een bepaalde buurt of wijk lopen in principe via het betreffende stadsdeel, teneinde een integratie van beleid op stadsdeelniveau mogelijk te maken.
- Bij de verdeling van middelen zal prioriteit worden gelegd bij die buurten, waar zich de problemen het meeste voordoen. Echter ook voor de buurten, waar de problemen zich minder manifesteren zal enige reservering van middelen moeten plaatsvinden, aangezien in bijna elke buurt de problemen zich wel op een of andere manier voordoen.

Uit de bovenstaande beschrijving van uitgangspunten en toetsingscriteria kan geconcludeerd worden dat de in dit rapport gepresenteerde sportstimuleringsaanpak uitstekend aansluit bij het proces van sociale vernieuwing binnen de gemeente Amsterdam. De trefwoorden voor het sportstimuleringsmodel (deel 3,

bijlage I), die aan het begin van het project 'Jeugdsport in beweging' als leidraad werden geformuleerd en hierop nog steeds van toepassing zijn, zijn dan ook illustratief voor de sociaal vernieuwende aanpak. Bovendien kan in dit verband gewezen worden op de toespraak van de minister van WVC tijdens het congres van de Landelijke Contactraad op 6 juni 1990 in Groningen, waarbij dit project²⁴ expliciet genoemd werd als een voorbeeld van sociale vernieuwing in de sport.

Tegen deze achtergrond kan het proces van sociale vernieuwing een stimulerende en voorwaardenscheppende rol spelen bij de implementatie van deze sportstimuleringsaanpak binnen de Amsterdamse stadsdelen.

7.6 Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk zijn enkele ontwikkelingen beschreven, die van invloed zijn op de implementatie van de onderhavige sportstimuleringsaanpak binnen de Amsterdamse stadsdelen. In deze paragraaf worden deze ontwikkelingen nog eens kort samengevat.

Bestuurlijke verantwoordelijkheid

- Als gevolg van de gewijzigde bestuurlijke verhoudingen binnen Amsterdam, zijn de stadsdeelbesturen primair verantwoordelijk voor de implementatie van de sportstimuleringsaanpak, zoals in dit rapport is beschreven.
- De centrale stad zal hierbij met name ontwikkelende en ondersteunende taken kunnen vervullen.

Ontwikkelingen binnen het sportbeleid

- De haalbaarheid van de invoering van deze aanpak zal in belangrijke mate afhankelijk zijn van de kwaliteit van de sportinfrastructuur op stadsdeel-niveau. De sportinfrastructuur wordt onder meer bepaald door de beschikbare sportaccommodaties, de sportorganisaties, de personele capaciteit (zowel beleidsmatig als uitvoerend), de financiële middelen en de structuren voor samenwerking en overleg. Vooral het belang van de aanwezigheid van geschikte sportaccommodaties en de beschikbaarheid van een sportbuurtwerker moet in dit verband onderstreept worden. Daarbij kan tevens geconstateerd worden dat er op deze punten aanzienlijke verschillen bestaan tussen de stadsdelen. Conform het bovenstaande is dit momenteel een verantwoordelijkheid van de stadsdeelbesturen.
- De ervaringen binnen het project 'Jeugdsport in beweging' blijken niet op zichzelf te staan, maar aan te sluiten bij de doelgroepbenadering binnen het Amsterdamse sportbeleid (allochtonen en gehandicapten). Tegen de achtergrond van de implementatie van de hier gepresenteerde aanpak binnen de stadsdelen en de noodzakelijke ondersteuning vanuit de centrale stad, zal er afstemming moeten worden gerealiseerd tussen de werkzaamheden van de sportconsulenten met betrekking tot jeugd, allochtonen en gehandicapten.

²⁴ Het project "Jeugdsport in beweging" wordt door het ministerie van WVC ondersteund met een subsidie in het kader van stimulering sportdeelname in de achterstandswijken van de vier grote steden.

- Ook ontwikkelingen op het gebied van sportstimulering elders in de stad (deelrapport 3, hoofdstuk 7), waarbij duidelijke aanzetten worden gegeven tot een meer gestructureerde samenwerking tussen scholen, sportverenigingen en sportbuurtwerk, versterken de indruk dat het wenselijk is om deze sportstimuleringsaanpak een structurele plaats binnen het sport- en onderwijsbeleid te geven.

Ontwikkelingen binnen het onderwijsbeleid

- Zowel bij het reguliere bewegingsonderwijs als bij de opzet en uitvoering van de sportstimuleringsaanpak is rol van de vakleerkracht bewegingsonderwijs van groot belang. Ook de rijksoverheid is deze mening toegedaan en heeft inmiddels besloten, dat het bewegingsonderwijs in de hoogste klassen van het basisonderwijs weer door vakleerkrachten moet worden verzorgd. Feitelijk vormt dit een ondersteuning van het vigerende Amsterdamse beleid op dit terrein. In het perspectief van de onderhavige rapportage is het noodzakelijk dat het volume vakonderwijs in de toekomst op een zodanig peil in stand wordt gehouden, dat de vakleerkrachten bewegingsonderwijs zoveel mogelijk schoolgebonden kunnen werken en als een volwaardig lid van het schoolteam kunnen blijven functioneren.
- Het is wenselijk dat bij de implementatie van de sportstimuleringsaanpak binnen de stadsdelen zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de ontwikkelingen binnen het onderwijsterrein. Het meest ingrijpende voorstel voor de vernieuwing binnen het onderwijs is de verlengde schooldag. In beginsel kan een verlengde schooldag een onderwijskundig kader bieden voor de implementatie van de sportstimuleringsaanpak, zoals in dit rapport is beschreven. De mate, waarin een dergelijke organisatorische inkadering ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden, zal afhangen in hoeverre bij de nadere uitwerking rekening wordt gehouden met de randvoorwaarden van deze sportstimuleringsaanpak. Naast de plaats van het bewegingsonderwijs en de positie van de vakleerkracht, zullen tevens aspecten als de inzet van vrijwilligers vanuit de sportverenigingen en de organisatorische en financiële randvoorwaarden voor uitbreiding van deze aanpak voldoende aandacht moeten krijgen.

Sociale Vernieuwing

- Het project 'Jeugdsport in beweging' sluit goed aan bij de uitgangspunten van de sociale vernieuwing, zoals het opheffen van achterstanden, het versterken van de maatschappelijke participatie en het innoveren van sociale structuren. Ook de criteria van maatwerk, meerwaarde boven de bestaande werkwijze, buurtgerichte benadering en prioriteit voor achterstandsbuurtten zijn van toepassing op dit project. Tegen deze achtergrond kan het proces van sociale vernieuwing een stimulerende en voorwaardenscheppende rol spelen bij de implementatie van deze sportstimuleringsaanpak binnen de Amsterdamse stadsdelen.

8 Sportstimuleringsmodellen

8.1 Inleiding

Een sportieve, actieve invulling van vrije tijd blijkt over het algemeen nauw samen te hangen met goede sportervaringen tijdens de jeugd. Het project 'Jeugdsport in beweging' is dan ook gericht op een brede kennismaking van schoolgaande kinderen met de sport- en bewegingscultuur. Dit kennismakingsaanbod kan een brugfunctie vervullen tussen de lessen bewegingsonderwijs en zelfstandige sportbeoefening in de vrije tijd, juist ook voor leerlingen uit lagere sociaal-economische huishoudens. Teneinde deze doelgroep optimaal te kunnen bereiken is aansluiting gezocht bij het onderwijs. Bij de opzet en uitvoering van deze sportstimuleringsaanpak werken de vakleerkracht bewegingsonderwijs, de sportbuurtwerker en de georganiseerde sport nauw met elkaar samen, waarbij gebruik kan worden gemaakt van hun specifieke deskundigheden en mogelijkheden op dit gebied.

Uit de experimenten is gebleken dat er geen sprake kan zijn van een algemeen geldende aanpak. In dit hoofdstuk wordt een drietal sportstimuleringsmodellen beschreven voor achtereenvolgens het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs. Deze modellen zullen echter zoveel mogelijk moeten worden afgestemd op de specifieke situatie van de leerlingen, van de school en van de buurt.

8.2 Sportstimulering in het basisonderwijs

Het sportstimuleringsmodel voor het basisonderwijs is gericht op de leerlingen van de bovenbouw van de basisschool. De doelstelling van deze aanpak is om de leerlingen gestructureerd kennis te laten maken met de sport- en bewegingscultuur buiten de school. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de mogelijkheden tot sportbeoefening en sportieve recreatie in de buurt. Het kennismakingsaanbod kan modulair worden opgebouwd, waarbij elk schooljaar ongeveer drie sportmodules in verschillende takken van sport kunnen worden doorlopen. De keuze voor een bepaalde tak van sport moet zoveel mogelijk aansluiten bij de wensen en mogelijkheden van de leerlingen.

Een 'sportmodule' beslaat over het algemeen een periode van zes weken. In de eerste twee weken staat de desbetreffende sport enkele keren centraal binnen de lessen bewegingsonderwijs. Tijdens deze lessen kunnen de eerste beginselen van een bepaalde sporttak aan de orde komen. Aansluitend wordt voor de leerlingen vier weken lang één keer per week een aanbod na schooltijd georganiseerd, waarbij zoveel mogelijk een trainer/lesgever van een sportvereniging wordt betrokken. Na afloop van deze naschoolse activiteiten kan door de betrokken sportvereniging een kennismaking binnen verenigingsverband worden georganiseerd, in de vorm van een aangepaste training, toernooi of 'open huis'-activiteit.

De sportmodules worden in gezamenlijke verantwoordelijkheid door de vakleerkracht, de sportbuurtwerker en de sportvereniging opgezet en uitgevoerd. Hierbij zal gebruik moeten worden gemaakt van de specifieke deskundigheid en mogelijkheden van de betrokkenen.

De vakleerkracht kent de leerlingen en kan hen actief stimuleren om deel te nemen. Bovendien kan hij/zij de leerlingen hierop tijdens de lessen bewegings-onderwijs voorbereiden. Tevens vormt de vakleerkracht de relatie naar het schoolteam en kan hij/zij het gebruik van de schoolaccommodatie regelen. Tenslotte kan de vakdocent didactische ondersteuning geven aan de externe lesgever/trainer en waar nodig een handje helpen bij de organisatie van het naschoolse aanbod. De sportbuurtwerker heeft met name een initiërende en coördinerende rol bij de voorbereidingen van de sportmodules. Hij/zij kent de sportmogelijkheden in de buurt en legt de eerste contacten met de sportverenigingen. Bovendien heeft de sportbuurtwerker de mogelijkheid om faciliteiten te bieden in de vorm van sportmaterialen, accommodaties en eventueel de inzet van extra medewerkers. Ook kan de sportbuurtwerker ondersteuning bieden bij het organiseren van de kennismakingsactiviteiten binnen de sportverenigingen. De sportverenigingen hebben bij uitstek de deskundigheid op het gebied van een specifieke tak van sport. Bovendien beschikken deze vaak over specifieke accommodaties en materialen. Door de betrokkenheid van een sportvereniging wordt bovendien een rechtstreekse relatie gelegd met een structureel sportaanbod, waarvan de leerlingen in het vervolg gebruik kunnen maken.

In de experimenten is uitgegaan van een clustering van drie scholen bij het deelnemen aan het naschoolse sportaanbod. Op een enkel incident na, zijn hiermee bij het basisonderwijs goede ervaringen opgedaan. Het verdient echter aanbeveling om een dergelijke clustering in goed overleg tussen de scholen te bespreken en niet bij voorbaat uit te gaan van een bepaalde indeling. Aspecten die hierbij een rol spelen zijn: het aantal leerlingen, de afstand tussen de scholen, de inrichting en capaciteit van de accommodatie en last but not least de relaties tussen de scholen en hun leerlingen.

Tenslotte is het van belang, dat sportstimulering niet beperkt blijft tot de actieve deelname aan een kennismakingsaanbod tijdens de lessen bewegings-onderwijs en na schooltijd. Het is wenselijk om ook bij andere vakken thematische aandacht te besteden aan sport als maatschappelijk verschijnsel, waarbij onder meer aandacht kan worden besteed aan: gezondheid/ blessures, voeding, vrijwilligerswerk en media. Zo kan bijvoorbeeld voorafgaande aan de eerste sportmodule op school een thema-week over de sport worden georganiseerd.

8.3 Sportstimulering in het voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs zijn de stimuleringsactiviteiten gericht op de leerlingen van de onderbouw van de scholen. Om een aantal redenen vergt dit een andere benadering dan binnen het basisonderwijs. Allereerst zijn de leerlingen meestal afkomstig uit een grotere regio, zodat een buurtgerichte benadering minder wenselijk cq. noodzakelijk is. Bovendien is er sprake van een groter verschil tussen de leerlingen met betrekking tot sportdeelname: de sporters onderscheiden zich in deze leeftijdperiode nadrukkelijker van de niet-sporters, die op hun beurt minder gemakkelijk gestimuleerd kunnen worden om mee te doen aan gezamenlijke activiteiten²⁵. Tenslotte is de schoolorganisatie binnen het voortgezet onderwijs anders dan binnen het basisonderwijs (wisselende schooltijden, verschillende vakkenpakketten, meerdere leerkrachten). Dit heeft

²⁵ In dit verband kan gewezen worden op de sterke achteruitgang van de sportdeelname onder allochtone meisjes in de adolescentie-fase, die zich met name in het voortgezet onderwijs manifesteert.

tot gevolg dat sportstimulering binnen het voortgezet onderwijs op verschillende manieren kan worden georganiseerd, afhankelijk van de specifieke situatie op de school.

In de eerste variant is er sprake van een nauwe aansluiting tussen de lessen bewegingsonderwijs en de sportstimuleringsactiviteiten. Hierbij moeten de lessen bewegingsonderwijs aan het einde van de dag worden ingeroosterd. De sportstimuleringsactiviteiten vinden gedeeltelijk binnen de schooltijden en gedeeltelijk in de vrije tijd plaats, waardoor een vloeiende overgang kan worden gerealiseerd. Het aanbod vindt klassikaal plaats en kan zowel binnen als buiten de schoolaccommodatie worden aangeboden. De activiteiten kunnen evenals in het basisonderwijs onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van vakleerkrachten, sportbuurtwerker en sportverenigingen worden georganiseerd over een periode van vier tot zes weken.

In de tweede variant is er sprake van een ingeroosterde middag, waarop diverse vrijetijdsactiviteiten worden georganiseerd. De leerlingen kiezen voor een periode van vier tot zes weken een bepaald programma, waaraan ze elke week deelnemen. Teneinde een evenwichtige spreiding van diverse activiteiten per leerling te realiseren, kan verplicht worden gesteld om tenminste één of meerdere keren aan bijvoorbeeld een sportactiviteit deel te nemen. Afhankelijk van de aard van de sportactiviteiten kan het aanbod binnen of buiten de schoolaccommodatie plaatsvinden en door de vakleerkrachten zelf of door een sportvereniging worden verzorgd.

In de derde variant wordt er uitgegaan van een buitenschools sportaanbod voor de leerlingen van scholen voor voortgezet onderwijs op een vaste dag, tijd en plaats. Gedurende een aaneengesloten periode kunnen de leerlingen deelnemen aan kennismakingstrainingen in verschillende takken van sport, die door verenigingen in het kader van een 'schoolsportclub' worden opgezet. De sportverenigingen die hun sport willen promoten onder de leerlingen van de scholen van voortgezet onderwijs, krijgen in het programma van de schoolsportclub vier weken lang de gelegenheid om een serie kennismakingstrainingen te verzorgen. Vervolgens kunnen de geïnteresseerde leerlingen gratis enkele proeftrainingen bij de verenigingen volgen. De sportbuurtwerker onderhoudt het contact met de betrokken verenigingen en voert overleg met de vakleerkrachten over het programma en de mogelijkheid om hierop tijdens hun lessen in te spelen. Het programma van de schoolsportclub wordt aan het begin van het schooljaar bekend gemaakt en de leerlingen kunnen zich bij hun vakleerkracht als 'lid' (deelnemer) van de schoolsportclub opgeven.

8.4 Sportstimulering in het speciaal onderwijs

Binnen het experiment in het kader van het project 'Jeugdsport in beweging' zijn uitsluitend activiteiten georganiseerd voor de leerlingen van scholen voor moeilijk lerende kinderen²⁶ (MLK-scholen) en scholen voor kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (LOM-scholen). Het ging hierbij zowel om scholen voor speciaal onderwijs als om scholen voor voortgezet speciaal onderwijs. Aangezien door de sportconsulent voor gehandicapten en de stichting

²⁶ In Amsterdam-Oost is incidenteel ook een aanbod verzorgd voor de leerlingen van de A.H. Gerhardschool (ZMLK), te weten schaatsen en judo.

Sportstimulering Speciaal Onderwijs tevens uitgebreide ervaring is opgedaan met sportactiviteiten voor leerlingen van andere schooltypen voor speciaal onderwijs (Mytyl/Tytylschool, geïntegreerd speciaal onderwijs), is besloten om in dit hoofdstuk ook aan deze groep leerlingen aandacht te besteden.

De leerlingen uit het speciaal onderwijs doen over het algemeen veel minder aan sport dan hun leeftijdsgenoten uit het reguliere onderwijs. Langer nodig hebben om 'je draai te vinden', onvoldoende stimulans van huis uit, onbegrip van de kant van de leiding en de medesporters en vaak ook het ontbreken van aangepaste activiteiten lijken een duurzame, sportieve invulling van vrije tijd voor deze kinderen in de weg te staan. Een sportstimuleringsaanpak die met deze factoren rekening houdt, is dan ook op z'n plaats. Het is daarbij van belang om te onderkennen dat er grote verschillen bestaan tussen de leerlingen uit het speciaal onderwijs. Met betrekking tot de aangeboden sportactiviteiten moet dan ook sprake zijn van een gedifferentieerde aanpak, waarbij de doelstelling, vorm en inhoud wordt afgestemd op de specifieke wensen en (on-)mogelijkheden van de leerlingen. Uitgaande van de diverse doelstellingen met betrekking tot sportstimulering in het speciaal onderwijs kunnen de volgende drie varianten worden opgesteld.

In de eerste variant is er sprake van sportstimuleringsactiviteiten, die voor een deel van de leerlingen de brug kunnen vormen naar een algemene sportvereniging. Het gaat hierbij met name om de kinderen met relatief lichte lichamelijke handicaps en/of gedragsstoornissen. De activiteiten hebben met name tot doel om de leerlingen te laten wennen aan een relatief veilige, buitenschoolse situatie, hun zelfvertrouwen en sportieve weerbaarheid enigszins te vergroten en kennis te laten maken met voor hen onbekende takken van sport. Bovendien kan het voor de ouders een stimulans vormen om hun kinderen te ondersteunen bij het zoeken naar een passende vorm van sportbeoefening. Indien er contact kan worden gelegd met een algemene sportvereniging, die in staat is om deze kinderen goed op te vangen en wat extra aandacht te geven, kan deze vereniging betrokken worden bij (de afsluiting van) de sportactiviteiten, bijvoorbeeld in de vorm van een demonstratie of toernooi.

In de tweede variant gaat het om sportstimuleringsactiviteiten, die voor de leerlingen de stap naar een sportvereniging voor gehandicapten kan vereenvoudigen. Het kan hierbij gaan om leerlingen met een zwaardere lichamelijke of lichte verstandelijke handicap. De activiteiten hebben tot doel om de leerlingen het plezier van (soms beperkt) bewegen te laten ervaren en hen in de praktijk te laten kennismaken met de mogelijkheden, die er zijn om binnen een gehandicaptenvereniging aan sportactiviteiten deel te laten nemen. De opzet en begeleiding van deze activiteiten vergt een grote ervaring in het werken met gehandicapte kinderen. Afhankelijk van de aard en vorm van de activiteiten kunnen deze in de schoolaccommodatie dan wel buiten de school worden georganiseerd.

In de derde variant is er niet of nauwelijks sprake van een brugfunctie en moeten de activiteiten voor de leerlingen als een eindstation worden beschouwd. Het gaat hierbij vaak om leerlingen met een zware verstandelijke handicap, soms in combinatie met ernstige lichamelijke gebreken. Het feit dat er geen zicht is op zelfstandige sportdeelname, doet echter niets af aan het belang van aangepaste sport- en bewegingsactiviteiten voor deze leerlingen. In verreweg de meeste gevallen kunnen deze activiteiten op school en door de vakleerkrachten worden georganiseerd. Toch kan er bij bepaalde activiteiten de

behoefte zijn om gebruik te maken van een buitenschoolse accommodatie en eventueel een externe lesgever. Het zal duidelijk zijn dat hiervoor specialisten op dit terrein moeten worden ingeschakeld.

8.5 Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk zijn drie modellen gepresenteerd met betrekking tot sportstimulering onder leerlingen van achtereenvolgens het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs. Deze modellen vormen niet meer dan een leidraad voor de opzet, die al naar gelang de specifieke situatie van de leerlingen, op de school en in de buurt kan worden bijgesteld.

De positieve ervaringen, die zijn opgedaan bij het experiment binnen de basisscholen, ondersteunen het in dit hoofdstuk gepresenteerde model (paragraaf 8.2). Uit de evaluatie van het experiment binnen het voortgezet onderwijs wordt (nog) niet geheel duidelijk welke aanpak het meest effectief is. In het desbetreffende model (paragraaf 8.3) wordt daarom aangegeven, dat er in het algemeen drie mogelijke varianten bestaan (maatwerk per schoolklas, facultatief programma vrijetijdsbesteding of de schoolsportclub), die in de praktijk nader op hun bruikbaarheid onderzocht zullen moeten worden.

Uit de evaluatie van het experiment binnen het speciaal onderwijs (in combinatie met de ervaringen van de gehandicaptenconsulent en de Stichting Sportstimulering Speciaal Onderwijs) blijkt dat er onder de leerlingen van het (voortgezet) speciaal onderwijs grote behoefte is aan aangepaste sportactiviteiten binnen of buiten de school. Gezien de grote verschillen tussen de leerlingen van diverse schooltypen binnen het speciaal onderwijs zal er ook bij de aangeboden sportactiviteiten sprake moeten zijn van een gedifferentieerde aanpak, waarbij de doelstelling, vorm en inhoud wordt afgestemd op de specifieke wensen en (on-)mogelijkheden van de leerlingen. Uitgaande van de diverse doelstellingen met betrekking tot sportstimulering in het speciaal onderwijs kunnen drie varianten worden opgesteld, te weten de activiteiten die een brug kunnen vormen naar de algemene sportverenigingen, de activiteiten die een brug kunnen vormen naar de gehandicaptensport en de activiteiten die als eindstation voor de deelnemende leerlingen fungeren.

Het zal duidelijk zijn dat met de weergave van deze modellen, nog geen pakkende activiteiten kunnen worden aangeboden. De experimenten in het kader van het project 'Jeugdsport in beweging' hebben samen met vergelijkbare ervaringen elders in de stad, de eerste stap gevormd op weg naar een gestructureerde kennismaking van Amsterdamse scholieren met de buitenschoolse sport- en bewegingscultuur. Hopelijk zullen de volgende stappen door de betrokken organisaties in dit proces aanleiding geven tot verdere beleidsontwikkeling op dit terrein.

9 Inrichtingsvoorstel

9.1 Inleiding

Nadat in het voorgaande hoofdstuk een drietal sportstimuleringsmodellen is gepresenteerd, zal in dit hoofdstuk nader ingegaan worden op de voorbereiding van de implementatie hiervan binnen de stadsdelen. Bij de presentatie van dit inrichtingsvoorstel, wordt achtereenvolgens een beschrijving gegeven van de algemene doelstelling (paragraaf 9.2), de voorwaardenstructuur (paragraaf 9.3), de organisatie (paragraaf 9.4), de taakstellingen (paragraaf 9.5), de financiering (paragraaf 9.6) en de implementatie van deze aanpak (paragraaf 9.7).

9.2 Doelstelling

De doelstelling van de sportstimuleringsaanpak kan in algemene zin als volgt omschreven worden:

Het realiseren van een gerichte kennismaking van schoolgaande jongeren met diverse takken van sport en het introduceren binnen de buitenschoolse sport- en bewegingscultuur, via een gestructureerde samenwerking tussen de scholen, sportbuurtwerk en sportverenigingen, teneinde life-time sportbeoefening van de jeugd te stimuleren.

De wijze van samenwerking tussen de verschillende participanten zal afgestemd moeten worden op de specifieke kenmerken van de buurt en het onderwijstype. Gezien de grote verschillen tussen het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs is het wenselijk om daarbij in algemene zin uit te gaan van de sportstimuleringsmodellen, zoals die in het voorgaande hoofdstuk zijn beschreven.

9.3 Voorwaardenstructuur

In deze rapportage is op diverse plaatsen aangegeven aan welke randvoorwaarden moet worden voldaan om te kunnen komen tot een succesvolle implementatie van de sportstimuleringsmodellen, zoals die in het voorgaande hoofdstuk zijn beschreven. In deze paragraaf worden deze randvoorwaarden nog eens kort op een rijtje gezet.

Bestuurlijke aandacht

- Op stadsdeelniveau zal aandacht moeten worden besteed aan een goede voorbereiding van en besluitvorming over de implementatie van deze sportstimuleringsaanpak, alsmede het realiseren van een voldoende sportinfrastructuur voor de uitvoering hiervan.

- Op centraal niveau zal aandacht moeten worden besteed aan een goede voorbereiding van en besluitvorming over de ondersteuning die moet worden geboden aan de stadsdelen bij de implementatie van deze sportstimuleringsaanpak, alsmede het invullen van de organisatorische en financiële randvoorwaarden.

Sportinfrastructuur

- Binnen de stadsdelen zal de ambtelijke infrastructuur een dusdanige vorm dienen te hebben, dat er een efficiënte samenwerking mogelijk is tussen de sectoren sport, onderwijs en accommodatiebeheer.
- Het is noodzakelijk om (op termijn) binnen alle stadsdelen te kunnen beschikken over voldoende sportaccommodaties, dan wel gebruik te kunnen maken van de accommodaties in aangrenzende stadsdelen.
- Het is van groot belang dat alle stadsdelen ten minste een parttime sportbuurtwerker aanstellen, die zorg kan dragen voor de coördinatie en begeleiding van de uitvoering van deze sportstimuleringsaanpak.

Onderwijs

- Voor de implementatie van deze sportstimuleringsaanpak is het wenselijk dat het bewegingsonderwijs haar plaats houdt binnen het basiscurriculum van de scholen en het vakonderwijs op dit terrein op een dusdanig niveau wordt gehouden, dat de vakleerkrachten zoveel mogelijk schoolgebonden kunnen blijven functioneren.
- De sportstimuleringsactiviteiten (zowel het lesgebonden als het naschoolse aanbod) moeten worden opgenomen in het schoolwerkplan. Hierbij zal niet alleen het activiteitenaanbod, maar ook een thematische uitwerking van het onderwerp 'sport' binnen de andere vakken een plaats moeten krijgen (mogelijke onderwerpen: gezondheid, vrijwilligerswerk, blessurepreventie, fair play, media, eventueel met een afsluitend werkstuk). Hiervoor zal een lesprogramma moeten worden ontwikkeld.
- Vanuit het vakonderwijs zal bijdrage moeten worden geleverd aan de toetsing van de inhoudelijke, didactische en organisatorische opzet van de sportmodules.

Georganiseerde sport

- Vanuit de sportbonden zullen standaardmodules per tak van sport moeten worden ontwikkeld, die gebruikt kunnen worden bij de sportstimuleringsactiviteiten.
- De sportbonden zullen de Amsterdamse verenigingen moeten stimuleren om kader te werven en op te leiden, dat een bijdrage kan leveren aan de opzet en uitvoering van de sportstimuleringsactiviteiten.
- Binnen de betrokken sportverenigingen zal tevens aandacht moeten worden besteed aan het versterken van het jeugdbeleid, waarbij met name de instroom en het behoud van 'nieuwe' jeugdleden centraal staat.
- Het verenigingskader dat sportstimuleringsactiviteiten gaat begeleiden zal in beginsel een korte applicatie 'Schoolsport' moeten volgen, die bij voldoende belangstelling sportspecifiek kan worden ingevuld en anders een meer algemeen karakter zal dragen.

Gemeentelijk ondersteuningsaanbod

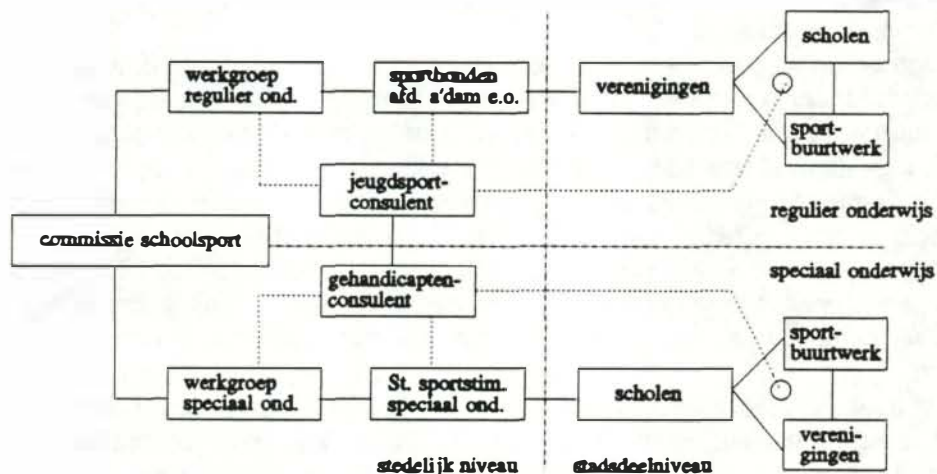
- Het realiseren van deskundige ondersteuning bij het ontwikkelen en uitbouwen van deze aanpak binnen de stadsdelen door het aanstellen van een jeugdsportconsulent (BO/VO) en het gedeeltelijk inzetten van de gehandicaptenconsulent op dit terrein (SO en VSO).
- Het uitbrengen van een korte en duidelijke handleiding/brochure voor scholen en sportverenigingen, waarin doelstelling, opzet en uitwerking van de Amsterdamse sportstimuleringsaanpak is weergegeven.
- Het ontwikkelen en organiseren van een korte applicatie 'Schoolsport', die kan worden gegeven aan het betrokken verenigingskader.
- Het opbouwen en op peil houden van sportmaterialen, die in het kader van de sportstimuleringsactiviteiten kunnen worden gebruikt.

9.4 Organisatie

Bij het ontwikkelen van een organisatiemodel voor deze sportstimuleringsaanpak moet uiteraard een onderscheid gemaakt worden tussen de organisatie op stedelijk en op stadsdeelniveau. Bovendien verdient het aanbeveling om eveneens een onderscheid te maken tussen de organisatie met betrekking tot het regulier en het speciaal onderwijs.

In het onderstaande figuur is binnen dit assenstelsel een organisatiemodel met betrekking tot schoolsport weergegeven.

Figuur 1: Schoolsportorganisatie

De in te stellen commissie 'schoolsport' is verantwoordelijk voor de beleidsontwikkeling en -toetsing op hoofdlijnen en vormt de formele koppeling tussen de beide werkgroepen 'regulier onderwijs' en 'speciaal onderwijs'. Deze commissie zal over het algemeen 1 à 2 keer per jaar bijeenkomen en wordt gevormd door vertegenwoordigers van de secties Onderwijs en Sport & Recreatie van de hoofdafdeling CER, de afdeling Sport en Recreatie van de Dienst Stedelijk Beheer, de Amsterdamse Sportraad, een vertegenwoordiger van het Amsterdamse vakonderwijs²⁷, alsmede de voorzitters van de werkgroepen en de beide sportconsulenten.

De werkgroep 'regulier onderwijs' bestaat uit enkele vertegenwoordigers namens de Amsterdamse sportbonden en namens de stadsdeelorganisaties (sportbuurtwerkers/beleidsmedewerkers sport), alsmede een vertegenwoordiger van de Amsterdamse Sportraad en de jeugdsportconsulent. Deze werkgroep zal circa 8 keer per jaar bijeenkomen en de opzet, voortgang en evaluatie van de sportstimuleringsaanpak binnen het reguliere onderwijs coördineren. De Amsterdamse afdelingen van de sportbonden zijn verantwoordelijk voor het opstellen van een jaarlijks activiteitenprogramma, dat zoveel mogelijk in samenwerking met de sportverenigingen binnen de stadsdelen kan worden georganiseerd. Dit programma komt in aanmerking voor subsidiering ingevolge de huidige WoMiRe-regeling. Als voorwaarde tot het verkrijgen van een subsidie kan onder meer worden gesteld, dat de standaard sportmodule in de desbetreffende tak van sport op een aantal criteria is getoetst door de werkgroep (kwaliteitsbewaking). Het jaarlijkse activiteitenprogramma wordt tijdig verspreid onder de betrokkenen op stadsdeelniveau, waarna de scholen vervolgens kunnen 'inschrijven' op dit aanbod.

De werkgroep 'speciaal onderwijs' bestaat uit de coördinator van de stichting SSSO, vertegenwoordigers van gehandicaptenbonden en enkele vakleerkrachten uit het speciaal onderwijs, alsmede de gehandicaptenconsulent. Deze werkgroep zal eveneens circa 8 keer per jaar bijeenkomen en de opzet, voortgang en evaluatie van de sportstimuleringsaanpak binnen het speciale onderwijs coördineren.

Gezien de opgebouwde kennis en ervaring van de stichting Sportstimulering Speciaal Onderwijs (SSSO) verdient het aanbeveling om het stichtingsbestuur te benaderen met het verzoek op dit terrein een meer stedelijke uitvoeringstaak te gaan vervullen. Gezien de impliciete doelstelling van deze stichting zal dit waarschijnlijk niet op onoverkomelijke bezwaren stuiten. Naast een subsidie van de gemeente en de provincie wordt de stichting momenteel voor een belangrijk deel gesubsidieerd vanuit de OVB-gelden van stadsdeel Zuid-Oost. Het ligt in de lijn der verwachting dat bij een meer stedelijke inzet van de stichting ook een wijziging van de subsidie-verhoudingen tot stand zal moeten komen.

De gehandicaptenconsulent is aangesteld bij de afdeling Sport en Recreatie van de Dienst Stedelijk Beheer. Gezien het feit dat de beide consulenten zowel inhoudelijk als organisatorisch nauw met elkaar zullen samenwerken, heeft het de voorkeur om de toekomstige jeugdsportconsulent eveneens binnen deze dienst aan te stellen. Deze consulenten zullen met name ondersteunende taken hebben (in het organisatie-schema zijn deze aangegeven met een stippellijn) en

²⁷ De invulling van deze functie is niet eenvoudig, aangezien de Gemeentelijke Inspectie van de Lichamelijke Opvoeding (GILO) per 1 januari 1990 is opgebeven. Wellicht is het mogelijk om in de toekomst een vertegenwoordiger van de Amsterdamse Gymnastiek Onderwijzers Vakvereniging (AGOV) in de commissie Schoolsport op te nemen. Vooralsnog gaat echter de voorkeur uit om een ter zake deskundige à titre personnelle uit te nodigen zitting te laten nemen in deze commissie.

zo min mogelijk structurele uitvoeringstaken gaan vervullen. De vormgeving en uitvoering van het sportstimuleringsmodel voor het regulier onderwijs zal plaatsvinden op stadsdeelniveau in nauwe samenwerking tussen sportbuurtwerker, vakleerkrachten en sportverenigingen. De sportbuurtwerker is hierbij de centrale spil. Voor het speciaal onderwijs geldt eenzelfde samenwerkingsverband, met dien verstande dat de school hierbij het centrale aangrijpingspunt is.

9.5 Taakstellingen

Taken van sportbuurtwerkers

- Het inventariseren van de sportmogelijkheden binnen (en in beperkte mate buiten) de buurt.
- Het informeren van scholen/vakdocenten en verenigingen/kader over en het motiveren tot deelname aan een dergelijk samenwerkingsverband.
- Het geven van een aanzet tot het gezamenlijk ontwikkelen van een jaarprogramma.
- Het bijdragen aan de uitvoering van het programma via het beschikbaar stellen van accommodatie, personeel en materialen.
- Het voorbereiden van een gezamenlijke evaluatie van de uitgevoerde projecten.
- Het doen van voorstellen m.b.t. verbeteringen en innovaties.

Taken voor sportverenigingen/kader

- Het in samenwerking met sportbuurtwerker en vakdocenten opstellen van de inhoud van een sportmodule (op basis van de standaardmodules van de sportbond).
- Het daadwerkelijk leiding geven tijdens het buitenschoolse sportaanbod.
- Het verzorgen van een vervolg binnen de sportvereniging voor de deelnemers aan de sportmodule.
- Het verzorgen van promotie/informatiemateriaal over de vereniging (voor leerlingen en hun ouders).

Taken voor de scholen/vakdocenten L.O.

- Het opnemen van deze sportstimuleringsaanpak binnen het schoolwerkplan.
- Het beschikbaar stellen van schoolaccommodatie (in overleg met de schoolbesturen).
- Het in samenwerking met de sportbuurtwerker en verenigingen ontwikkelen van een jaarprogramma.
- Het leveren van een inhoudelijke bijdrage aan de opzet van de sportmodule.
- Het verzorgen van het eerste gedeelte van de sportmodules binnen de lessen.
- Het informeren van leerlingen (en hun ouders) over het buitenschoolse aanbod en het stimuleren tot deelname.
- Het begeleiden van leerlingen naar het buitenschoolse sportaanbod.

Taken van afdelingen van sportbonden

- Het installeren van een functionaris 'Schoolsport', die als contactpersoon kan optreden.
- Het ontwikkelen van standaard-modules (blauwdrukken) in de desbetreffende tak van sport.
- Het actief inschakelen en begeleiden van verenigingen bij de organisatie van activiteiten.
- Het bijscholen van verenigingskader door een korte applicatie 'Schoolsport'.
- Het realiseren van een spreiding van activiteiten over de stad.
- Het bieden van een onkostenvergoeding aan de organiserende vereniging (uit gemeentelijke WoMiRe-subsidie).

Taken van de sportconsulenten

- Het versterken van het draagvlak voor het project binnen de stadsdelen die nog geen ervaring hebben met deze aanpak.
- Het ondersteunen van de sportbuurtwerker bij initiatie (missiewerk in de richting van scholen en sportverenigingen) en innovatie (verbeteringen en vernieuwingen in het aanbod).
- Het inbrengen van ervaringen uit de stad en de rest van het land.
- Het ondersteunen van de sportbonden bij de ontwikkeling van standaard-modules en een korte cursus 'Schoolsport'.

9.6 Meerjarenraming 1991-1993²⁸

Begrotingsjaar	1991	1992	1993
01 Basisonderwijs			
- modules	25.000	50.000	75.000
- accommodatie (buitenschools)	7.000	14.000	21.000
02 Voortgezet onderwijs			
- modules	25.000	50.000	75.000
- accommodatie (buitenschools)	7.000	14.000	21.000
03 Speciaal onderwijs			
- modules	12.500	25.000	37.500
- vervoer	25.000	50.000	75.000
- extra begeleiding	9.000	18.000	27.000
- accommodatie (buitenschools)	3.500	7.000	10.500
04 Sportmaterialen	30.000	20.000	10.000
05 Promotie	25.000	10.000	10.000
06 Evaluatie ²⁹	15.000	15.000	70.000
07 Module-ontwikkeling ¹⁰	15.000	15.000	15.000
08 Cursusontwikkeling ¹⁰	15.000	15.000	15.000
09 Sportbuurtwerk ³⁰	PM	PM	PM
10 Jeugdsportconsulent ³¹	70.000	70.000	70.000
11 Subsidie st. SSSO	PM	PM	PM
12 Accommodaties	PM	PM	PM
Totaal	284.000	373.000	532.000

28 Bij deze meerjarenraming met betrekking tot de stedelijke invoering van de sportstimuleringsaanpak is uitgegaan van een groeimodel, waarbij er vanuit is gegaan dat in 1993 is een redelijke spreiding van activiteiten over de stadsdelen cq. de scholen kan worden gerealiseerd. In overleg tussen de verschillende partners binnen dit samenwerkingsverband zal een bijbehorend financieringsplan worden opgesteld.

29 De posten 06, 07 en 08 zouden in aanmerking kunnen komen voor een meerjarige subsidie van het ministerie van WVC en de provincie Noord-Holland.

30 De kosten voor aanstelling van een sportbuurtwerker komen voor rekening van de desbetreffende stadsdelen. Bij een fulltime aanstelling bedragen deze kosten ongeveer 1 ton (personele kosten en activiteitenbudget).

31 De kosten voor aanstelling van een parttime jeugdsportconsulent zijn inmiddels voor 1991 gedekt door een incidentele prioriteit binnen de begroting van de Dienst Stedelijk Beheer.

9.7 Implementatie

Voor een succesvolle implementatie van de sportstimuleringsaanpak op stadsdeelniveau zullen de volgende zaken in ieder geval op korte termijn moeten plaatsvinden.

Bestuurlijke besluitvorming

Deze rapportage zal bij voorkeur door de wethouder Sport en Recreatie worden aangeboden aan de betrokken wethouders Onderwijs en Sociale Vernieuwing en vervolgens worden behandeld in het College van Burgemeester en Wethouders. Vervolgens zal het rapport aan de orde worden gesteld in de diverse betrokken raadscommissies.

Informatie-overdracht

Na de bestuurlijke besluitvorming zal de eindrapportage van het project 'Jeugdsport in beweging' onder betrokkenen verspreid worden, in combinatie met een gerichte informatie-overdracht. Het is wenselijk om naast een stedelijke informatie-middag, tevens voorlichting binnen kleinere eenheden te geven. Te denken valt aan de raadscommissies Onderwijs en Sport en Recreatie, stadsdeelraden, het besturenoverleg (onderwijs) en de schoolsportencommissie van de Amsterdamse Sportraad. Tevens zal er met de stadsdelen ambtelijk overleg moeten plaatsvinden.

Realiseren van activiteiten aanbod

Wanneer er concrete actie wordt ondernomen om de aanpak daadwerkelijk binnen een stadsdeel te implementeren, is het van groot belang dat er op niet al te lange termijn ook een aanbod kan worden geboden. Dit betekent dat er zo spoedig mogelijk een overleg met de sportbonden en de stichting SSSO moet plaatsvinden. Bovendien zou wenselijk zijn dat er op korte termijn al een beperkt activiteitenprogramma vanuit de georganiseerde sport kan worden aangeboden.

Inspelen op bestaande initiatieven

Het is van belang om op korte termijn een vervolg te geven op de experimenten in de stadsdelen Zeeburg en Oost, alsmede het experiment in de Stokerij (Binnenstad), teneinde de reeds opgebouwde ervaring verder uit te bouwen. Bovendien is het wenselijk om in te spelen op initiatieven, die enkele stadsdelen reeds op eigen gelegenheid hebben ontwikkeld (Noord en Westerpark).

Draagvlak vergroten in andere stadsdelen

Het is wenselijk om ook binnen de andere stadsdelen enig voorbereidend werk te laten verrichten door de toekomstig jeugdsportconsulent. In dit kader zou gedacht kunnen worden aan het (in overleg met de sportbuurtwerker)

organiseren van een bijeenkomst voor vakdocenten en sportverenigingen in een bepaalde buurt, eventueel gecombineerd met een bezoek aan een aantal scholen en/of informatie aan de ouderraden. Het is hierbij van groot belang dat de stadsdeelorganisaties hierbij de drijvende kracht voor deze initiatieven worden. Teneinde dergelijke initiatieven op stadsdeelniveau te ondersteunen, dient overwogen te worden om een kleine startbijdrage aan deze stadsdelen te bieden.

Evaluatie

Teneinde de uitvoering en effectiviteit van de sportstimuleringsaanpak te kunnen beoordelen, is het wenselijk dat er een standaard-evaluatieformulier wordt ontwikkeld. Aan de hand van dit formulier kunnen de betrokkenen de uitvoering van de sportmodules vanaf de invoering van deze aanpak registreren. Aan de hand van deze gegevens kunnen tussentijdse bijstellingen in de aanpak plaatsvinden. Bovendien vereenvoudigd een dergelijke registratie een eventuele evaluatie van het Amsterdamse schoolsportbeleid over enige jaren.

Literatuur

- Amsterdamse Sportraad, Schoolsportcommissie: *Notitie woensdagmiddag-recreatie*, 1986.
- Beaujon, E: *Minderhedensport in perspectief*, Universiteit van Amsterdam, 1986.
- Bruinink, H; M. van der Gugten & F. Kemper: *Sportverenigingen in Amsterdam: zwart-wit of kleurrijk?*, Van Dijk & Van Soomer BV, Amsterdam, 1990.
- Connotte, M: *Leuk kennis gemaakt te hebben ...*, Amsterdamse Sportraad, 1986.
- Gemeente Amsterdam, Afdeling Bestuursinformatie: *Amsterdam in zeven bevolkingscategorieën*, 1985.
- Gemeente Amsterdam, Afdeling Bestuursinformatie: *Amsterdam heeft 't, maar wie krijgt 't?*, 1986.
- Gemeente Amsterdam, Afdeling Bestuursinformatie: *Amsterdam in cijfers*, 1989.
- Gemeente Amsterdam, Afdeling Bestuursinformatie: *Amsterdam onder en boven de streep*, 1987.
- Gemeente Amsterdam, Afdeling Bestuursinformatie/Projectbureau Profijt van de Overheid: *Onderzoek naar het gebruik van voorzieningen op het gebied van welzijn*, deel 1 t/m 5, 1987.
- Gemeente Amsterdam, Het Amsterdamse Bureau voor Onderzoek en Statistiek: *Gebruikersonderzoek voorzieningen 1989*, Amsterdam, 1990.
- Gemeente Amsterdam, Afdeling Bestuursinformatie/Sport en Recreatie: *Sportdeelname van leden van etnische minderheden*, 1987.
- Gemeente Amsterdam, Afdeling Bestuursinformatie/Sport en Recreatie: *We willen wel, maar ...*, 1987.
- Gemeente Amsterdam, Afdeling Onderwijs: *Advies van de commissie Vakonderwijs inzake plaats en functie van het vakonderwijs in de nieuwe basisschool*, 1983.
- Gemeente Amsterdam, sectie CER/Onderwijs: *Kwaliteit op maat: een visie op het jeugdonderwijs in Amsterdam in de jaren negentig (discussienota)*, 1990.
- Gemeente Amsterdam, sectie CER/Onderwijs: *De Verlengde Schooldag* (interne notitie), 1990.
- Gemeente Amsterdam, Afdeling Sport en Recreatie: *Sportbeoefening door jongeren in het kader van profijt van de gemeentelijke overheid (projectplan)*, 1988.
- Gemeente Amsterdam, Dienst voor de Sport: *Notitie Sportbuurtwerk* (interne notitie), 1986.
- Gemeente Amsterdam: *Programmacoord voor de gemeenteraadsperiode 1986-1990*, Amsterdam, 1986.
- Gemeenteblad Amsterdam 1986, bijlage D: *Notitie met betrekking tot bewegingsonderwijs en beeldende vorming in Amsterdam*, 1986.
- Gemeenteblad Amsterdam 1988, bijlage R: *Beleidsplan voor de Sport*, 1988.
- Gemeente Den Haag, Dienst der Gemeentewerken: *Project Jeugdsportstimulerings*, 1988.
- Manders, Th. & J. Kropman: *Sportdeelname - drempels en stimulansen*, Nijmegen, 1984.

- Manders, Th. & J. Kropman: *Sportdeelname - ontwikkelingen en kosten*, Nijmegen, 1987.
- Ministeries van Onderwijs en Wetenschappen/Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Commissie Sport en Lichamelijke Opvoeding: *Geïntegreerd beleid Lichamelijke Opvoeding en Sport*, Rijswijk, 1986.
- Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen: *Perspectief voor de PABO*, Rijswijk, 1990.
- Overlegorgaan School en Sport: *Schoolsport ontwikkelingsmodel*, Zeist, 1985
- Serail, T. e.a: *Experimenten in de sportstimulering*, IVA, Tilburg, 1990.
- Smit, L. & W. Vegter: *Sportinstuiven voor leerlingen van scholen voor moeilijk lerende kinderen in Amsterdam*, Thomas, 27, 1987, 9, 353.

Bijlagen

gemeente Amsterdam

stadhuis, amstel 1
1011 PN amsterdam
telefoon 020-552.9111
telefax 020-552.3426
postbus 202
1000 AE amsterdam

Bijlage 1
Kennisgeving naar scholen

**Aan de schoolhoofden/directeuren(-trices)
en de vakleerkrachten bewegingsonderwijs**

bevoegde ambtenaar
J.A. van Meurs

afdeling
CER/S&R

telefoon
552.2796

nummer

uw brief

onderwerp

pagina

datum

Sportstimuleringsproject

1 juni 1990

Geachte heer/mevrouw,

Gedurende de schooljaren 1988-1989 en 1989-1990 heeft op de scholen in Amsterdam-Oost/Indische buurt en in sportzaal De Stokerij (De Jordaan) een experimenteel sportstimuleringsproject voor scholieren plaatsgevonden. Uw school is hierbij telkens nauw betrokken geweest. De leerlingen van de hoogste groepen van het basisonderwijs en de laagste groepen van het voortgezet onderwijs hebben in deze periode deelgenomen aan een groot aantal sportactiviteiten binnen en buiten de school. Volgens planning zal het experimentele project aan het einde van het schooljaar 1989-1990 worden afgerond. Voor aanvullende informatie over dit sportstimuleringsproject verwijs ik naar de rapporten hieromtrent, die u enige maanden geleden zijn toegezonden.

Teneinde te kunnen nagaan of het project aan de beoogde doelstellingen heeft beantwoord, is het noodzakelijk om een evaluatie-onderzoek uit te voeren. Hiertoe zal nog voor het einde van het schooljaar een gesprek worden gevoerd met in totaal vijftig leerlingen uit de groepen/klassen, die aan het project hebben deelgenomen. Dit onderzoek sluit aan bij de schriftelijke enquête, die deze leerlingen begin 1989 op school hebben ingevuld. In deze gesprekken zal aandacht worden besteed aan de sportbeoefening van deze leerlingen (en de eventuele knelpunten die daarbij optreden), alsmede de ervaringen van de leerlingen met betrekking tot het sportstimuleringsproject. Daarnaast stellen wij het op prijs om ook uw ervaringen met het project te vernemen. Deze onderzoeksgegevens zullen leiden tot de eindrapportage (deel 4), die uiteraard wederom aan u zal worden toegezonden. Op basis van dit evaluatie-onderzoek zal in overleg met de stadsdelen worden nagegaan of het wenselijk en haalbaar is om dit sportstimuleringsproject in Amsterdam voort te zetten.

gemeente Amsterdam

Om de 'overlast' op de scholen tot een minimum te beperken, zal een onderzoeksmedewerker circa tien (bij het project betrokken) scholen bezoeken, zodat met achtereenvolgens 5 of 6 leerlingen per school een individueel gesprek kan worden gevoerd. Deze gesprekken zullen ongeveer 20 à 30 minuten in beslag nemen. Teneinde de gesprekken ongestoord te kunnen laten verlopen, verzoeken wij u gedurende deze dag een (kleine) ruimte binnen de school ter beschikking te stellen.

Wij hebben Bureau Van Dijk & Van Soomeren opdracht gegeven dit onderzoek uit te voeren. Binnen enkele dagen zal een medewerker van dit bureau contact met uw school opnemen over de uitvoering van het onderzoek. Wij verzoeken u vriendelijk hieraan uw medewerking te verlenen. Mocht u vragen of opmerkingen hebben over dit onderzoek, dan kunt u hierover contact opnemen met ondergetekende (020-552.2976).

Wij zijn u bij voorbaat erkentelijk voor uw medewerking aan dit onderzoek.

Hoogachtend,

J.A. van Meurs
(voorzitter begeleidingscommissie
van het project Jeugdsport in Beweging)

Bijlage 2

Vragenlijst interviews met leerlingen

Introductie

Dit gesprek gaat over sport. Of je lid bent van een sportvereniging. Waarom je dat leuk vind of waarom je juist geen lid bent van een vereniging. Misschien doe je ook nog wel aan andere sportactiviteiten mee. Verder zullen we het ook nog even hebben over het sportproject, dat dit schooljaar heeft plaatsgevonden. Dit gesprekje duurt ongeveer 20 of 30 minuten. Zullen we dan maar van start gaan?

BLOK A: LIDMAATSCHAP SPORTVERENIGING

- 1 Ben je op dit moment lid van een sportvereniging?
0 ja --> door naar vraag 2
0 nee --> door naar vraag 9

Instructie

Wanneer een scholier lid is van meerdere sportvereniging, dan de vervolgvragen stellen over de vereniging waarvan scholier het langste lid is. Let goed op of het hier gaat om een echte sportvereniging of bijvoorbeeld een buurthuisgroep of sportinstuifclub. Deze andere sportmogelijkheden komen in blok C aan bod en hoeven hier niet behandeld te worden

- 2 Welke sportvereniging?
- 3 Welke tak van sport?
- 4 Hoe vaak per week ga je naar de sportvereniging (training/wedstrijden)?
- 5 Hoe lang ben je al lid?
- 6 Weet je hoeveel contributie je ouders betalen?
(per keer/maand/kwartaal/jaar)
- 7 Ben je vroeger lid geweest van een andere sportvereniging?
0 ja, namelijk van (naam)
0 nee
- 8 Hoe vind je het bij jouw sportvereniging?
- Doorvragen naar:**
- Wat is leuk, wat minder leuk?
 - Zijn vriendjes/vriendinnen ook lid?
 - Zijn dat kinderen uit de buurt of van school?
 - Hoe is de trainer?
 - Waarom ben je juist lid van deze vereniging?
 - Kan je goed meekomen?
 - Speel je ook wedstrijden?
 - Wat vinden je ouders van je lidmaatschap?
 - Ben je van plan om nog lang lid te blijven?

Instructie

Probeer na deze vraag een conclusie te trekken en check dit bij de leerling
(Dus als ik het goed begrijp vind je je vereniging vooral leuk omdat..... en vind je het minder leuk omdat.....)

Ga nu door naar **blok B**.

Wanneer scholier geen lid is van een sportvereniging

- 9 Ben je vroeger lid geweest van een andere sportvereniging?
0 ja, namelijk van(naam)
0 nee, ik ben nooit lid geweest --> ga door naar **vraag 14**

10 Welke sport(en) deed je toen?

11 Hoe lang heb je dat gedaan?

12 Waarom ben je ermee opgehouden?

Doorvragen naar

- Precieze reden om te stoppen?
- Invloed van ouders/vrienden
- Hoe hecht was de binding met de vereniging?
- Hoe trouw bezocht je trainingen/wedstrijden?
- Hoe was de trainer?
- Tak van sport niet leuk meer?

Instructie

Probeer een conclusie te trekken over de meest belangrijke reden om te stoppen en check dit bij de scholier (Dus als ik het goed begrijp ben je dus gestopt bij die vereniging, omdat)

- 13 Denk je er wel eens over om weer lid te worden (van dezelfde of een andere vereniging)?
0 ja
0 nee

Ga nu door naar **blok B**.

Wanneer scholier nooit lid is geweest van een sportvereniging

14 Waarom zit je niet op een sportvereniging?

Doorvragen naar

- Wat vind je van sport?
- Wat vind je van een sportvereniging?
- Zijn vriendjes/vriendinnen wel lid?
- Wat vinden ouders ervan?
- Zijn broers/zussen en/of ouders wel lid van een sportvereniging?
- Hoogte contributie een bezwaar?
- Is de afstand van huis tot sportvereniging een bezwaar?
- Ben je lid van andere vereniging(en)?

Instructie

Probeer conclusie te trekken en check dit af bij de scholier.
(Je bent dus eigenlijk nooit lid geweest omdat.....?)

- 15 Denk je er wel eens over om lid te worden van een sportvereniging?
0 ja, welke tak van sport of sportvereniging?
0 nee

BLOK B: SPORTPROJECT IN HET BASISONDERWIJS (versie BO)

Introductie

In het afgelopen schooljaar is er een sportproject bij jullie op school geweest. Eerst werd er in de gymnastiekles op school twee keer eenzelfde sport gedaan en daarna kon je ook nog vier keer buiten schooltijd sporten samen met kinderen van andere scholen. Bij jullie op school ging het om de volgende sporten:

- Handbal, schaatsen en voetbal (**Dapper**)
- Judo, volleybal en atletiek (**8 Mussen, 1e Eltheto**)
- Badminton, korfbal en honk-/softbal (**Smaragd, Valentijn**)

- 1 Wist je dat je buiten schooltijd (op een andere school of in een sporthal) aan deze sporten kon doen?

0 ja

0 nee --> ga door met **vraag 10**

- 2 Heb je wel eens meegedaan buiten schooltijd?

0 ja

0 nee --> ga door met **vraag 9**

- 3 Zo ja, hoe vaak?

Instructie

Per periode aankruisen hoe vaak scholier is geweest.

De Dapper

november 1989:

1, 2, 3 of 4 keer? (handbal)

februari 1990:

1, 2, 3 of 4 keer? (schaatsen)

maart/april 1990:

1, 2, 3 of 4 keer? (voetbal)

8 Mussen/1e Eltheto

november 1989:

1, 2, 3 of 4 keer? (judo)

februari 1990:

1, 2, 3 of 4 keer? (volleybal)

maart/april 1990:

1, 2, 3 of 4 keer? (atletiek)

Smaragd/Valentijn

november 1989:

1, 2, 3 of 4 keer? (badminton)

februari 1990:

1, 2, 3 of 4 keer? (korfbal)

maart/april 1990:

1, 2, 3 of 4 keer? (softbal)

- 4 Hoe vond je het?

Doelvragen naar oordeel per periode/tak van sport

- Wat was leuk?

- Wat was minder leuk?

- Ben je verder geïnteresseerd geraakt in sport?

- Zou je wel lid willen worden van een sportvereniging?

- Hoe was de sportleraar?

- Vond je het leuk om het kinderen van andere scholen samen te sporten?

5 Waarom ben je andere keren niet geweest?

Doorvragen naar:

- Is afstand een bezwaar?
- Vond je sport niet leuk meer?
- Gingen andere leerlingen ook niet?
- Ging gymleraar/-lerares niet mee?
- Andere verplichtingen/bezigheden?

6 Hoe ging je er naar toe en hoe ging je weer naar huis?

7 Wat vonden je ouders ervan dat je hieraan meedeed? Vonden ze dat (heel) leuk of maakt het ze niet veel uit? Of zijn ze er misschien op tegen?

8 Ben je van plan om volgend jaar weer mee te doen als er weer zoiets georganiseerd wordt?

Zo ja, welke takken van sport?

Zo nee, waarom niet?

Ga door naar **blok C**

Indien scholier niet heeft meegedaan aan de sportactiviteiten buiten schooltijd

9 Waarom heb je niet meegedaan?

Doorvragen naar:

- Deden vriendjes/vriendinnen wel mee?
- Wat vonden ouders ervan?
- Geven ouders wel toestemming?
- Was de afstand een bezwaar?
- Hoe vaak doet scholier aan sport?
- Wat vindt scholier van sport?

Instructie

Probeer conclusie te trekken en check dit af bij de scholier.
(Je hebt dus eigenlijk niet meegedaan, omdat.....?)

10 Wanneer volgend jaar weer zulke sportactiviteiten worden georganiseerd zou je dan wel meedoen?

Zo ja, waarom wel?

Zo nee, waarom niet?

BLOK B: SPORTPROJECT IN VOORTGEZET ONDERWIJS (versie VO)

Introductie

In het afgelopen schooljaar is er een sportproject bij jullie op school geweest. Bij jullie op school ging het om de volgende sporten:

- American football (**voor jongens**)
- Activiteiten georganiseerd door de Internationale Sportvereniging voor Vrouwen (**voor meisjes**)
- Basketbal en schaatsen (**voor allen**)
- Een project op jullie eigen school, waarbij je voor een periode van 10 weken kon kiezen uit 4 activiteiten waaronder 3 soorten sport (**Don Bosco**)
- Aanvullend schoolzwemmen vrijdagochtend (**Don Bosco** - jongens en **Montessori** - meisjes (voor kinderen zonder zwemdiploma!))
- Volleybal-clinic op eigen school (**Montessori**)

- 1 Wist je dat je buiten schooltijd aan sporten kon doen?
0 ja
0 nee
- 2 Heb je wel eens meegedaan **binnen of buiten schooltijd**?
0 ja
0 nee --> ga door met **vraag 9**
- 3 Zo ja, hoe vaak?

Instructie

Per aanbod aankruisen of en hoe vaak jongere is geweest.

Don Bosco/Montessori/School voor Mode en Kleding

november 1989:	0, 1, 2, 3 of 4 keer? (American football)
november/december 1989:	0, 1, 2, 3 of 4 keer? (basketbal)
januari 1990:	0, 1, 2, 3 of 4 keer? (schaatsen)

Alleen Don Bosco

eigen sportaanbod:
aantal keer:

Don Bosco (jongens)/Montessori (meisjes)

aanvullend schoolzwemmen:
aantal keer:

Alleen Montessori

volleybalclinic (op eigen school):
aantal keer:

- 4 Hoe vond je het?
Doelvragen naar oordeel per aanbod/tak van sport
 - Wat was leuk/minder leuk?
 - Ben je verder geïnteresseerd geraakt in sport?
 - Zou je wel lid willen worden van dié sportvereniging?
 - Hoe was de sportleraar?
 - Vond je het leuk om het kinderen van andere scholen samen te sporten? (voor zover relevant)

- 5 Waarom heb je aan andere mogelijkheden niet meegedaan?

Doorvragen naar:

- Is afstand een bezwaar?
- Vond je de soort sport niet leuk?
- Gingen andere leerlingen ook niet?
- Andere verplichtingen/bezigheden?

Instructie

Indien jongere alleen meedeed aan activiteiten **binnen schooltijd** nu **doorgaan met vraag 10.**

- 6 Hoe ging je er naar toe en hoe ging je weer naar huis?
- 7 Wat vonden je ouders ervan dat je hieraan meedeed? Vonden ze dat (heel) leuk of maakt het ze niet veel uit? Of zijn ze er misschien op tegen?
- 8 Ben je van plan om volgend jaar weer mee te doen als er sport buiten schooltijd georganiseerd wordt?

Zo ja, welke takken van sport?

Zo nee, waarom niet?

Ga door naar **blok C**

Indien scholier niet heeft meegedaan aan de sportactiviteiten

- 9 Waarom heb je niet meegedaan?

Doorvragen naar:

- Deden vriendjes/vriendinnen wel mee?
- Wat vonden ouders ervan?
- Geven ouders wel toestemming?
- Was de afstand een bezwaar voor buitenschoolse activiteiten?
- Hoe vaak doet scholier aan sport?
- Wat vindt scholier van sport?

Instructie

Probeer conclusie te trekken en check dit af bij de scholier.
(Je hebt dus eigenlijk niet meegedaan, omdat.....?)

- 10 Wanneer volgend jaar weer zulke sportactiviteiten worden georganiseerd zou je dan wel meedoen? (Indien van toepassing: ... zou je dan wel meedoen buiten schooltijd?)

Zo ja, waarom wel?

Zo nee, waarom niet?

BLOK B: SPORTPROJECT IN HET SPECIAAL ONDERWIJS (versie SO)

Introductie

In het afgelopen schooljaar zijn er sporttrainingen geweest in de sporthal 'De Stokerij'. Dat was op woensdagmiddag. Het ging steeds om een andere sport (zoals voetbal, turnen, krachttraining e.d.).

- 1 Wist je dat deze trainingen bestonden en dat je eraan mee kon doen?
0 ja
0 nee --> door naar **vraag 11**.
- 2 Heb je daar wel eens aan meegedaan?
0 ja
0 nee --> door naar **vraag 10**.
- 3 Zo ja, hoe vaak?

Instructie

Probeer per periode aan te geven hoe vaak de scholier is geweest en aan welke sport hij/zij heeft meegedaan?

- november 1989: 1, 2 of 3 keer meegedaan?
Winkler (sporten: judo, voetbal, rolschaatsen)
Atlant (sporten: krachttraining, voetbal, badminton)
 - januari/februari 1990: 1, 2 of 3 keer meegedaan?
Winkler (sporten: aerobics, tafeltennis, turnen)
Atlant (sporten: aerobics, badminton, turnen)
 - maart/april 1990: 1, 2 of 3 keer meegedaan?
Winkler (sporten: krachttraining, basketbal, turnen)
Atlant (sporten: krachttraining, voetbal)
- 3 Hoe vond je het?
Doorvragen naar oordeel per periode/per tak van sport
 - 4 Wat vond je van de sportleraar/-lerares in de sportzaal?
(niet de eigen gymlerares Kitty (Winkler) of René (Atlant))
 - 5 Waarom ben je andere keren niet geweest?
doorvragen naar
 - vond je tak van sport niet leuk?
 - gingen andere leerlingen ook niet?
 - vervoer een bezwaar?
 - mocht je niet meer van je ouders?
 - moest je andere dingen doen op woensdagmiddag?

- 6 Hoe ging je naar de sporthal toe en hoe ging je als het afgelopen was naar huis?
Heen: (door ouders gebracht/gehaald/met groep van school al dan niet met begeleiding/alleen).
Terug: (door ouders gebracht/gehaald/met groep van school/al dan niet met begeleiding/alleen).
- 7 Wat vonden je ouders ervan dat je hieraan meedeed?
doorvragen naar:
- hebben ouders deelname gestimuleerd of alleen toestemming gegeven?
- vroegen je ouders thuis wel eens hoe het was geweest?
- zijn je ouders wel eens komen kijken?
- 8 Doe je ook wel eens mee aan andere sportactiviteiten vanuit de school, zoals:
- het straatvoetbaltoernooi (Winkler)?
- de Triatlon en het interscholair voetbaltoernooi (Atlant)?
- 9 Ben je van plan om volgend jaar weer mee te doen aan de woensdagmiddagen in de Sporthal 'De Stokerij'?

Zo ja: Welke sporten zou je dan willen doen?

Zo nee: Waarom niet?

Ga nu door naar **blok C**

Indien scholier niet heeft meegedaan aan sportactiviteiten in de sporthal "De Stokerij"

- 10 Waarom heb je niet meegedaan?
Doorvragen naar
- Deden vriendjes/vriendinnen wel mee?
- Wat vonden ouders ervan?
- Geven ouders wel toestemming?
- Is de sporthal ver van huis?
- Hoe vaak doet scholier aan sport?
- Wat vindt scholier van sport?
- Is het vervoer een probleem?

Instructie

Probeer conclusie te trekken en check dit af bij de scholier.
(Als ik het goed begrijp heb je dus niet meegedaan omdat)

- 11 Zou je volgend jaar wel meedoen?

Zo ja, waarom wel? Welke takken van sport zou je willen doen?

Zo nee, waarom niet?

BLOK C: SPORT BUITEN SCHOOL EN SPORTVERENIGING

Introductie

We hebben het nu gehad over sportverenigingen en over het sportproject. Dan heb ik nu nog wat vragen over andere manieren om aan sport te doen.

Instructie

Dit blok vragen alleen stellen voorzover er nog tijd is. Let erop dat het volgende blok D **altijd** aan de orde moet komen.

- 1 Ik noem een aantal activiteiten op en vraag jou steeds of je er wel eens van gehoord hebt en of je wel eens hebt meegedaan het afgelopen schooljaar.

	Bekend	Meegedaan afgelopen schooljaar?
- Sportinstuiven elke week in bijv. sporthallen "Zeeburg", "Wethouder Verheij" en "Stokerij".	ja/nee	ja/nee
- Sportactiviteiten georganiseerd in buurthuis	ja/nee	ja/nee
- Sport/spelactiviteiten in vakantie in sporthallen en buurthuizen	ja/nee	ja/nee
- Sporttoernooien in vakantie voor schoolteams	ja/nee	ja/nee

Instructie

Per activiteit waaraan werd deelgenomen, nog enkele vragen stellen.

Als de scholier aan meer dan twee soorten activiteiten heeft meegedaan, dan alleen over de twee eerstgenoemde activiteiten de aanvullende vragen stellen.

Indien scholier aan **geen** der activiteiten heeft deelgenomen, doorgaan met **vraag 6 van blok C**.

- 2 Sportinstuiven
Welke sporthal?
Hoe vaak ongeveer meegedaan?

Algemeen oordeel:

0 leuk

0 gaat wel

0 niet leuk

- 3 Sport in buurthuis
Welk buurthuis?
Welke sport(en)?
Hoe vaak ongeveer?

Algemeen oordeel:

☐ leuk

☐ gaat wel

☐ niet leuk

- 4 Sport in vakantie buurthuis/sporthal

Welke sporthal/buurthuis?

Welke sport(en)?

Hoe vaak ongeveer?

Algemeen oordeel:

☐ leuk

☐ gaat wel

☐ niet leuk

- 5 Sporttoernooien in vakantie

Welke sport?

Hoe vaak?

Algemeen oordeel:

☐ leuk

☐ gaat wel

☐ niet leuk

- 6 Doe je wel eens op je eigen houtje aan sport, bijvoorbeeld voetballen op straat, fietsen met je ouders of iets dergelijks?

☐ ja

☐ nee --> door naar vraag 11

Zo ja,

- 7 Wat voor sporten/spelletjes doe je dan?

- 8 Hoe vaak?

- 9 Waar?

- 10 Met wie?

Ga nu door naar **blok D**

Zo nee,

- 11 Waarom niet?

- 12 Wat doe je meestal na schooltijd?
(verplichtingen, zoals een baantje of iets dergelijks?)

- 13 Wat vind je van de gymnastiekles op school?

- 14 Zijn er bepaalde sporten die je leuk vindt om te doen?

- 15 **Indien relevant:** doorvragen naar belemmeringen om te sporten in vrije tijd?
- Doen vrienden wel aan sport?
 - Wat vinden ouders ervan?
 - Andere bezigheden in vrije tijd?
 - Afstand een bezwaar?
 - Te duur?

Instructie

Probeer conclusie te trekken en check dit af bij de scholier.

(Als ik het goed begrijp doe je dus niet vaak aan sport, omdat)

BLOK D: ALGEMENE GEGEVENS

Introductie

We zijn bijna klaar met het gesprek. Als laatste wil ik nog graag weten hoe oud je bent, in welke groep/klas je zit en dat soort zaken.

- 1 Naam van de school:
- 2 Groep/klas:
- 3 Sekse:
- 4 Leeftijd:
- 5 In welk land geboren:
- 6 Hoe lang woon je al in Nederland:
- 7 Geboorteland van de ouders?
moeder:
vader:
- 8 Beroep vader:
(aangeven indien werkloos)
- 9 Beroep moeder:
(aangeven indien werkloos)
- 10 Gezinssituatie:
(ouders beiden aanwezig? hoeveel broers, zussen? positie scholier in het gezin/hoeveel broers/zussen boven/onder).
- 11 Woon je in de buurt van de school (max. 20 minuten lopen)?

We zijn aan het einde van het gesprek. Bedankt voor je medewerking.

Instructie

Let even op dat kinderen weer terug naar de klas gaan (of hoe je dit hebt afgesproken met de leerkracht).

Bijlage 3

Vragenlijst interviews met vakdocenten L.O.

Interviewgegevens

Naam school:

Naam vakdocent:

Datum:

Interviewer:

Wijze van afnemen: mondeling/telefonisch

Introductie

Gedurende de afgelopen twee schooljaren heeft een sportstimuleringsproject plaatsgevonden. Aan dit project hebben ook leerlingen van uw school deelgenomen. Ten behoeve van de evaluatie willen we graag uw mening over dit project vernemen.

Allereerst wil ik een aantal vragen stellen over **de uitvoering en het bereik** van het sportaanbod.

- 1 Welke sportactiviteiten (binnen en buiten school) zijn in het kader van dit project georganiseerd voor de leerlingen van uw school?
- 2 Hoeveel leerlingen van uw school hebben aan de verschillende buitenschoolse sportactiviteiten deelgenomen?
- 3 Wat is uw algemene indruk van het buitenschoolse sportaanbod voor wat betreft inhoud, presentatie, begeleiding en didactische opbouw van de activiteiten?
- 4 De doelgroep van het project zijn schoolgaande kinderen uit sociaal-economisch zwakkere huishoudens, die weinig of niet aan sport doen. Heeft u de indruk dat deze doelgroep binnen het buitenschoolse aanbod in voldoende mate is bereikt?

Introductie

Ik wil nu wat specifieker ingaan op de rol van het sportbuurtwerk bij de opzet en begeleiding van dit sportstimuleringsproject.

- 5 Heeft u gedurende het afgelopen schooljaar voldoende contact gehad met de sportbuurtwerker? (hoe vaak, wie nam contact op, goed bereikbaar, telefonische boodschappen goed doorgelaten).
- 6 Vindt u dat u voldoende betrokken bent geweest bij de opzet en keuze van sportactiviteiten gedurende het afgelopen schooljaar?

- 7 Wat vindt u de belangrijkste taak van het sportbuurtwerk bij deze aanpak? (initieren, coördineren, organiseren, uitvoeren, materiaal aanleveren, sportmedewerkers inzetten, accommodatie ter beschikking stellen).
- 8 Wat beschouwt u als de sterke en de zwakke kanten van de werkzaamheden van de sportbuurtwerker gedurende het afgelopen schooljaar?

Sterke kanten:

Zwakke kanten:

Introductie

Ik wil vervolgens een aantal vragen stellen over de rol van de georganiseerde sport bij dit sportstimuleringsproject.

- 9 Zijn er bij de opzet en begeleiding van sportactiviteiten (binnen of buiten de school) trainers/lesgevers van sportverenigingen betrokken geweest?
0 nee --> ga door naar **vraag 12**
0 ja, bij welke activiteiten?
- 10 Wat is uw mening over de kwaliteit van functioneren van dit verenigingskader met betrekking tot inhoud, presentatie, begeleiding en didactische opbouw van de activiteiten?
- 11 Vindt u dat er gedurende het afgelopen schooljaar voldoende overleg is geweest tussen sportbuurtwerker, vakdocenten en verenigingskader over de vorm en inhoud van de sportactiviteiten?
- 12 Hoe beoordeelt u **over het algemeen** de inbreng van sportverenigingen binnen een dergelijk sportstimuleringsproject? Wat vindt u de sterke en de zwakke kanten van inschakeling van verenigingskader bij deze aanpak?

Sterke kanten:

Zwakke kanten:

Introductie

Ik wil vervolgens een aantal vragen stellen over de rol van de school bij dit sportstimuleringsproject

- 13 Heeft u tijdens de lessen bewegingsonderwijs aandacht besteed aan de sporten, die aansluitend in het buitenschoolse programma aan bod kwamen?
- 14 Op welke wijze heeft u de verschillende sportactiviteiten buiten de school onder de aandacht van uw leerlingen gebracht?
- 15 Hoe vaak en bij welke activiteiten bent u aanwezig geweest bij het buitenschoolse sportaanbod, waar de leerlingen van uw school aan konden deelnemen?

- 16 Beschouwt u dit sportstimuleringsproject als een zinvolle uitbreiding van het bewegingsonderwijs op school?
- 17 Bent u van mening dat een dergelijke aanpak aansluit bij de primaire rol van de school met betrekking tot opvoeding en scholing van kinderen? (N.B. in dit geval bewegingsopvoeding)
- 18 Vindt u dat een dergelijke aanpak in de toekomst zou moeten worden opgenomen in het schoolwerkplan?

Introductie

Tenslotte wil ik u nog een aantal vragen stellen over de opzet van het sportstimuleringsproject als geheel.

- 19 Heeft u de indruk dat de gehanteerde aanpak een effectieve manier is om kinderen, die (nog) niet aan sport doen te stimuleren tot zelfstandige sportbeoefening in hun vrije tijd?
- 20 Wat vindt u de sterke kanten van de gehanteerde aanpak?
- 21 Wat vindt u de zwakke kanten van de gehanteerde aanpak?
- 22 Vindt u dat er sprake is van een evenredige inbreng van school, sportbuurtwerk en sportverenigingen bij de opzet en uitvoering van de activiteiten?
- 23 Indien het project volgend jaar kan worden doorgezet, heeft u dan nog voorstellen om de gehanteerde aanpak bij te stellen of te veranderen?
- 24 Heeft u verder nog opmerkingen, die voor de evaluatie van dit project van belang (kunnen) zijn?

BEDANKT VOOR UW MEDEWERKING AAN DIT ONDERZOEK!

Bijlage 4

Vragenlijst interviews met verenigingskader

Interviewgegevens

Naam sportvereniging:

Naam geïnterviewde:

Functie geïnterviewde:

Datum:

Naam interviewer:

Wijze van afnemen: mondeling/telefonisch

Introductie

Gedurende de afgelopen twee seizoenen heeft in Amsterdam-Oost een sport-stimuleringsproject plaatsgevonden. Bij dit project is een samenwerking tot stand gebracht tussen sportverenigingen, sportbuurtwerk en scholen. Ook uw sportvereniging heeft het afgelopen seizoen een bijdrage geleverd aan de opzet en de uitvoering van sportactiviteiten voor scholieren. Ten behoeve van de evaluatie willen we graag uw mening over dit project vernemen.

Allereerst wil ik een aantal vragen stellen over **de uitvoering en het bereik** van het sportaanbod.

- 1 In welke periode is uw sportvereniging betrokken geweest bij de opzet en uitvoering van sportactiviteiten en voor welke scholen waren deze activiteiten bedoeld?
- 2 Heeft u ook sportactiviteiten geleid onder schooltijd (gymnastiekles)?
Zo ja, hoe verliepen deze activiteiten?
- 3 Hoeveel scholieren hebben aan het **buitenschoolse** sportaanbod deelgenomen en hoe verliepen deze activiteiten?
- 4 Is er in aansluiting op het buitenschoolse sportaanbod een vervolg binnen de vereniging georganiseerd voor de deelnemende scholieren?
Zo ja, hoeveel scholieren aanwezig en hoe verliepen deze activiteiten?

Introductie

Ik wil eerst een aantal vragen stellen over de rol van de georganiseerde sport bij dit sportstimuleringsproject.

- 5 Kunt u een indruk geven hoe uw vereniging er uit ziet, in het bijzonder met betrekking tot de jeugdleden?
 - hoeveel leden heeft de vereniging en hoeveel jeugd?
 - hoeveel contributie betalen de jeugdleden per jaar?
 - organiseert vereniging eigen wervingsactiviteiten voor jeugdleden, welke?

- 6 Sluit het hier bedoelde sportstimuleringsproject aan bij het beleid van uw sportvereniging?
- 7 Kunt u omschrijven wat uw belangrijkste taken zijn geweest bij de opzet en uitvoering van de sportactiviteiten?
- accommodatie/materiaal regelen;
 - inhoudelijke opzet van activiteiten ontwikkelen;
 - afstemming met sportbuurtwerker/vakdocenten;
 - follow-up binnen vereniging (+ promotiemateriaal);
 - daadwerkelijke begeleiding van de activiteiten.
- 8 Op welke wijze bent u hierbij ondersteund vanuit uw vereniging?
- 9 Hebben zich na afloop van de activiteiten deelnemers aangemeld als lid van uw vereniging?
- 10 Zijn er door de vereniging kosten gemaakt voor de opzet en uitvoering van de sportactiviteiten?
- Zo ja, welke kosten en in hoeverre zijn deze kosten vanuit het project vergoed?

Introductie

Ik wil nu wat specifieker ingaan op de rol van het sportbuurtwerk bij de opzet en begeleiding van dit sportstimuleringsproject.

- 11 Door wie en wanneer bent u voor het eerst benaderd voor de begeleiding van deze sportactiviteiten?
- 12 Heeft u bij de opzet en uitvoering van de sportactiviteiten voldoende ondersteuning gehad van de sportbuurtwerker?
- op de hoogte gesteld van gang van zaken;
 - schets van de doelgroep;
 - voldoende ondersteuning bij opbouw van de sportactiviteiten;
 - voldoende ondersteuning bij uitvoering van de sportactiviteiten;
 - achteraf nog contact gehad met de sportbuurtwerker;
 - sportbuurtwerker goed bereikbaar voor vragen en nadere info.
- 13 Wat vindt u de belangrijkste taak van het sportbuurtwerk bij deze aanpak? (initieren, coördineren, organiseren, uitvoeren, materiaal aanleveren, sportmedewerkers inzetten, accommodatie ter beschikking stellen)
- 14 Wat beschouwt u als de sterke en de zwakke kanten van de werkzaamheden van de sportbuurtwerker bij de opzet en uitvoering van de sportactiviteiten?

Sterke kanten:

Zwakke kanten:

Introductie

Ik wil vervolgens een aantal vragen stellen over de rol van de school bij dit sportstimuleringsproject

- 15 Heeft u voorafgaande aan de sportactiviteiten contact gehad met de vakdocenten bewegingsonderwijs van de betrokken scholen?
- 16 Hoe vaak zijn de desbetreffende vakdocenten aanwezig geweest bij de buitenschoolse sportactiviteiten?
- 17 Wat vindt u bij dit sportstimuleringsproject de belangrijkste taak van de vakdocenten? (leerlingen motiveren, leerlingen begeleiden, opbouw van de activiteiten, daadwerkelijke uitvoering van activiteiten)
- 18 Wat beschouwt u als de sterke en zwakke kanten van de werkzaamheden van de vakdocenten tijdens de sportactiviteiten, waarbij uw vereniging betrokken is geweest?

Sterke kanten:

Zwakke kanten:

Introductie

Tenslotte wil ik u nog een aantal vragen stellen over de opzet van het sportstimuleringsproject als geheel.

- 19 De doelgroep van het project zijn schoolgaande kinderen uit sociaal-economisch zwakkere huishoudens, die weinig of niet aan sport doen. Heeft u de indruk dat deze doelgroep binnen het buitenschoolse aanbod in voldoende mate is bereikt?
- 20 Heeft u de indruk dat de gehanteerde aanpak een effectieve manier is om kinderen, die (nog) niet aan sport doen te stimuleren tot zelfstandige sportbeoefening in hun vrije tijd?
- 21 Wat vindt u de sterke en de zwakke kanten van de gehanteerde aanpak?

Sterke kanten:

Zwakke kanten:

- 22 Vindt u dat er gedurende het afgelopen schooljaar voldoende overleg is geweest tussen sportbuurtwerker, vakdocenten en verenigingskader over de vorm en inhoud van de sportactiviteiten?
- 23 Vindt u dat er sprake is van een evenredige inbreng van school, sportbuurtwerk en sportverenigingen bij de opzet en uitvoering van de activiteiten?
- 24 Indien het project volgend jaar kan worden doorgezet, heeft u dan nog voorstellen om de gehanteerde aanpak bij te stellen of te veranderen?

- 25 Vindt u het wenselijk dat er (bijvoorbeeld door de sportbond) een standaardaanpak in uw tak van sport wordt ontwikkeld, waar u bij de opzet van sportactiviteiten gebruik van kunt maken?
- 26 Vindt u het zinvol dat er een kortdurende cursus van enkele dagdelen wordt ontwikkeld, teneinde verenigingskader voor te bereiden op de samenwerking met scholen en sportbuurtwerk?
- 27 Bent u of is uw sportvereniging bereid om (wanneer het project volgend jaar kan worden doorgezet) wederom een bijdrage te leveren aan dit project?
- 28 Heeft u verder nog opmerkingen, die voor de evaluatie van dit project van belang (kunnen) zijn?

BEDANKT VOOR UW MEDEWERKING AAN DIT ONDERZOEK!

Bijlage 5

Gesprekspartners

> 60 interviews met leerlingen van de volgende scholen:

De Dapper (Basis Onderwijs)
1e Eltheto (Basis Onderwijs)
De 8-Mussen (Basis Onderwijs)
De Smaragd (Basis Onderwijs)
De Valentijn (Basis Onderwijs)

De Atlant (Voortgezet Speciaal Onderwijs)
De Winkler (Speciaal Onderwijs)

Don Bosco (LTO)
School voor Mode en Kleding (LHNO)
Montessori Lyceum (LHNO/MAVO)

> Uitvoerend niveau:

Vakdocenten L.O. op de volgende scholen:

Mevrouw M. Berger (1e Eltheto)
De heer D. Eenhuizen (Montessori Lyceum)
De heer R. Juthan (De Dapper)
De heer M. Kamminga (Don Bosco)
De heer R. Kuipers (School voor Mode en Kleding)
Mevrouw K. Lehnkering (De Winkler)
De heer G. Melis (De Smaragd)
Mevrouw L. Pieters (8-Mussen)
De heer R. Schade (De Atlant)
De heer O. van Zijtveld (De Valentijn)

Kader van sportverenigingen/-bonden:

De heer R. Buis (American Football - The Crusaders)
De heer Drostén (Honkbal - O.V.V.O.)
De heer J. van Dijk (Voetbal - Voorland)
De heer M. Hakkeling (Schaatsbond)
Mevrouw Hogenhout (Volleybal - Albatros)
De heer De Jong (Handbal - T.O.G.)
De heer A. Jongsma (Judo - Staatslieden)
Mevrouw M. Melchers (Korfbal - Victoria)
Mevrouw P. Verhulst (Internationale Sport Vereniging Vrouwen)
De heer F. Vlietman (Badmintonbond)

Sportbuurtwerkers:

De heer T. Bruijnen (Binnenstad)
De heer H. Hilgers (stadsdeel Zeeburg)
De heer A. Start (stadsdeel Oost)

> Beleidsniveau:

Mevrouw J. van Beeren (afd. Welzijn - stadsdeel Zeeburg)
De heer E. Degenkamp (Amsterdamse Sportraad)
De heer De Haer (afd. Welzijn - stadsdeel Oost)
De heer De Jong (afd. Onderwijs - stadsdeel Zeeburg)
Mevrouw K. Met (afd. Onderwijs - stadsdeel Oost)
De heer H. van der Steen (Sportstimulering Speciaal Onderwijs)
De heer W. Vegter (vh. Gem. Inspectie Lichamelijke Opvoeding)
De heer H. Visser (gehandicaptenconsulent Dienst Stedelijk Beheer)
Mevrouw M. de Wolff (afd. CER/Sport en Recreatie, Amsterdam)

> Begeleidingscommissie:

De heer J.A. van Meurs (voorzitter - CER/Sport en Recreatie, Amsterdam)
De heer P. van de Berg (CER/Onderwijs, Amsterdam - na 1-1-90)
De heer W. van Beusekom (Dienst Stedelijk Beheer, afd. S en R)
Mevrouw T. Clerx (Bureau Profijt van de Overheid - tot 1-1-90)
De heer P.M.A. de Lange (Amsterdamse Sportraad)
De heer J.J.P. van Leeuwen (Dienst Stedelijk Beheer, afd. S en R)
De heer B. Mirck (Gem. Inspectie Lichamelijke Opvoeding - tot 1-1-90)
De heer H. Oosterbaan (Bureau Sociale Vernieuwing - na 1-1-90)

Bijlage 6

Hoofdstukindeling inventarisatie-rapport (deel 1, 1988)

Samenvatting	1
1 Algemene inleiding	3
1.1 Achtergrond van het project	3
1.2 Profijtproject van de afdeling Sport en Recreatie	3
1.3 Hoofddoelstellingen/uitgangspunten sportbeleid	4
1.4 Begeleidingsgroep van het profijtproject	6
2 Demografische kenmerken	7
2.1 Omvang van de doelgroep	7
2.2 Etnische minderheden	7
2.3 Opleiding	7
2.4 Stadsdelen	7
2.5 Sociaal-economische klasse	8
3 Sportdeelname	9
3.1 Restricties van bestaand onderzoek	9
3.2 Sportdeelname in het algemeen	9
3.3 Sportdeelname van schoolgaande jongeren	12
3.4 Sportaanbod voor jongeren in Amsterdam	13
4 Sportverenigingen	14
4.1 Inleiding	14
4.2 Relatie sportlidmaatschap en inkomen	15
4.3 Relatie sportlidmaatschap en opleiding	16
4.4 Relatie sportlidmaatschap en bevolkingsgroep	16
4.5 Knelpunten m.b.t. het jeugdlidmaatschap	18
4.6 Conclusies	20
5 Onderwijs	22
5.1 Inleiding	22
5.2 Taakstelling van het bewegingsonderwijs	22
5.3 Bewegingsonderwijs en jeugdsport	23
5.4 Schoolzwemmen	24
5.5 Schoolsportactiviteiten	26
5.5.1 Schoolsportdagen	26
5.5.2 Schoolvakantie-toernooien	27
5.6 Conclusies	27
6 Sociaal-cultureel werk	29
6.1 Inleiding	29
6.2 Speeltuin- en kinderverenigingen	30
6.3 Buurthuis- en tienerwerk	32

7	Gemeentelijke sportvoorzieningen en -activiteiten	35
7.1	Inleiding	35
7.2	Sportbuurtwerk	35
7.3	Sportinstuiven	36
7.4	Vakantie-activiteiten	38
7.5	Vliegende Brigade	39
7.6	Kennismakingsactiviteiten	40
7.7	Sportstimuleringsprojecten	42
7.8	Gemeentelijke sportvoorzieningen	43
7.9	Conclusies	43
8	Conclusies en beleidsaanbevelingen	45
8.1	Conclusies per hoofdstuk	45
8.2	Slotconclusies	49
8.3	Beleidsaanbevelingen	50
9	Actieplan	51
9.1	Onderzoek	51
9.2	Experimenten	51
9.3	Jeugdsportclub	52
9.4	Tijdpad	53
9.5	Financieringsplan	54
	Literatuur	55

Bijlage 7

Hoofdstukindeling onderzoeksrapport (deel 2, 1989)

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Onderzoeksofzet en verantwoording	2
1.3	Veldwerk	2
1.4	Leeswijzer	3
2	Achtergrondkenmerken	4
2.1	Inleiding	4
2.2	Leeftijd en sexe	4
2.3	Schooltype	5
2.4	Bevolkingsgroep	5
2.5	Inkomenspositie van het gezin	6
2.6	Woonbuurt	7
2.7	Gezinssamenstelling	7
2.8	Samenvatting	8
3	Lidmaatschap van een sportvereniging	9
3.1	Inleiding	9
3.2	Lidmaatschap nader bekeken	9
3.3	Duur van huidige en (eventueel) vroegere lidmaatschap	10
3.4	Competitiesport	11
3.5	Beoordeling van sportvereniging	12
3.6	Samenvatting en conclusies	14
4	Sportdeelname buiten verenigingsverband	16
4.1	Inleiding	16
4.2	Kennismakingsactiviteiten	16
4.3	Schoolsporttoernooien	18
4.4	Jeugdsportinstuiven	19
4.5	Vakantie-activiteiten	20
4.6	Sport in buurthuizen	21
4.7	Sportscholen en fitnesscentra	22
4.8	Ongeorganiseerde sportbeoefening	23
4.9	Samenvatting en conclusies	24
5	Bewegingsonderwijs	27
5.1	Inleiding	27
5.2	Waardering, beoordeling en behoefte	27
5.3	Samenvatting en conclusies	28
6	Sportvoorkeuren	29
6.1	Inleiding	29
6.2	Voorkeuren en wensen	29
6.3	Samenvatting en conclusies	31

7	De invloed van ouders op het sportgedrag van hun kinderen	33
7.1	Inleiding	33
7.2	Analyse van de groep ouders	33
7.3	Sportdeelname en -attitude van de ouders	35
7.4	Contributie en deelnemersbijdrage	36
7.5	Samenvatting en conclusies	38
8	Samenvatting en conclusies	39
8.1	Achtergrond van het onderzoek	39
8.2	Resumé van de onderzoeksresultaten	39
8.3	Aanknopingspunten voor het project "Jeugdsport in beweging"	42
	Literatuur	45
	Bijlagen	
I.	Vragenformulier scholieren	
II.	Kennisgeving aan de ouders in Nederlands, Turks en Arabisch	
III.	Vragenformulier ouders (alleen Nederlandse versie opgenomen)	

Bijlage 8

Hoofdstukindeling interimrapportage (deel 3, 1989)

1	Inleiding	1
1.1	Voorgeschiedenis	1
1.2	Samenstelling projectgroep en begeleidingsgroep	1
1.3	Leeswijzer	2
2	Sportstimulering onder schoolgaande jongeren	3
2.1	Bestaande vormen van sportstimulering	3
2.2	Actieplan	4
3	Kwantitatief onderzoek (samenvatting)	6
3.1	Inleiding	6
3.2	Resumé van de onderzoeksresultaten	6
3.3	Aanknopingspunten voor het project "Jeugdsport in beweging"	9
4	Experiment in Amsterdam-Oost/Indische buurt	12
4.1	Inleiding	12
4.2	Vorbereiding	12
4.3	Organisatie en deelname	13
4.4	Ervaringen 1e fase experiment	17
4.5	Sterkte-zwakke analyse	19
5	Experiment voor leerlingen van speciaal onderwijs	20
5.1	Inleiding	20
5.2	Vorbereiding	20
5.3	Organisatie en deelname	21
5.4	Ervaringen 1e fase experiment	22
5.5	Sterkte-zwakke analyse	23
6	Voortgang van de experimenten	24
6.1	Inleiding	24
6.2	Experiment in Amsterdam-Oost/Indische buurt	24
6.3	Experiment voor leerlingen van speciaal onderwijs	25
6.4	Eindevaluatie	26
7	Aanverwante sportprojecten in Amsterdam	27
7.1	Inleiding	27
7.2	Sportstimulering in Amsterdam-Noord	27
7.3	Sportstimulering in de Spaarndammerbuurt	28
7.4	Sportstimulering op het Marcanti-college	28
7.5	Sportstimulering op de Don Bosco	29
7.6	Sportstimulering door het Korfbal Verbond	30
7.7	Stichting Sportstimulering Speciaal Onderwijs	31
7.8	Conclusie	32

8	Algemeen beleidskader	33
8.1	Inleiding	33
8.2	Onderwijs	33
8.3	Georganiseerde sport	34
8.4	Sportbuurtwerk	34
8.5	Randvoorwaarden voor het sportstimuleringsmodel	35
	Literatuur	39
	Bijlagen	41
I.	Trefwoorden sportstimuleringsmodel	
II.	Kennisgeving aan de scholen	
III.	Kennisgeving aan de sportverenigingen	
IV.	Verslag openingsbijeenkomst dd. 6 december 1988	
V.	Informatie aan de leerlingen (voorbeeld)	
VI.	Kennisgeving en inschrijfformulier aan de ouders	

Het project 'Jeugdsport in beweging' maakt deel uit van het gemeentelijk profijtprogramma en sluit aan bij het Amsterdamse beleid inzake sociale vernieuwing. Voor de uitvoering van dit project is onder andere subsidie van het Ministerie van WVC, directie Sportzaken, van het eindrapport wordt verslag gedaan van de uitvoering van het kwalitatief onderzoek naar de sportdeelname van scholieren en de evaluatie van de uitgevoerde experimenten. Tevens wordt het beleidskader gepresenteerd, dat ten grondslag ligt aan de implementatie van een vernieuwd sportstimuleringsbeleid voor schoolgaande jongeren.

Rapporten in het kader van 'Jeugdsport in beweging':
deel 1: inventarisatie (1988)
deel 2: onderzoek (1989)
deel 3: interimrapportage (1989)
deel 4: eindevaluatie (1991)

Deze rapporten zijn te bestellen bij
de sectie CER / Sport en Recreatie
van de gemeente Amsterdam
telefoon 020 - 552.3594